

St.meld. nr. 36

(1999-2000)

Om samarbeidet i Atlanterhavspaktens organisasjon i 1999

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 26. mai 2000, godkjent
i statsråd samme dag.*

1 Sammendrag

NATOs toppmøte i Washington D.C. i april 1999 illustrerte de gjennomgripende forandringer alliansen har gjennomgått de siste ti år og demonstrerte samtidig den brede samstemmighet som har preget alliansesamarbeidet i denne tiden. Statsminister Bondevik understreket i sitt åpningsinnlegg at alliansen i sin tilpasning til den nye tids utfordringer måtte bygge på sine tradisjonelle kjerneverdier, det kollektive forsvar, de transatlantiske bånd og de felles sikkerhetspolitiske konsultasjoner. Dette dannet grunnlaget for alliansens ivaretagelse også av de nye oppgaver innen krisehåndtering og partnersamarbeid. Norges innsats var del i alliansens totale bestrebelser på å ivareta de alliertes forsvar og bidra til sikkerhet og stabilitet i hele Europa.

De tre nye medlemslands deltakelse på toppmøtet og de tilknyttede toppmøtene med partnerlandene var i seg selv uttrykk for alliansens engasjement for å bryte ned den kalde krigens skiller. Imidlertid fant møtet sted i Kosovo-krisens skygge. Krisen var et dramatisk uttrykk for de utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer alliansen i dag står overfor. Samtidig ga alliansens egen håndtering av krisen konkrete erfaringer å bygge på i arbeidet med å gjøre NATO beredt til fremtidens oppgaver.

Toppmøtets vedtak kan på en rekke områder ses som konklusjoner på det siste tiårets interne omdanningsprosess i NATO. Det nye strategiske konseptet trakk opp de overgripende linjene, mens det på en rekke enkeltområder ble fattet viktige beslutninger som omsatte prinsippene i praksis. Det mest slående trekk ved toppmøtevedtakene er imidlertid den gjennomgående bevisstheten om at man ikke står ved veis ende i NATOs utvikling. Europa vil i overskuelig fremtid være et kontinent i kontinuerlig endring, og NATO må i sin indre utvikling fremfor alt utvikle den evne til fleksibilitet og svar på stadig nye utfordringer som det nye strategiske bildet krever.

NATOs rolle i arbeidet med å fremme sikkerhet og stabilitet i Europa er langt bredere enn før og er ikke minst reflektert i de omfattende nye oppgaver knyttet til krisehåndtering og fredsoperasjoner. Samtidig må disse oppgavene sees i sammenheng med det kollektive forsvaret som er selve bærebjelken i alliansen. Ressursene og kapasitetene utviklet innenfor rammene av fellesforsvaret er en grunnleggende forutsetning for alliansens krisehåndtering og evne til å lede og delta i fredsoperasjoner. Det er derfor viktig at det nye NATO finner en balanse mellom de tradisjonelle og de nye oppgaver.

Utfordringene som ligger i den konkrete ivaretagelsen av disse sammensatte hensynene, blir ikke minst illustrert i den institusjonelle utviklingen av europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk (*European Security and Defence Policy*, ESDP). Disse spørsmålene sto sentralt også i offentlig debatt i 1999, særlig frem mot utenriksministtermøtene i EU og NATO i desember. Tanken om å utvikle en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet innen alliansen har stått sentralt i mange år. Ikke minst de siste ti års arbeid for å styrke Den vest-europeiske union (VEU) er et uttrykk for dette. Et nytt trekk i bildet kom imidlertid til da Storbritannia og Frankrike i desember 1998 tok initiativ til å legge særlig vekt på EUs ansvar for disse spørsmål i sin toppmøte-erklæring fra St. Malo. Dette fikk direkte betydning for Washington-toppmøtet, som i sitt slutt-

kommuniké la grunnlaget for NATOs fortsatte utvikling av en styrket europeisk rolle på det sikkerhetspolitiske området og ga klar støtte til det videre arbeid med disse spørsmål i EU.

Et kjernepunkt i den sammenheng har vært hvordan ønsket om en bedre byrdefordeling mellom USA og Europa kan realiseres uten at alliansens transatlantiske bånd svekkes og uten at kostbare ressurser dupliseres. Norge har med dette som utgangspunkt hele tiden vært positiv til tanken om et økt europeisk ansvar i sikkerhets- og forsvarspolitikken og lagt vekt på behovet for et så nært samarbeid mellom NATO og EU som mulig. Man har understreket at økt europeisk krisehåndteringsevne vil bidra til styrket sikkerhet for hele den euroatlantiske regionen. Som ikke-EU-land har derfor Norge fra begynnelsen av sagt seg villig til å bidra, både gjennom NATO og ved å delta i europeiske krisehåndteringsoperasjoner.

Dette ble ytterligere aktualisert etter EUs toppmøte i Helsingfors i desember 1999 da det ble klart at man i løpet av relativt kort tid vil se de fleste av VEUs funksjoner bli overført til EU eller nedlagt. EUs beslutninger vedrørende oppbyggingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk har konsekvenser for alle allierte. I første omgang har den europeiske sikkerhetspolitiske dagsorden i NATO vært knyttet til spørsmålet om, og vilkårene for en selvstendig rolle for EU i krisehåndteringsoperasjoner, med eller uten NATO-ressurser. I denne sammenheng er muligheten for de europeiske allierte som ikke er medlemmer av EU til å delta fullt ut også i europeisk krisehåndtering et viktig spørsmål. NATO har hilst EUs hensikt om å etablere evne til å lede krisehåndteringsoperasjoner velkommen, gitt at det dreier seg om situasjoner der Alliansen som helhet ikke er engasjert. Ikke minst verdsetter man fra NATOs side EUs intensjon om å styrke egne militære evner for krisehåndteringsoperasjoner, forutsatt at dette ikke betyr en duplisering av ressurser som allerede er tilgjengelige innen Alliansen. Alliansen står rede til å bistå i oppbyggingen av slike militære evner.

Alt dette tilsier at EU og NATO utvikler effektive konsultasjons- og samarbeidsarrangementer, blant annet for å gi EU adgang til å benytte Alliansens kollektive ressurser og militære evner i EU-ledede operasjoner. Norges erklærte målsetting har vært å delta aktivt i utviklingen av en klarere europeisk rolle i sikkerhetspolitikken. Fra norsk side har man lagt vekt på at tilbudet fra Alliansen til EU bør utformes så generøst som mulig, ikke minst for å unngå en situasjon der EU bygger opp parallelle militære strukturer utenfor NATO-rammen, noe som ville være uheldig så vel fra et ressursmessig som politisk synspunkt. Disse synspunktene deles langt på vei av våre allierte samarbeidspartnere.

Selv om prinsippene er klare nok, kom ikke det praktiske arbeidet med å realisere dem særlig langt i alliansesammenheng i 1999. Dette skyldes delvis et ønske fra flere EU-lands side om først å utvikle EUs egne institusjoner og øvrige strukturer for dette nye området for fellesskapets arbeid, noe som foreløpig har gitt få konkrete retningslinjer fra EUs side for samarbeidet mellom EU og NATO. Men det skyldes også at de ulike deler av samarbeidsforholdet må ses i nær sammenheng og være tilfredsstillende for alle, både på alliert side og innen EU.

Samtidig understreket Kosovo-krisen betydningen av amerikansk deltakelse i europeisk krisehåndtering. Politisk sett er USAs deltakelse avgjørende for troverdig krisehåndtering. Og fortsatt er det stor avstand mellom europeisk og amerikansk militær evne og teknologisk nivå. Kosovo viste således at man er fullstendig avhengig av amerikansk deltakelse i slike kompliserte krisehåndteringsoperasjoner. I lys av disse erfaringene er det enighet på europeisk side om nødvendigheten av å tilpasse materiell og personellressurser til dagens og morgendagens behov for å ivareta europeiske krisehåndteringsoppgaver. Dette er ett av de spørsmål som har fått høy prioritet etter toppmøtet i Washington og bl.a. ligger til grunn for initiativet for forbedret forsvarsevne (*Defence Capabilities Initiative*, DCI) som ble vedtatt der. Hensikten er å gjøre alliansens styrker i stand til effektivt å utføre alle de militære oppgaver som er nedfelt i NATOs strategiske konsept. De skal gjøres mer mobile, fleksible og utholdende og ha bedre overlevelsessevne og evne til operativt samvirke enn i dag. EUs initiativ i form av å identifisere bestemte styrkemål og DCI-prosessen i NATO blir gjerne sett i sammenheng som uttrykk for et felles ønske om å styrke Europas samlede militære evne og på den måten også styrke Alliansens militære slagkraft.

Kosovo-krisen kom til å bli den altoverskyggende utfordring for NATO i første del av 1999. På mange måter ble denne konflikten den praktiske prøve på ti års tilpasning og omforming av alliansen. I løpet av 1998 og 1999 fikk man en gradvis utvikling i det internasjonale samfunns engasjement for å finne en løsning på krisen. NATO kom etter hvert stadig sterkere med i dette arbeidet. Allerede i september 1998 konstaterte FNs sikkerhetsråd i resolusjon 1199, under henvisning til FN-paktens kap. VII, at situasjonen utgjorde en trussel mot freden og sikkerheten i området. Det ble krevet umiddelbar våpenstillstand og varslet at ytterligere tiltak ville bli vurdert, dersom kravene ikke ble oppfylt. Dette var et kraftig varsel om at militære tiltak kunne bli aktuelle. Med utgangspunkt i resolusjon 1199, rapporten fra FNs generalsekretær av 6. oktober 1998 om den manglende etterlevelse av resolusjon og uttalelsen av sikkerhetsrådets president samme dag, kom regjeringen etter en helhetsvurdering, med forankring i folkeretten, til at den nødvendige legitimering av maktbruk forelå. Det var bred tilslutning i Stortingets organer til en slik holdning. En tilsvarende holdning ble også inntatt i de øvrige allierte land. Det lå brede, politiske konsultasjoner til grunn for samholdet innad i alliansen under Kosovo-krisen. Dette gjaldt ikke bare de enkelte lands regjeringer, men også nasjonalforsamlingene.

Luftoperasjonene begynte 24. mars og fortsatte med daglige angrep mot militære og strategiske mål i Kosovo og Serbia. Parallelt gjorde NATO en stor innsats for å bringe frem bistand til flyktningene i Albania og Makedonia, i nært samarbeid med FNs høykommisær for flyktninger. Opptrappingen av luftoperasjonen og intensiveringen av de politiske og diplomatiske anstrengelser, inkludert aktiv russisk medvirkning, tvang til sist president Milosevic til å imøtekomme kravene fra det internasjonale samfunnet om opphør av militær og annen bruk av vold, uttrekking av militære, politi, og paramilitære styrker fra Kosovo, innsetting av en internasjonal militærstyrke, betingelsesløs og trygg retur av flyktninger og fordrevne og uhindret tilgang for humanitære organisasjoner.

10. juni avsluttet derfor NATO luftoperasjonene etter 78 døgn. FNs sikkerhetsråd vedtok så resolusjon 1244 som ga mandat til en internasjonal fredsstyrke under NATOs ledelse og til et sivilt nærvær i FN-regi. KFOR gikk inn i Kosovo 12. juni, parallelt med tilbaketrekkingen av de jugoslaviske styrkene. Utfordringene for NATO og for det internasjonale samfunn var store også etter avslutningen av luftkampanjen. Den humanitære situasjonen kom raskt under kontroll, med retur av et meget stort antall flyktninger. Men mange serbere reiste samtidig ut. Den etniske spenning forble høy. Både serbere, sigøynere og andre minoritetsgrupper ble utsatt for overgrep. Man er derfor langt fra målet om et integrert, multietnisk samfunn i Kosovo. Demilitariseringen av den kosovo-albanske frigjøringshæren UCK var en annen hovedutfordring. Selv om 10.000 våpen ble innlevert og KFOR har gjort til dels store beslag av uautoriserte våpen, er voldsnivået fortsatt høyt og kriminalitet utbredt.

Det vil ta lang tid før det er virkelig fred i Kosovo og på Balkan. Ved inngangen til 1999 hadde SFOR fremdeles rundt 33 000 soldater stasjonert i Bosnia og Kroatia, fra alle 19 NATO-land og 16 land utenfor alliansen. I Bosnia og Kroatia har situasjonen utviklet seg til det bedre, og en omorganisering og nedskjæring av styrken tok til i november 1999, selv om den videre iverksettelsen av fredsavtalen i Bosnia fortsatt er avhengig av et internasjonalt militært nærvær. Det var ved årsskiftet rundt 120 nordmenn i SFOR, og det tas sikte på fortsatt opprettholdelse av en begrenset norsk militær tilstedeværelse i Bosnia. Samtidig ble KFOR i løpet av annet halvår bygget opp til nærmere 46 000 personell fra alle NATO-land og de fleste partnerlandene, inkludert Russland. Norge bidro ved årsskiftet med ca. 1300 personell til KFOR-styrken, i første omgang fra Telemark bataljon, med sikte på erstatning med en ordinær kontingent i løpet av mars 2000.

NATO leder i dag således militære styrker på ca. 70 000 soldater på Balkan. De støtter opp om en stor sivil innsats under ledelse av FN, der EU og OSSE også har sentrale roller. Det er bred enighet om at den militære del av fredsprosessen ikke vil lykkes uten at man setter av de nødvendige ressurser også på sivil side. Stabilitetspakten for Sørøst-Europa som ble vedtatt i 1999 trekker opp rammene for et varig samarbeid mellom alle landene i regionen, i prinsippet også Serbia. Men vi vil ikke kunne få stabil og varig fred i dette området av Europa før også myndighetene i Beograd klart viser at de vil velge en demokratisk utvikling for sitt land.

På norsk side støttet man konsekvent opp om en aktiv rolle for NATO i arbeidet for å bringe Kosovo-konflikten til opphør. Sett fra regjeringens synsvinkel var det også viktig å sikre samkjøring av arbeidet i de forskjellige internasjonale fora. Ikke minst vårt OSSE-formannskap i 1999 gjorde dette til en sentral problemstilling, og man arbeidet fra norsk side derfor aktivt for å sikre den nødvendige kontakt og konsultasjon. Fra en norsk synsvinkel var det også viktig å sikre et tilfredsstillende mandat for NATOs aksjon. De vedtatte resolusjonene fra Sikkerhetsrådet, kombinert med uttalelsene fra rådets president og FNs generalsekretær, ga etter norsk oppfatning den nødvendige legitimitet. Endelig var man på norsk side opptatt av at alliansen, medlemslandene, PfP-partnerne og resten av det internasjonale samfunn måtte følge opp med den nødvendige bistand etter at konflikten var slutt. Norge bidro således med betydelige økonomiske og humanitære ressurser og et stort antall sivilperso-

nell, inkludert polititjenestemenn. Den norske kontingent i KFOR utgjør vårt største militære engasjement i utlandet på femti år.

Utviklingen på Balkan understreker til fulle den fundamentale betydningen av det fortsatte arbeidet for å bygge ned skillelinjene i Europa. Dette er en utfordring NATO har engasjert seg meget sterkt i, både fordi det bidrar til den grunnleggende stabilisering av vårt sikkerhetsmiljø og fordi det gjør alliansen politisk og praktisk bedre beredt til å håndtere de kriser som måtte oppstå. Ett element i dette er alliansens åpne holdning til nye medlemsland. Polen, Tsjekia og Ungarn ble tatt opp som medlemmer i mars 1999. Toppmøtet i Washington konkretiserte den videre utvidelsesprosessen gjennom en egen tiltakspakke for de ni søkerlandene (*Membership Action Plan*) for å forberede dem på fremtidig medlemsskap. Beslutningen om å ta opp ytterligere medlemmer av alliansen vil likevel til sist være en politisk avgjørelse som må fattes på bredt grunnlag. På norsk side har man lagt vekt på å understreke prinsippet om Alliansens fortsatte åpenhet.

NATO har hatt et nært politisk og militært samarbeid med 26 partnerland helt siden Partnerskap for Fred (PfP) ble opprettet i 1994. Den politiske dimensjonen i partnerskapet ble betydelig styrket gjennom opprettelsen av Det euroatlantiske samarbeidsrådet (EAPC) i 1997. Ved siden av å fungere som et samordnende styringsorgan for PfP-samarbeidet, er EAPC også den viktigste plattform for konsultasjoner mellom NATO-landene og partnerne. Konsultasjoner med partnerlandene i regionen inngikk som en viktig del av NATOs håndtering av Kosovokrisen. Det at man maktet å trekke partnerne inn som deltakere i en militær operasjon under ledelse av NATO, viser at EAPC/PfP kan yte sentrale bidrag til europeisk sikkerhet. Utsiktene for regionalt samarbeid i Sørøst-Europa og Kaukasus, internasjonal terrorisme, humanitære sikkerhetsspørsmål, fredsbevaring, forsvarsrelaterte økonomiske spørsmål, miljøspørsmål, og spørsmål knyttet til spredning av masseødeleggelsesvapen har også vært diskutert i EAPC.

Norge har aktivt støttet utvidelsen av arbeidsprogrammet for EAPC til også å omhandle humanitære sikkerhetsspørsmål, som humanitær minerydning og bekjempelse av ulovlig trafikkering med håndvåpen. Av særlig betydning for EAPC-samarbeidet i 1999 var vedtaket på toppmøtet i Washington om et eget politisk-militært rammeverk for NATO-ledede krisehåndteringsoperasjoner (*Political-military framework*, PMF), som gir partnerlandene anledning til å delta i alle faser - fra planlegging til iverksettelse - av slike operasjoner. På norsk side har man lagt stor vekt på at intensjonene i PMF må gjennomføres fullt ut. Dette er også viktig i lys av det fremvoksende ESDP-samarbeidet.

PfP har vist seg å være et fleksibelt samarbeidsinstrument. Det enkelte partnerland står ganske fritt med hensyn til hvordan de vil engasjere seg. Fra NATOs side er viktige målsetninger blant annet å løse utestående utenrikspolitiske konfliktspørsmål, bidra til større åpenhet rundt forsvarsplanlegging og forsvarsbudsjett, demokratisk kontroll med væpnede styrker, sivil beredskapsplanlegging og å forbedre evnen til deltakelse i NATO-ledede PfP-operasjoner. Samarbeidet har utvilsomt bidratt konkret til den politiske, økonomiske og militære reformprosess i partnerlandene.

Toppmøtet i Washington i april 1999 fattet en rekke vedtak som ytterligere vil styrke det politiske og praktiske militære samarbeidet. Ved siden av det politisk-militære rammeverket for fredsoperasjoner omfattet initiativene tiltak for å utvide den militære planleggings- og vurderingsprosessen innenfor PfP (*Planning and Review Process* - PARP), og et konsept rettet mot å styrke partnerstyrkenes evne til å operere sammen med hverandre og de allierte i fremtidige operasjoner. Et viktig tiltak er å etablere et register av partnerstyrker tilgjengelig for NATO-ledede PfP-operasjoner, med et tilknyttet evaluerings- og tilbakemeldingsregime. Norge har hilst arbeidet med å gjøre PfP-samarbeidet mer operativt velkommen, både fra et politisk og praktisk synspunkt, selv om det er klare grenser for mange partnerlands evne til å gjennomføre de foreslåtte aktivitetene. Mange av initiativene må betraktes som ledd i en mer langvarig prosess.

Samarbeidet med Russland står i en særstilling og er basert på en omfattende samarbeidsavtale fra 1997. Samarbeidet i tilknytning til fellerådet mellom NATO og Russland (PJC) kom imidlertid reelt sett til å ligge brakk størstedelen av 1999 som en del av de russiske reaksjonene på NATOs aksjon i Kosovo. Dette var svært beklagelig ikke minst fordi PJC var ment å være et forum for kontakt og konsultasjoner så vel under kriser som i en normalsituasjon. Imidlertid har det praktiske samarbeidet mellom NATO og Russland innenfor KFOR fungert godt på bakken. Ved årsskiftet kom det positive signaler om endret russisk holdning også til det politiske samarbeidet, noe Norge og de øvrige allierte hele tiden sterkt har ønsket. På norsk side har man konsekvent understreket PJCs politiske betydning for fjerning av gamle skillelinjer og praktiske betydning for å bidra til nødvendig reform i Russland. Omskolering av militært personell og håndtering av militært relaterte miljøproblemer anses som særlig viktig.

NATO har også et særlig samarbeid med Ukraina gjennom *NATO-Ukraine Commission* (NUC). Samarbeidet har hele tiden utviklet seg positivt, selv om det nok er preget av en del praktiske problemer knyttet til interne ukrainske forhold og manglende evne til å følge opp intensjonene i samarbeidet.

Det allierte forsvarssamarbeidet utgjør fortsatt en bærebjelke i NATO og er en forutsetning for evnen til å håndtere de utfordringer dagens sikkerhetspolitiske bilde stiller alliansen overfor. Forsvarssamarbeidet i NATO er forankret i en kollektiv og løpende prosess, understøttet av en enhetlig og integrert militær struktur som blir vedlikeholdt gjennom felles øvelser og trening. Den sikkerhetspolitiske utviklingen har medført en kontinuerlig videreutvikling av forsvarssamarbeidet, ikke minst med tanke på deltakelse i ulike typer fredsoperasjoner og et utvidet samarbeid med aktører utenfor alliansen. Det ligger en stor utfordring i å favne over et bredt spektrum av oppgaver innenfor en enhetlig struktur, samtidig som nasjonale forsvarsbudsjett reduseres og det er liten vilje til å øke bidragene til NATOs ulike fellesbudsjett.

Forsvarsplanleggingskomiteen (Defence Planning Committee, DPC) fortsatte i 1999 arbeidet med å tilpasse alliansens forsvarsstrukturer til den nye sikkerhetspolitiske situasjon, i samsvar med alliansens reviderte strategiske konsept. DPC står sentralt i arbeidet med å integrere Washington-toppmøtets initiativ for forbedret forsvarsevne (DCI) i den årlige styrkeplanprosessen.

sen. Medlemslandene ble i 1999 for andre gang vurdert opp mot de styrkemål for perioden 1999-2004 som ble vedtatt i 1998. Oppsummeringen konkluderte med at styrkemålene kunne sies å være oppfylt, men det kom samtidig meget klart til uttrykk betydelig bekymring over en rekke alliertes manglende oppfyllelse av viktige styrkemål, særlig i forhold til moderniseringsbehovet på en rekke områder. Dette kan få alvorlige følger for alliansens evne til å løse de oppgaver den er satt til i fremtiden. Det arbeides nå med å innarbeide mange av de identifiserte manglene som DCI-relaterte styrkeforslag i alliansens generelle forsvarsplanlegging. Også i det norske forsvaret vil DCI være en viktig katalysator for nødvendig modernisering og endring. DCI må forstås ikke bare som en rekke krav som bør oppfylles på kort sikt, men også som en langsiktig rettesnor.

DCIs betydning for nasjonenes vilje til å øke eller fryse kommende års felles finansierte programmer i NATO er foreløpig vanskelig å anslå, selv om flere har påpekt de investeringsbehov som nødvendigvis ligger i programmet. Imidlertid vil det ikke minst være på driftssiden at hovedutfordringen vil ligge de nærmeste år. Flere nasjoner har uttrykt bekymring for den anstrengte situasjonen på militærbudsjettet, og fra norsk side har man vært åpne for en økning av fellesbudsjettet blant annet som følge av NATOs utvidelse. Dette har ikke fått tilslutning fra alle medlemslandene i alliansen.

Norge var i 1999 vertskap for to internasjonale øvelser, hvorav Battle Griffin var den største NATO-ledede feltøvelsen i Norge på mange år. Til sammen deltok 8 land med ca. 27 000 soldater. Øvingsaktiviteten i 1999 ble imidlertid en del redusert som følge av NATOs engasjement på Balkan. Dette vil etter alt å dømme danne presedens for aktivitetene i årene fremover og gir på sikt grunn for bekymring for opprettholdelsen av evnen til å ivareta artikkel 5-forpliktelsene i alliansen. Krisehåndtering og deltakelse i de militære operasjonene på Balkan ga på den annen side meget verdifulle praktiske erfaringer, både for norske og andre lands styrker.

Det har vært bred enighet i alliansen om behovet for å styrke innsatsen for å begrense spredning av masseødeleggelsesvåpen (*Weapons of Mass Destruction*, WMD) og deres leveringsmidler. Toppmøtet i Washington vedtok et initiativ som skal sikre at alliansen har den nødvendige politiske og militære evne til å håndtere de utfordringer som spredning av slike våpen og leveringsmidler representerer. Initiativet er både rettet mot tiltak som kan styrke den felles forståelsen blant de allierte av disse utfordringene og av måter å møte dem på, og mot styrking av den militære og sivile beredskap i forhold til slike våpen. I tillegg vedtok toppmøtet å foreta en generell gjennomgang av NATOs arbeid med sikte på å styrke alliansens bidrag til tillitsskapende og sikkerhetsstyrkende virksomhet, verifikasjon, ikke-spredning, rustningskontroll og nedrustning. Arbeidet skal være avsluttet ved utgangen av 2000 eller i begynnelsen av 2001. Fra norsk side har man bidratt aktivt til realiseringen av dette initiativet.

OSSEs toppmøte i Istanbul i desember 1999 vedtok en revidert versjon av CFE-avtalen for å bringe avtalen i samsvar med den nye sikkerhetspolitiske situasjon i Europa. Den reviderte CFE-avtalen innebærer at blokk-til-blokk-tilnærmingen fra den kalde krigens tid erstattes av et system som bygger på nasjonale og territorielle styrketak. Det er likevel grunn til å tro at NATOs fora

for konvensjonell nedrustning og rustningskontroll også i fortsettelsen vil ha en viktig rolle å spille som arena for interne drøftelser av spørsmål som er gjenstand for forhandlinger i Wien. Ikke minst gjør koordineringsbehovet seg gjeldende på verifikasjonsområdet.

2 NATOs toppmøte i Washington D.C.

Toppmøtet av NATOs stats- og regjeringssjefer fant sted i Washington D.C. 23.-25. april 1999. Selv om 50 års-jubileet dannet rammen for toppmøtet, ble den bredt anlagte markeringen tonet ned i lys av den alvorlige situasjonen i Kosovo. I tillegg til situasjonen i Kosovo trakk toppmøtet opp hovedlinjene for det fremtidige alliansesamarbeidet og samarbeidet med partnerlandene. Møtet gjenspeilte den brede samstemmigheten som har preget alliansesamarbeidet i forhold til de sentrale oppgavene som NATO står overfor.

Statsminister Bondevik ledet den norske delegasjonen til toppmøtet. I sitt åpningsinnlegg viste han til at alliansen hadde trygget freden i vår verdensdel og garantert den sikkerhet og frihet som Norge har bygget sin samfunnsutvikling på. I ett nytt århundre var det viktig å bygge på alliansens tradisjonelle sterke sider i tilpasningen til nye utfordringer. Europas og Nord-Amerikas sikkerhet var udelelig, og man måtte opprettholde den politiske solidaritet og militære kapasitet som ble krevet for fortsatt å oppfylle det kollektive forsvar som er alliansens viktigste formål. Alliansens funksjon som uunnværlig transatlantisk konsultasjonsforum i sikkerhets- og forsvarspolitiske spørsmål måtte ivaretas og brukes for å fremme sikkerhet og stabilitet i hele det euro-atlantiske området. Bondevik understreket viktigheten av alliansens fortsatte innsats i krisehåndtering og fredsbevaring i samsvar med FN-pakten. Man måtte opprettholde alliansens åpenhet, bygge et sterkt partnerskap med Russland og videreutvikle PfP og EAPC. De europeiske land måtte gis større ansvar for sikkerhet og forsvar i Europa, samtidig som man styrket de transatlantiske bånd. Norge ville fortsatt gjøre sitt til at NATO kunne ivareta de alliertes forsvaret og bidra til stabilitet og sikkerhet i det nye Europa.

2.1 Det strategiske konsept

NATO-samarbeidet befinner seg i en brytningstid. De store endringene alliansen har gjennomgått de siste årene ble bekreftet gjennom toppmøtets vedtak av et nytt strategisk konsept for alliansens utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid, som avløste det tidligere fra 1991. Konseptet beskriver dagens situasjon, trekker opp de videre retningslinjer for samarbeidet og er alliansens overordnede politisk-militære styringsdokument.

De fundamentale endringene som har funnet sted i våre sikkerhetspolitiske omgivelser de siste ti år har bidratt til å gi NATO en bredere rolle i arbeidet med å fremme sikkerhet og stabilitet i Europa. NATO har i dag et tett politisk og militært samarbeid med 25 land innenfor rammen av Det euro-atlantiske samarbeidsrådet (EAPC) og Partnerskap for fred, foruten egne samarbeidsordninger med Russland, Ukraina og en rekke land i Middelhavsregionen. Dette samarbeidet er av stor betydning for å fremme sikkerhet i fellesskap i Europa. Alliansens grunnleggende oppgave er imidlertid den samme, nemlig å trygge medlemslandenes sikkerhet. Dette er i tråd med den kollektive forsvarsforpliktelsen som er nedfelt i Atlanterhavspakten. De transatlantiske bånd, politiske konsultasjoner og det integrerte militære samarbeidet har avgjørende betydning for Norge.

Regjeringen har lagt vekt på å sikre en balanse mellom NATOs tradisjonelle funksjoner og nye oppgaver. Det er derfor i samsvar med norske synspunkter når det strategiske konsept fastslår at NATOs tradisjonelle kjernefunksjoner (det kollektive forsvar, de transatlantiske bånd og NATOs rolle som det sentrale konsultasjonsforum) fortsatt utgjør fundamentet for alliansesamarbeidet. Samtidig er NATOs nye oppgaver (krisehåndtering og samarbeid med partnerlandene) gitt en mer fremtredende plass. Det strategiske konsept gjør et klart skille mellom de tradisjonelle kjernefunksjoner og nye oppgaver, men reflekterer likevel den store omstilling alliansen har gjennomgått de senere år.

Det strategiske konsept fastslår at NATOs krisehåndteringsoppgaver må baseres på et folkerettslig grunnlag i henhold til FN-pakten. Dette prinsippet er knyttet opp til omtalen av alliansens hovedoppgaver. Fra norsk side har det vært viktig å få dette reflektert på en tilfredsstillende måte i konseptet.

Det strategiske konsept bygger på at NATO-landene - og dermed alliansen - i dag står overfor et sammensatt trusselbilde. Faren for en tradisjonell stor-krig er borte i overskuelig fremtid. Truslene er knyttet til regionale etniske og religiøse motsetninger, svake politiske institusjoner, nød og sosial uro, og til globale trusler som masseødeleggingsvapen og terrorisme. Det nye NATO har tatt tak i dette ved å gjøre stabilitetsbygging og krisehåndtering til sine oppgaver. Et tradisjonelt invasjonforsvar i henhold til Atlanterhavspaktens artikkel 5 vil ikke være et tilstrekkelig svar på dagens og morgendagens sikkerhetspolitiske behov.

Etter regjeringens syn er det en klar sammenheng mellom sikkerheten i Europa og Europas nærområder. NATO vil som vårt viktigste sikkerhetspolitiske redskap i årene som kommer kunne spille en rolle i kriser som kan få konsekvenser for felles sikkerhetsinteresser. NATO er imidlertid ingen global organisasjon, og det strategiske konsept gjenspeiler da også at NATOs klare fokus er det euroatlantiske området. Ingen medlemsland ser for seg alliansen som en aktør utenfor Europa.

2.2 Krisehåndtering

Norge har i en årrekke deltatt aktivt med militære styrker for å forhindre eller løse internasjonale kriser og konflikter. Gjennom flere tiår var dette engasjementet begrenset til operasjoner i regi av FN. På 90-tallet er imidlertid utfordringene i internasjonal politikk og dermed kravene til internasjonal krisehåndtering blitt adskillig mer sammensatte enn under den kalde krigen. Det internasjonale samfunn har i økende grad stått overfor irregulære militære styrker uten klare kommandoforhold eller klar politisk forankring, som opererer innenfor samfunn der etablerte politiske strukturer og almen rettssikkerhet er fraværende. Denne utviklingen stiller utvidede krav til styrker som deltar innenfor internasjonal krisehåndtering, noe som også har tydeliggjort FNs begrensninger på områder der NATO har hatt komparative fortrinn, så som et integrert kommandoapparat, evne til kombinerte operasjoner og evne til å kunne gjennomføre robuste militære operasjoner.

Mot denne bakgrunn har NATO gjennom 90-tallet i økende grad blitt et redskap for krisehåndtering, med aktiv innsats i regionale konflikter innenfor det euroatlantiske området, også etter anmodning fra FN.

Spørsmålet om krisehåndtering i Europa er uunngåelig også knyttet til utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik mellom EU-landene. Et utgangspunkt for Washington-toppmøtets behandling av europeisk krisehåndtering var at EU i fremtiden vil få et konkret ansvar for europeiske krisehåndteringsfunksjoner. Sentrale funksjoner fra VEU vil bli overført til EU. Toppmøtet understreket samtidig at ingen vedtak som berører allierte lands interesser kan treffes uten deltakelse av samtlige medlemsland. De spørsmål som berører de allierte og NATO vil bli drøftet videre i NATO og bli bekreftet på politisk nivå. Fra norsk side ble det lagt vekt på å få konkrete og forpliktende formuleringer på dette punkt. Etter norsk syn er det av avgjørende betydning at alliansens kjernefunksjoner bevares.

I overskuelig fremtid er NATO trolig den eneste internasjonale organisasjon som kan lede og gjennomføre den type internasjonale operasjoner som det i dag stilles krav om, blant annet på Balkan. De NATO-ledede operasjonene i det tidligere Jugoslavia, KFOR-operasjonen i Kosovo og SFOR-operasjonen i Bosnia-Hercegovina, der også Russland og en rekke land i og utenfor Partnerskap for fred (PfP) deltar, fremstår som konkrete eksempler på den type utfordringer alliansen må kunne forvente å løse også i fremtiden.

NATOs generelt økende rolle innenfor krisehåndtering og internasjonale operasjoner utgjør en viktig bakgrunn for den økende rolle dette området har fått i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik på 90-tallet. Prioriteringene innad i alliansen avspeiles også i de strukturelle endringsprosessene som er igangsatt i det norske forsvaret, for å ta høyde for de ulike internasjonale operasjoner som Norge i fremtiden kan forventes å delta i. Blant annet er vi på norsk side opptatt av å redusere reaksjonstiden for å kunne deployere egne styrker til internasjonale oppdrag, spesielt når det gjelder landstridskrefter.

Fra norsk synsvinkel er det i dag en erklært målsetning å kunne aktivt bidra til å løse internasjonale kriser og konflikter, samtidig som vi opprettholder et troverdig nasjonalt forsvar innenfor rammen av NATO. Å forfølge begge disse målsetningene ved hjelp av ulike styrker og organisatoriske rammer er svært ressurskrevende. Manglende evne til å bidra militært, ikke bare i det kollektive forsvarssamarbeid gjennom NATO, men også i andre internasjonale fora, ville på den annen side svekke vår mulighet til internasjonal innflytelse og medvirkning. Dagens sikkerhetspolitiske situasjon gjør det imidlertid mulig å kombinere disse målsetningene, ved å etablere et sett av styrker til bruk i utlandet som også inngår som et sentralt element i det nasjonale forsvar. Deltagelse i internasjonale militære fredsoperasjoner er dermed et av de mest effektive utenriks- og sikkerhetspolitiske virkemidler Norge rår over og bør derfor prioriteres, som en integrert del av et robust nasjonalt forsvar.

Regjeringen la sommeren 1999 frem Stortingsmelding nr 38 (*Tilpasning av Forsvaret til deltakelse i internasjonale operasjoner*) med sikte på å etablere et mer fleksibelt system for krisehåndtering og deltakelse i internasjonale operasjoner, blant annet gjennom økt beredskap og et bedre rekrutteringssystem. Stortingsmelding 38 vil også inngå som et viktig bidrag til arbeidet i Forsvarspolitisk utvalg (FPU) og neste Langtidsmelding for Forsvaret.

2.3 NATOs utvidelsesprosess

I mars 1999 ble Polen, Den tsjekkiske republikk og Ungarn tatt opp som nye medlemsland i NATO i samsvar med vedtaket av NATOs toppmøte i Madrid i juli 1997. Toppmøtet i Washington videreførte utvidelsesprosessen gjennom etablering av en egen tiltakspakke for de ni søkerlandene (*Membership Action Plan*). I toppmøte-kommunikeet er det lagt vekt på at presentasjonen av søkerlandene skal være så nøytral som mulig for å unngå unødige spekulasjoner om de enkelte lands muligheter til medlemskap. Foruten de tre baltiske land, Estland, Latvia og Litauen, er de øvrige søkerlandene Albania, Bulgaria, Romania, Slovenia, Slovakia og Makedonia nevnt i kommunikeet.

Tiltakspakken som toppmøtet vedtok for disse landene, omfatter utarbeidelsen av nasjonale handlingsplaner som ledd i deres forberedelser til medlemskap i alliansen. De nasjonale planene dannet grunnlag for tosidige kontakter mellom søkerlandene og NATOs politiske og militære organer og bistand fra alliansens side for å gjennomføre nødvendige militære reformer. Denne prosessen ble innledet høsten 1999. Tiltakspakken innebærer imidlertid ikke at det er noen automatikk i medlemskapsspørsmålet. Toppmøtet fastslo at alliansen regner med at flere land som ønsker og kan ta på seg forpliktelsene ved medlemskap etterhvert vil bli invitert til dette, på bakgrunn av en mer generell vurdering der hensynet til alliansens politiske og strategiske interesser og hva som best tjener Europas sikkerhet og stabilitet inngår.

2.4 Initiativet for forbedret forsvarsevne (DCI)

Toppmøtet i Washington vedtok også et bredt anlagt initiativ for å styrke alliansens forsvarsevne (*Defence Capabilities Initiative*, DCI). Initiativet vil utgjøre grunnstammen i det videre arbeid for å tilpasse NATOs militære evne til den nye tids sikkerhetspolitiske situasjon.

Hovedformålet er å sørge for at alliansens styrker effektivt skal kunne utføre alle de militære oppgaver som er nedfelt i NATOs strategiske konsept, ved at de gjøres mer mobile, fleksible og utholdende, samt at deres overlevelsessevne og evne til operativt samvirke forbedres. I praksis innebærer initiativet en utvikling i retning av strategisk mobile, multinasjonale styrker på høy beredskap, med moderne våpensystemer og avansert teknologi understøttet av et effektivt forsyningsapparat, etterretningssystemer og tilpassede systemer for kommando, kontroll og kommunikasjon.

Bakgrunnen for DCI er behovet for å tilpasse NATO til en endret sikkerhetspolitisk situasjon og øke evnen til samhandling mellom NATOs styrker og der det er aktuelt, også mellom alliansens og partnernes styrker. DCI vil være et viktig instrument i bestrebelsene på å redusere det teknologiske gap mellom USA og Europa som ikke minst ble tydeliggjort under Kosovokrisen. Flere land har da også lagt vekt på styrkingen av de europeiske lands militære kapasitet i forbindelse med utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik. Oppfølgingen av DCI og betydningen for norsk forsvarspolitik behandles i kapittel 6.

Konkret består initiativet av 58 tiltak som foreslås innarbeidet på kort og lengre sikt innenfor fem identifiserte kjernekapasiteter. Disse er:

- *Evne til deployering og mobilitet* - NATOs evne til rask forflytning av styrker

utenfor hjemlandet og opprettholdelse av et slikt uteengasjementet over lengre tid. Dette krever mobile og fleksible transportsystemer, hensiktsmessige avtaler og tilrettelagt infrastruktur.

- *Utholdenhet og logistikk* - Evne til utholdenhet og nødvendig logistikk i NATO-operasjoner. Mobile, fleksible og sammensatte styrker vil kreve et egnet og tilpasset logistikk- og forsyningssystem. Dette gjelder både teknisk og administrativt.
- *Effektivt engasjement i strid* - Alliansens muligheter til å effektivt ta del i hele spekteret av operasjoner, fra høy- til lavintensitetskonflikter. Eventuelle motstandere må kunne møtes innenfor en rekke situasjoner med de midler hver situasjon krever.
- *Overlevelsessevne og infrastruktur* - NATO-styrkenes overlevelsessevne, beskyttelse og utbygging av infrastruktur for å motvirke skadene fra eventuell bruk av masseødeleggende våpen. Utstyr til beskyttelse av personell, men også utstyr for overvåkning og varsling er viktige områder i denne sammenheng.
- *Konsultasjon, kommando og kontroll* - NATOs prosedyrer og utstyr for konsultasjon, kommando og kontroll. Alliansens nye oppgaver og utfordringer sammen med utviklingen av informasjonsteknologi skaper muligheter og krav for forbedring på dette området.

3 Konflikten i det tidligere Jugoslavia

3.1 Kosovo

Den humanitære situasjonen i Kosovo ble i løpet av høsten 1998 og vinteren 1999 dramatisk forverret med bl.a. økende voldsbruk mot den kosovo-albanske befolkningen. Jugoslaviske myndigheter overholdt heller ikke forpliktelsene om styrketak i Kosovo-avtalen som var inngått med NATO og OSSE i oktober 1998. Etter et stadig sterkere internasjonalt press ble det gjennomført en ny forhandlingsrunde mellom partene i Rambouillet i Frankrike, med et avtaleutkast som skulle danne grunnlaget for en fredelig løsning. Gjennom forhandlingene i Rambouillet i februar 1999 satte det internasjonale samfunnet et klart krav til partene om en politisk løsning. Disse kravene ble akseptert av de kosovo-albanske representantene, men ikke av den serbiske part.

Flyktningekatastrofen som utspilte seg på Balkan i første halvdel av 1999 er den verste i Europa etter den annen verdenskrig. Aggresjon fra serbiske militære og politistyrker mot jugoslaviske borgere av albansk opprinnelse tvang nærmere en million kosovo-albanere til å flykte fra Kosovo. Massedeportasjonen resulterte i ubeskrivelige lidelser for den kosovo-albanske befolkningen. Det var fare for at de enorme flyktningestrømmene kunne destabilisere Kosovos naboland og i første rekke Albania og Makedonia, og for at konflikten ville spre seg til resten av Balkan.

FNs sikkerhetsråd hadde i resolusjon 1199 konstatert at situasjonen utgjorde en trussel mot freden og sikkerheten i området, og henviste til FN-paktens kapittel VII. Sikkerhetsrådet krevde umiddelbar våpenstillstand og varslet at ytterligere tiltak ville bli vurdert, dersom kravene i rådets resolusjoner ikke ble oppfylt. Dette var et kraftig varsel fra Sikkerhetsrådets side om at militære tiltak kunne bli aktuelle.

Blant de allierte var det etter at alle fredelige og diplomatiske muligheter var uttømt enighet om nødvendigheten av å bruke makt for å hindre en humanitær katastrofe og ustabilitet med fare for spredning av konflikten i regionen. Med utgangspunkt i resolusjon 1199, rapporten fra FNs generalsekretær av 6. oktober 1998 om den manglende etterlevelse av resolusjonen, og uttalelsen av Sikkerhetsrådets president samme dag, kom regjeringen etter en helhetsvurdering, med forankring i folkeretten, til at den nødvendige legitimering av maktbruk forelå. En tilsvarende holdning ble inntatt i de øvrige allierte land. Det var bred tilslutning i Stortingets organer til en slik holdning.

Luftoperasjonene ble iverksatt 24.mars 1999 og fortsatte med daglige angrep mot mål i Kosovo og andre deler av Jugoslavia. Parallelt med luftkampanjen iverksatte NATO et omfattende arbeid for å bedre den humanitære situasjonen for flyktningene i Albania og Makedonia. Dette arbeidet utgjorde et betydelig bidrag til det internasjonale hjelpearbeidet under ledelse av FNs høykommissær for flyktninger. NATOs innsats i Makedonia og Albania var helt avgjørende for å bringe fram bistand til flyktningene. Fra alliansens side støttet man gjennom hele flyktningekrisen aktivt arbeidet til hjelpeorganisasjonene, under ledelse av FNs Høykommissær for flyktninger, ved å koordinere

lufttransport og lagring av hjelpeforsyninger, etablere og drive flyktningeleire, bygge hus og annen infrastruktur samt ved å gi medisinsk krisehjelp. Det meget nære samarbeidet mellom NATOs sivile og militære myndigheter og FNs høykommisær for flyktninger ble også videreført etter opphøret av luftkampanjen.

NATOs toppmøte i Washington i april ble en viktig markering av alliert samhold og oppslutning om NATOs luftoperasjoner. Toppmøtet viste at det var enighet om videreføring og intensivering av NATOs militære aksjoner mot Jugoslavia, om nødvendig over lang tid. Og det var enighet om å holde fast ved de krav som var fremsatt fra det internasjonale samfunnet overfor jugoslaviske myndigheter. Myndighetene i Beograd måtte vise vilje til å arbeide for en politisk løsning på grunnlag av Rambouillet-avtalen og i overensstemmelse med folkeretten og FN-pakten. Endelig ble det gitt et klart signal om vilje til stans i luftangrepene dersom kravene fra det internasjonale samfunn ble innfridd. Toppmøtet slo fast at NATO ikke ville tolerere serbiske militære aksjoner mot de land som bidro til NATOs luftoperasjoner eller til alliansens humanitære hjelpeinnsats.

Gjennom hele krisen benyttet det internasjonale samfunn alle mulige mekanismer for å oppnå en løsning på konflikten som kunne føre til stans i de militære operasjoner. NATO var én av mange internasjonale organisasjoner som var engasjert i anstrengelsene for å få gjennomslag for kravene fra det internasjonale samfunnet, ved siden av FN, OSSE, EU, G8, Kontaktgruppen og enkeltland som Russland. Fra norsk side ble det ikke minst i lys av vårt OSSE-formannskap lagt stor vekt på at det internasjonale samfunn samordnet sin innsats for å få en slutt på konflikten. Det var etter vårt syn viktig at alle aktørene bidro på hver sin måte, parallelt med NATOs diplomatiske og militære innsats. Bare på den måten kunne presset bli så stort at jugoslaviske myndigheter ga etter.

Som mange fryktet tok det tid før myndighetene i Beograd sa seg villige til å akseptere kravene fra det internasjonale samfunnet. Den manglende samstemmighet mellom Russland og Vesten i den første fasen av konflikten bidro til å svekke presset mot regimet i Beograd. Fra norsk side understreket man hele tiden behovet for å trekke Russland aktivt med, og det ble gjennomført stadige forsøk på å nå fram til et grunnlag for en felles holdning mellom Russland og Vesten. 6. mai lyktes dette ved at G8-landenes utenriksministre vedtok en uttalelse som presiserte kravene overfor Beograd. 2. juni presenterte Finlands president Martti Ahtisaari på vegne av EU og Russlands tidligere statsminister Viktor Tsjernomyrdin et forslag til fredsløsning som Russland og Vesten sto samlet om. Også USA bidro aktivt i disse bestrebelsene.

Den samlede internasjonale innsatsen bidro utvilsomt til at kravene fra det internasjonale samfunnet ble akseptert. En viktig lærdom fra Kosovokrisen er behovet for nær og løpende kontakt mellom berørte internasjonale organisasjoner. NATOs generalsekretær sto således i nær kontakt med sin kollega, FNs generalsekretær Kofi Annan, som også for første gang møtte NATOs råd umiddelbart før iverksettelsen av luftoperasjonen. Samarbeidet mellom NATO og FNs høykommisær for flyktninger var også viktig for å sikre rask og effektiv bistand til de kosovo-albanske flyktningene. Gjennom sine tiltak og

uttalelser bidro EU-landene til å understreke bredden i det internasjonale samfunnets engasjement.

Opptappingen av luftkampanjen etter toppmøtet i Washington og intensivering av de politiske og diplomatiske anstrengelser med aktiv russisk medvirkning var utslagsgivende for å få president Milosevic til å imøtekomme kravene fra det internasjonale samfunnet. Regimet i Beograd innså at alliansen ikke ville gå tilbake på betingelsene som det internasjonale samfunnet hadde fremsatt; NATO ville fortsette til samtlige av kravene var innfridd. Toppmøtet i Washington forsterket budskapet til Beograd og viste den brede oppslutningen om NATOs tiltak. Gjennom luftkampanjen ble regimet i Beograd tvunget til å akseptere kravene fra det internasjonale samfunnet om umiddelbart opphør av militære aksjoner, voldsbruk og undertrykkelse, uttrekking av militære, politi, og paramilitære styrker fra Kosovo, innsetting av en internasjonal militær styrke, betingelsesløs og trygg retur av alle flyktninger og av internt fordrevne samt uhindret tilgang for humanitære organisasjoner.

Det serbiske parlamentet vedtok 3. juni å akseptere prinsippene for en fredsløsning. De etterfølgende forhandlinger blant annet om jugoslavisk tilbaketrekking fra Kosovo ble fullført ved inngåelse av en militær-teknisk avtale mellom KFOR og Jugoslavia/Serbia 9. juni. 10. juni ble NATOs luftoperasjoner avsluttet etter 78 døgn.

Samholdet og solidariteten innad i alliansen var helt avgjørende for den vellykkede militære operasjonen. Det er grunn til å understreke de brede politiske konsultasjoner som lå til grunn for de enkelte lands regjeringers standpunkt i denne saken, som også forutsatte nær kontakt med nasjonalforsamlingene. Den enighet blant alliansens medlemsland som lå til grunn for luftkampanjen hvilte derfor på solid nasjonal støtte som holdt seg gjennom hele aksjonen.

FNs sikkerhetsråd vedtok 10. juni resolusjon 1244 som ga mandat til en internasjonal fredsstyrke under NATOs ledelse og et sivilt nærvær i FN-regi. Resolusjonen fastslo at en politisk løsning måtte baseres på de omforente kravene fra det internasjonale samfunnet. Mens sikkerhetsstyrken skulle sørge for å etablere sikkerhet og stabilitet, skulle det sivile nærværet arbeide for å utvikle sivile strukturer og evner for et multietnisk Kosovo med en betydelig grad av selvstyre.

Den internasjonale sikkerhetsstyrken KFOR gikk inn i Kosovo 12. juni. Parallelt med utplasseringen av KFOR ble tilbaketrekkingen av de rundt 20 000 jugoslaviske militære styrkene og den nesten like store politistyrken gjennomført over 20 dager uten nevneverdige problemer. Dette hadde ikke vært mulig uten aktivt samarbeid fra jugoslavisk side. Fra jugoslavisk side overholdt man også i fortsettelsen i all hovedsak den militærtekniske avtalen. I henhold til Sikkerhetsrådsresolusjon 1244 skal et mindre antall jugoslaviske styrker returnere til Kosovo for å utføre enkelte oppgaver. Situasjonen ble imidlertid ikke stabil nok i løpet av 1999 til at slik tilbakevending kunne finne sted. I løpet av annet halvår ble KFOR bygget opp til nærmere 46 000 personell fra alle NATO-land og de fleste partnerlandene, inkludert Russland. Norge bidro ved årsskiftet med ca. 1300 personell til KFOR-styrken, i første omgang fra Telemark bataljon. Det ble tatt sikte på å erstatte Telemark bataljon med en ordinær kontingent i løpet av mars 2000.

Flyktningereturen som kom i kjølvannet av utplasseringen av KFOR var imponerende rask og omfattende. Den humanitære situasjonen kom under kontroll etter relativt kort tid. Samtidig med returen av de kosovo-albanske flyktningene og utplasseringen av KFOR, reiste imidlertid et stort antall serbere ut av Kosovo blant annet på grunn av represalier fra kosovo-albansk side. De serbiske overgrep hadde skapt hevntrang hos mange kosovo-albanere og førte til en rekke tilfeller av etnisk motivert vold både mot serbere og andre minoritetsgrupper. I flere områder med ulik etnisk befolkning var det høy spenning og uro, med stadige konfrontasjoner mellom partene. I områder med betydelig serbisk bosetning, som i Mitrovica, dannet det seg klare skillelinjer mellom befolkningsgruppene, og man så en utvikling som kunne føre til en form for kantonisering innen provinsen. Dette var noe det internasjonale nærværet klart tok avstand fra, på grunnlag av enigheten om å etablere et integrert, multietnisk samfunn i Kosovo.

Fra KFORs side ble beskyttelse av minoritetene raskt en hovedutfordring, i påvente av utplassering av et tilstrekkelig antall internasjonale sivile politistyrker under FN. Betydelige ressurser ble brukt til dette formål, uten at man klarte å unngå tilfeller av etnisk motiverte overgrep. Den generelle utviklingen i perioden etter KFORs utplassering gikk imidlertid klart i riktig retning.

Demilitariseringen av den kosovo-albanske frigjøringshæren UCK var et annet hovedelement i fredsplanen. Demilitariseringen var basert på en ensidig forpliktelse fra UCK som blant annet innebar frivillig innlevering av våpen. Over 10.000 våpen ble innlevert, og fra UCKs side forsikret man at det ikke lenger fantes våpen i organisasjonens besittelse. Det var imidlertid fortsatt et betydelig antall våpen på private hender i Kosovo, noe som bekreftes av de til dels omfattende beslag av uautoriserte våpen som KFOR gjør daglig. For å forhindre at strukturen og medlemsmassen i UCK skulle fortsette i en organisasjon med illegale aktiviteter, besluttet FN-nærværet UNMIK å opprette en sivil organisasjon med oppgaver knyttet til humanitære funksjoner, infrastruktur, brannvern o.l. Denne organisasjonen ble kalt *Kosovo Protection Corps* og ble midlertidig satt i virksomhet i september 1999. Kontroll med KPCs aktiviteter har vist seg å bli en viktig og meget krevende oppgave.

Grensekontroll har vært en annen hovedoppgave for KFOR, blant annet for å stanse ulovlig transport av våpen m.v. for bidra til å dempe spenningen i området. I forhold til den indre grense mot Serbia ble det også foretatt overvåkning og kontroll i tråd med Sikkerhetsrådsresolusjonen, uten å etablere ordninger som kunne tilsvare en internasjonal grense.

Det er liten tvil om det internasjonale samfunnets vilje til å følge opp sitt militære og sivile engasjement i Kosovo inntil man kan si at målene er nådd, selv om dette kan ta tid. NATO leder nå militære styrker på Balkan som teller omlag 70.000 soldater. Denne omfattende militære innsatsen støtter opp om en betydelig sivil innsats under ledelse av FN, der også EU og OSSE har sentrale roller. Det er imidlertid stort behov for å styrke den sivile innsats, ikke minst gjennom tilførsel av tilstrekkelig personell til den internasjonale politistyrken.

3.2 Bosnia-Hercegovina

SFOR-styrken har medvirket til gjennomføring av Dayton-avtalen for Bosnia Hercegovina på flere områder. Styrken har sørget for at krigshandlingene ikke er blitt gjenopptatt, samtidig som den har spilt en avgjørende rolle i arbeidet med å tilrettelegge gjenoppbyggingen av det sivile samfunnet i Bosnia. På den sivile siden har det vært betydelige fremskritt i arbeidet med å utvikle fungerende sivile institusjoner; retur av flyktninger; sivil gjenoppbygging; reduksjoner innenfor alle våpenkategorier; og en økt rolle for den faste militærkomiteén (*Standing Committee on Military Matters* SCMM). Videre har det vært viktige fremskritt i forhandlingene om rustningskontroll og tillitsskapende tiltak innenfor rammen av Dayton-avtalen.

Til tross for dette gjenstår mye arbeid på sivil side før man kan tale om en bærekraftig fredsprosess. De største utfordringene er retur av fordrevne personer til områder der de er i mindretall; ytterligere reduksjoner i enhetenes væpnede styrker; arbeidet med humanitær minerydding; økt effektivitet hva angår alle felles institusjoner og spesielt parlamentet i Bosnia Hercegovina og samarbeid mellom enhetene; overføring av mistenkte krigsforbrytere til Krigsforbryterdomstolen i Haag; korrupsjon, organisert kriminalitet og ulovlige etterretningstjenester; reformer innenfor rettsvesen og politi; og opprettelsen av en statlig grensekontroll.

Ved inngangen til 1999 hadde SFOR rundt 33 000 soldater stasjonert i Bosnia og Kroatia, fra alle 19 NATO-land og 16 land utenfor alliansen. I november 1999 besluttet NATOs Råd at sikkerhetssituasjonen i Bosnia var tilstrekkelig stabil til at det kunne foretas en nedskjæring av SFOR-styrken med rundt en tredjedel. Den videre iverksettelsen av fredsavtalen er med andre ord fortsatt avhengig av et internasjonalt militært nærvær i Bosnia som er sterkt nok til å settes inn der det måtte oppstå uroligheter, og som kan yte den nødvendige støtten til de sivile organisasjonene som er ansvarlige for gjennomføringen av den sivile delen av Dayton-avtalen.

I mai 1998 ble det opprettet en multinasjonal spesialenhet som en integrert del av SFOR og under samme engasjementsregler for å hindre opptøyer og offentlig uro. Den multinasjonale spesialenheten har bidratt vesentlig til å bekjempe organisert kriminalitet og korrupsjon og vil ytterligere styrkes i forbindelse med nedskjæringene av SFOR.

I juni besluttet regjeringen å konsentrere det norske bidraget til den internasjonale KFOR-styrken i Kosovo. Denne beslutningen var vel begrunnet både politisk, militært og ressursmessig, samtidig som den var et ledd i reduksjonen av det samlede internasjonale militære nærværet i Bosnia Hercegovina. Ved utgangen av året var det rundt 120 nordmenn tilknyttet SFOR, i form av stabsoffiserer i Sarajevo og Tuzla og en mindre logistikkenhet knyttet til den nordisk-polske bataljonsgruppen i Doboj. Intensjonen er å opprettholde en begrenset norsk militær tilstedeværelse i Bosnia.

Den reduserte SFOR-styrken vil fortsatt ha som hovedoppgave å forhindre nye kamphandlinger, og å bidra til sikkerhet som muliggjør varig fred. For å gjøre styrken mer mobil og fleksibel med raskere reaksjonsevne har styrkesjefen COMSFOR fått myndighet til å benytte den på tvers av de multinasjonale divisjonsgrensene. Samtidig stilles større krav til etterretning og til mulighetene for å forutse nye sikkerhetsutfordringer.

SFOR har i 1999 også gitt betydelig støtte til det sivile gjenoppbyggingsarbeidet i regi av Høyrepresentanten, OSSE, den internasjonale politistyrken (IPTF), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), krigsforbrytertribunalet (ICTY) og andre sivile organisasjoner. SFORs medvirkning til å sikre retur av flyktninger til områder der de er i etnisk mindretall, har vært avgjørende.

SFOR har gjort en betydelig innsats innenfor minerydding i Bosnia. Det store antall personellminer representerer et betydelig hinder for tilbakevending av flyktninger, i tillegg til at det hindrer økonomisk gjenoppbygging. Ved hjelp av SFOR iverksatte de to bosniske enhetene i 1998 et program for å gjøre mineryddere fra de ulike væpnede styrker i stand til å rydde miner i henhold til internasjonale humanitære standarder. Mineryddingsarbeidet er et av de få integrerte programmer med deltagelse fra alle tre etniske grupper. Finansiering har imidlertid vært et vedvarende problem. Norge har vært en hovedbidragsyter til forsikringsordningen som gjorde det mulig å iverksette dette mineryddingsprogrammet. I 1999 ble programmet ytterligere utvidet ved hjelp av norske bidrag. Norge har også bidratt til innkjøp av mekanisert mineryddingsutstyr og til et program for bruk av hunder i mineryddingsarbeidet.

Utviklingen av et multietnisk samfunn krever at de felles institusjoner som er etablert på en rekke områder blir mer effektive, og at parallelle institusjoner som hindrer en slik utvikling blir fjernet. Det er i den sammenheng grunn til å fremheve NATOs samarbeidsprogram med bosniske forsvarsmyndigheter. NATO støtter opp om prosessen med å omforme de bosniske væpnede styrker i samsvar med demokratiske retningslinjer, samtidig som grunnlaget legges for mer langsiktig samarbeid med NATO. En viktig del av programmet er å bidra til at den faste komiteen for militære spørsmål (SCMM), der representanter fra begge enhetenes væpnede styrker og alle tre etniske grupper er representert, blir et mer effektivt organ. SCMM ble i 1999 styrket med et permanent sekretariat. Det ble enighet om nedskjæringer i enhetenes væpnede styrker og forsvarsbudsjett med 15 prosent i løpet av året, og ytterligere nedskjæringer i år 2000. Omorganiseringen og nedskjæringene skal gjennomføres av SCMM.

4 Alliansen og forholdet til partnerlandene

NATOs medlemsland har hatt et nært politisk og militært samarbeid med 26 partnerland siden Partnerskap for Fred (PfP) ble opprettet på toppmøtet i Brussel i januar 1994. Samarbeidet har kontinuerlig blitt utvidet og styrket. I mai 1997 tilrådet NATOs utenriksministre å gi partnerlandene en mer direkte rolle, og at selve samarbeidet skulle utvides til å omfatte nye områder. Den politiske dimensjonen i partnerskapet ble betydelig styrket gjennom opprettelsen av Det euroatlantiske samarbeidsrådet (EAPC) samme år. Ved siden av å fungere som et samordnende styringsorgan for PfP-samarbeidet, er EAPC også den viktigste plattform for konsultasjoner mellom NATO-landene og partnerne. I tillegg til disse multilaterale organene har NATO siden 1997 hatt særlige samarbeidsordninger med Russland og Ukraina og et løsere samarbeid med en rekke land i Middelhavsområdet.

4.1 Det euroatlantiske samarbeidsrådet

To år etter opprettelsen står EAPC frem som et viktig forum for regelmessige konsultasjoner og samarbeid. EAPC er både inkluderende og selvdifferensierende. Det vil si at medlemslandene selv kan bestemme hvordan og på hvilke samarbeidsfelt de vil engasjere seg. Det avholdes hvert år to utenriksministermøter og to forsvarsministermøter innenfor rammen av EAPC.

I 1999 har fokus vært rettet på situasjonen på Balkan, herunder etableringen og videreføringen av den multinasjonale fredsoperasjonen i Kosovo (KFOR) og fortsettelsen av stabiliseringsstyrken (SFOR) i Bosnia. Konsultasjoner med partnerlandene i regionen inngikk som en viktig del av NATOs håndtering av Kosovokrisen. Partnernes omfattende deltakelse i en komplisert fredsoperasjon under ledelse av NATO er i seg selv et bevis på at EAPC/PfP kan yte konkrete bidrag til bygging av europeisk sikkerhet. Utsiktene for regionalt samarbeid i Sørøst-Europa og Kaukasus, internasjonal terrorisme, humanitære sikkerhetsspørsmål, fredsbevaring, forsvarsrelaterte økonomiske spørsmål, miljøspørsmål og spørsmål knyttet til spredning av masseødeleggelsesvapen har også vært diskutert i EAPC.

Både de politiske konsultasjonene og de praktiske samarbeidsaktivitetene er blitt betydelig utvidet siden EAPC ble opprettet. Spesielt viktig er vedtaket på toppmøtet i Washington om et eget politisk-militært rammeverk for NATO-ledede krisehåndteringsoperasjoner, som gir partnerlandene anledning til å delta i alle faser - fra planlegging til iverksettelse - av slike operasjoner. Norge har lagt stor vekt på at partnerlandene skal involveres i størst mulig grad ved gjennomføringen av NATO-ledede PfP-operasjoner. Man har derfor arbeidet for at intensjonene i rammeverket etterleves fullt ut.

Arbeidsprogrammet for 1998-2000 (*EAPC Action Plan 1998-2000*) spenner over et bredt saksfelt. I 1999 ble det opprettet en arbeidsgruppe for Sørøst-Europa og en arbeidsgruppe for Kaukasus. Arbeidsgruppene, som er åpne for alle EAPC-land, har utarbeidet forslag til konkrete tiltak som skal fremme samarbeid og stabilitet i de respektive regioner. I arbeidsgruppen for Sørøst-Europa har man fra norsk side spesielt lagt vekt på initiativ til støtte for Stabi-

litetspakten. Fra norsk side har man lagt vekt på ad hoc-arbeidsgruppene for spørsmål av regional karakter som bidrag til å gjøre konsultasjonsprosessen mer relevant for hvert av partnerlandene.

Norge har aktivt støttet utvidelsen av arbeidsprogrammet for EAPC til også å omhandle humanitære sikkerhetsspørsmål, som humanitær minerydding og bekjempelse av ulovlig trafikk med håndvåpen. Også disse spørsmålene håndteres i egne arbeidsgrupper. Gruppene har blant annet utarbeidet egne kapitler om sine respektive felt i PfPs arbeidsprogram, med vekt på å bygge på allerede eksisterende aktiviteter innenfor rammen av PfP. I arbeidet med humanitære sikkerhetsspørsmål legges det stor vekt på at aktivitetene skal være komplementære til det arbeid som foregår i andre fora, slik at man unngår duplisering.

I 1999 avsluttet ad hoc gruppen for samarbeid om fredsbevaring et kompendium om humanitære sider ved fredsbevaring. Ad hoc-gruppen startet samtidig en ny runde drøftelser om hvordan EAPC kan bidra vedrørende tidlig varsling av konflikter og konfliktforebyggende tiltak.

Ved opprettelsen i 1998 av Det euroatlantiske koordineringssenteret for katastrofehjelp (*Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*, EADRCC) fikk EAPC en operasjonell evne i forbindelse med krisehåndtering og katastrofehjelp. I 1999 bidro EADRCC til å overvåke den humanitære situasjonen i forbindelse med krisen i Kosovo i samarbeid med FNs høykommisariat for flyktninger. Senteret bidro også til å koordinere hjelpearbeid i forbindelse med jordskjelvene i Tyrkia og Hellas. EADRCC har en multinasjonal stab som er avgitt av en rekke NATO og partnerland. Senteret fikk også i oppdrag å fungere som et kontaktpunkt for EAPCs medlemsland i forbindelse med tusenårsskiftet.

4.2 Partnerskap for fred

Siden opprettelsen i 1994 har den overordnede målsetningen for Partnerskap for Fred (PfP) vært å fremme et stabilt og demokratisk Europa gjennom praktisk og militært samarbeid. Det formelle grunnlaget for partnerskapet er like lydende rammeavtaler mellom NATO og de 25 partnerlandene (alle EAPC-landene unntatt Tadsjikistan), med Irland som det siste i desember 1999. PfP har vist seg å være et fleksibelt instrument. Det enkelte partnerland står ganske fritt med hensyn til målsetting for og omfang av eget engasjement. For noen partnere, som Sverige og Finland, gir deltakelse i PfP anledning til å delta i forberedelser til mulige fredsoperasjoner under ledelse av NATO og tettere militært samarbeid med NATO uten at de behøver å ta stilling til medlemskap. For andre partnerland er PfP viktig i arbeidet med å kvalifisere seg til medlemskap. Ytterligere andre partnerland ser på PfP primært som et konsultasjonsorgan. PfP gir ikke sikkerhetsgarantier, men rett til konsultasjoner med NATO dersom partnerne anser sin sikkerhet truet. Denne mekanismen ble benyttet i forbindelse med krisen i Kosovo, der flere partnere hadde individuelle konsultasjoner med NATO.

Arbeidsprogrammet for PfP dekker en lang rekke områder, spesielt på det militære og forsvarspolitiske plan. På grunnlag av dette programmet og det presentasjonsdokumentet hvert land legger frem, blir det årlig utarbeidet individuelle partnerskapsprogram. De konkrete målsetningene med disse pro-

grammene er blant annet å skape større åpenhet rundt spørsmål knyttet til nasjonal forsvarsplanlegging og forsvarsbudsjett, styrke demokratisk kontroll med væpnede styrker, drive sivil beredskapsplanlegging og katastrofehåndtering, og å forbedre evnen til deltakelse i NATO-ledede PfP-operasjoner.

For NATO er det et viktig mål å knytte partnerne stadig nærmere til det daglige PfP-arbeidet i Alliansen, i NATOs ulike komitéer og i praktisk arbeid på ulike felter. Eksempelvis er partnerlandene integrert i NATOs kommandostruktur, gjennom såkalte *PfP Staff Elements* på de to øverste nivåer i strukturen, hvor offiserer fra partnerlandene arbeider i internasjonale stillinger side om side med allierte offiserer. Likeledes er det utarbeidet retningslinjer for en praktikantordning som skal gi sivilt personell fra partnerlandene anledning til opphold ved NATO-hovedkvarteret for å gjøre seg kjent med hvordan den sivile staben knyttet til PfP arbeider. For å ta hånd om militær planlegging og for å koordinere militære fellesaktiviteter er det opprettet en samordningsgruppe (*Partnership Coordination Cell*) ved SHAPE.

Toppmøtet i Washington i april 1999 fattet en rekke vedtak som ytterligere vil styrke det politiske og praktiske samarbeidet. Det utvidede og mer operative partnerskapet har særlig til hensikt å bidra til å forberede partnerne på å delta i fremtidige NATO-ledede PfP-operasjoner.

Det politisk-militære rammeverk for partnerlands deltakelse i internasjonale operasjoner under NATO-kommando fikk sin endelige tilslutning under NATO-toppmøtet i Washington våren 1999. Rammeverket gir retningslinjer for partnernes involvering i den operasjonelle planleggingen, de politiske konsultasjonene og beslutningsprosessene i forbindelse med slike operasjoner. Formålet er å knytte de politiske prosesser og den operasjonelle implementeringen tettere sammen.

Arbeidet med rammeverket har vært nært knyttet opp til utviklingen av en forsvarsplanleggingsprosess for partnerlandene, som bygges opp etter mønster av NATOs styrkestruktur. På NATOs toppmøte i april 1999 ble det besluttet å utvide den militære planleggings- og vurderingsprosessen innenfor PfP (*Planning and Review Process* - PARP). I henhold til PARP vil partnerlandene melde inn sine styrkebidrag til felles krisehåndteringsoperasjoner på linje med prosedyrene for allierte.

NATO-toppmøtet vedtok også konseptet for operative kapabiliteter. Dette konseptet har som målsetning, gjennom et tettere militært samarbeid, å etablere nye virkemidler og mekanismer for å bedre de operative aspektene ved PfP-samarbeidet. Det søker å styrke partnerstyrkenes operative samvirke (interoperabilitet) og dermed forbedre de allierte og partnernes evne til å operere sammen i fremtidige NATO-ledede PfP-operasjoner. Fokus i prosessen har vært rettet mot utviklingen av et register av partnerstyrker tilgjengelig for NATO-ledede PfP-operasjoner samt et evaluerings- og tilbakemeldingsregime for partnerlandenes styrkebidrag. Man har også søkt å styrke den operasjonelle siden ved samarbeidet gjennom i større grad å samordne de ulike utdanningssentra i PfP-området, samtidig som det utarbeides mekanismer for å kanalisere operasjonelle krav i forbindelse med for eksempel fredsoperasjoner til praktisk utdanning. Det arbeides også med opprettelse av multinasjonale enheter for fremtidige krisehåndteringsoppgaver.

Fra norsk side har Regjeringen hilst arbeidet med å gjøre PfP-samarbeidet mer operativt velkommen. De ulike tiltakene som er i ferd med å iverksettes har ikke utelukkende en ren politisk målsetning, men vil også kunne gi helt konkrete militære gevinster ved at partnernes evne til å operere sammen med allierte i fremtidige NATO-ledede PfP-operasjoner vil styrkes. Norge har imidlertid også, i likhet med en rekke andre nasjoner, pekt på utfordringene knyttet til Alliansens og partnernes reelle evne til å absorbere foreslåtte aktiviteter, både kostnadmessig og når det gjelder hva som er praktisk gjennomførbart på kort sikt.

PfP-aktivitetene er knyttet til en rekke av NATOs partnerskapsprogram. For partnerland som deltar i *Membership Action Plan* har man en egen evalueringsprosedyre i forbindelse med PfP-aktiviteter (se avsnitt 2.3.). PfP- eller PfP-lignende aktiviteter forutsettes også å inngå som en viktig del av iverksettelsen av NATOs Sørøst-Europa initiativ (SEEI), som ble vedtatt på toppmøtet i Washington. Likeledes har NATO åpnet for at slike aktiviteter i visse tilfeller kan gjøres tilgjengelig for deltagerne i NATOs Middelhavsdialog.

Som et særlig tilbud i forbindelse med Kosovo-krisen ble PfP-samarbeidet med Albania og Makedonia ytterligere styrket i 1999. Støtten til Albania omfatter bl.a. forsvarlig lagring av ammunisjon, sivil beredskapsplanlegging, krisehåndtering og grensekontroll. Også det individuelle partnerskapsprogrammet med Makedonia ble oppgradert, med spesiell vekt på grensekontroll, krisehåndtering, sivil beredskapsplanlegging og humanitær bistand.

4.3 Russland

Alliansens samarbeid med Russland ble i 1999 sterkt preget av Kosovo-konflikten. Frem til mars fortsatte arbeidet med å bygge ut forbindelsene på en rekke områder som forutsatt i samarbeidsdokumentet fra 1997, Grunnakten om gjensidige forbindelser, samarbeid og sikkerhet mellom NATO og Den russiske føderasjon (*Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation*). På norsk side har man hele tiden sett stor verdi i samarbeidet. Politisk og militært bidrar det til å bygge ned gjenværende skillelinjer og sikrer at Russland og NATO utvikler en felles tilnærming til de store sikkerhetspolitiske utfordringene. Og praktisk kan NATO-landene bidra til nødvendig militær reform i Russland.

Som året før var fremdriften i de første månedene av 1999 langsommere enn mange hadde håpet, og progresjonen varierte betydelig mellom ulike felt. Samlet sett gikk imidlertid utviklingen sakte, men sikkert i riktig retning. Dette gjaldt både den møysommelige oppbyggingen av praktisk samarbeid og det å skape større bredde og dybde i de politiske drøftelser i Det permanente fellesråd (*Permanent Joint Council, PJC*), organet for konsultasjoner mellom NATO og Russland. På militær side kom man langt i å forberede opprettelsen av en militær liaison-representasjon for NATO i Moskva, som sammen med den militære representasjon Russland allerede hadde på plass ved NATOs hovedkvarter og ved alliansens Europakommando (SHAPE) ville kunne bidra til å styrke kontakten og samarbeidet mellom de militære.

De russiske reaksjoner på NATOs militære operasjon i Kosovo kom imidlertid til å sette en midlertidig stopper for utbyggingen av samarbeidet mellom alliansen og Russland. Allerede i sine innledende stadier var Kosovo-krisen et

sentralt tema på møtene i PJC. Til tross for forskjeller i situasjonsvurderingen på russisk og på alliert side hadde man en konstruktiv dialog. De allierte gjorde det klart for Russland at bruk av militære virkemidler kunne bli den eneste utvei dersom ledelsen i Beograd fortsatte å nekte å etterkomme det internasjonale samfunns krav, som uttrykt bl.a. gjennom resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd.

Da NATO iverksatte den militære operasjonen mot Jugoslavia i mars, reagerte Russland ved bl.a. å suspendere sin deltagelse i NATOs samarbeidsordninger. Samarbeidstiltak måtte inntil videre stanses pga. russisk uteblivelse, og forberedelser til nye tiltak ble stilt i bero. Russland deltok ikke på NATOs toppmøte i Washington i april, hvor det etter planen skulle ha funnet sted et møte i Fellesrådet NATO-Russland på stats- og regjeringssjefs nivå. Fra NATOs side beklaget man sterkt at Russland valgte å legge samarbeidet på is. Ikke minst så man det som beklagelig at Russland trakk seg fra de løpende møtene i PJC, et organ som var ment å være et forum for kontakt og konsultasjoner såvel under kriser som i en normalsituasjon.

Russland opprettholdt imidlertid sitt engasjement i SFOR-operasjonen i Bosnia, og ble med i KFOR-styrken i Kosovo helt fra starten av. Den russiske operasjonen for å ta kontroll over flyplassen ved Pristina utgjorde en turbulent innledning til det militære samvirket mellom Russland og alliansen i Kosovo. Siden har imidlertid samarbeidet i felten mellom russiske enheter og kontingentene fra NATO-nasjoner og andre troppebidragsytende land i det store og hele vært meget godt.

Da Russland gjenopptok kontakten med NATO høsten 1999, var dette begrenset til de månedlige møtene i PJC mellom Russlands og NATOs ambassadører, samt mellom landenes militære representanter i det militære motstykket til PJC (PJC-MR). Fra russisk side avviste man å diskutere andre saker enn situasjonen i Bosnia og i Kosovo og spørsmål knyttet til samarbeidet i henholdsvis SFOR og KFOR. Norge og de øvrige allierte øvet et kontinuerlig påtrykk for å få samarbeidet gjenopptatt i sin fulle bredde, men først på tampen av året kom det signaler om at Russland kunne være interessert i å bevege seg i en slik retning. Ved utløpet av 1999 sto derfor det å få bragt samarbeidet og kontakten med Russland opp på det nivå man hadde oppnådd før Kosovo-krisen som en helt sentral utfordring for NATOs partnersamarbeid i år 2000.

4.4 Ukraina

NATO fortsatte gjennom 1999 å bygge ut samarbeidet med Ukraina innen de rammer som er trukket opp i NATO-Ukraina-pakten (*Charter on a Distinctive Partnership between the North Atlantic Treaty Organisation and Ukraine*) fra 1997. Dette gjelder både møte- og seminarvirksomhet, besøksutveksling og praktiske samarbeidstiltak. Under NATOs toppmøte i Washington i april ble det for første gang holdt møte på stats-/regjeringssjefs nivå i NATO-Ukrainakommisjonen (*NATO - Ukraine Commission*, NUC).

Dokumentasjons- og informasjonssenteret som NATO åpnet i Kiev i mai 1997, er nå fullt operativt og driver en meget aktiv informasjonsvirksomhet i Ukraina. Også NATOs sivile og militære liaison-offiserer i Ukraina spiller en

viktig rolle for å bistå med tilretteleggelsen av Ukrainas samarbeid med NATO, ikke minst når det gjelder landets deltagelse i Partnerskap for fred.

Reform av Ukrainas væpnede styrker er av stor betydning for reformprosessen i landet - politisk, økonomisk og militært. Samtidig er dette et område hvor man fra alliert side har forutsetninger for å bidra bl.a. med rådgivning, og flere allierte har et betydelig bilateralt engasjement i Ukraina. Fra norsk og øvrig alliert hold har man derfor hatt store forhåpninger til en felles arbeidsgruppe for militær reform som bl.a. skal samordne ulike allierte bilaterale tiltak for å understøtte reformer i det ukrainske forsvaret. Arbeidsgruppen er enestående i sitt slag i partnersammenheng. Så langt har imidlertid fremdriften vært langsommere enn håpet. I løpet av 1999 ble det lagt frem forslag med sikte på å mobilisere mer aktiv støtte til gruppens arbeid fra den ukrainske ledelsen for å skape grunnlag for en ny giv i år 2000.

Generelt viser Ukrainas politiske ledelse stor interesse for en ytterligere utbygging av samarbeidet med NATO. Det fremmes hyppige forslag om nye initiativer og tiltak. NATO hilser denne interessen velkommen, men ser et klart behov for å prioritere iverksettelsen av tiltak som allerede er vedtatt og eventuelt igangsatt. Ukrainas vanskelige økonomiske situasjon og en lokal koordinerings- og oppfølgingsevne som ofte er svak, er viktige begrensende faktorer. Dette er langsiktige problemer som bare i begrenset grad kan avhjelpes gjennom større innsats av ressurser fra alliert side. Totalt sett har imidlertid NATOs samarbeid med Ukraina utviklet seg meget positivt.

4.5 Middelhavsdialogen

NATOs Middelhavsdialog skal bidra til stabilitet og sikkerhet i Middelhavsregionen, til økt forståelse mellom landene i regionen og en bedre forståelse av NATOs rolle og funksjoner. De seks landene som deltok i 1999 var Marokko, Mauretania, Tunisia, Egypt, Israel og Jordan. Dialogen består av årlige politiske samtaler mellom NATO-landene og hvert av de enkelte dialoglandene, samt et mer praktisk samarbeid som omfatter informasjonsvirksomhet, sivil beredskapsplanlegging, vitenskap, krisehåndtering og militære aktiviteter der dialoglandene inviteres til å delta på seminarer o.l. Et viktig prinsipp for det praktiske samarbeidet er at Alliansens tilbud om deltakelse i aktiviteter skal være åpent på lik basis for alle dialoglandene.

NATOs utenriksministtermøte i desember 1998 besluttet å vurdere tiltak for å styrke dialogen, og dette ble ytterligere bekreftet i kommunikeet fra NATOs toppmøte i Washington i april 1999. Det ble blant annet vedtatt at man skulle søke å avholde årlige multilaterale møter mellom alliansen og dialoglandene, i tillegg til møtene med hvert enkelt dialogland. I januar 1999 ble det etablert en kontaktambassade i hvert av dialoglandene, det vil si en alliert ambassade som har som funksjon å være bindeledd mellom de stedlige myndigheter og alliansen. Det er videre etablert en mekanisme for å utveksle informasjon om de alliertes bilaterale aktiviteter i dialoglandene. Tyrkia har på nasjonal basis åpnet for landenes deltakelse i PfP-aktiviteter ved Partnerskapssenteret i Tyrkia.

Det er imidlertid ikke enighet innen Alliansen om hvilken retning en styrking av Middelhavsdialogen bør ta. De søreuropeiske landene ønsker en PfP-lignende utvikling, men innser at dette er prematurt. Fra norsk side har man

støttet en styrking av dialogen utfra et generelt perspektiv om at stabilitet og sikkerhet i Middelhavsregionen er av stor betydning for Europas sikkerhet. I denne sammenheng har man lagt vekt på å ha en balansert tilnærming fra Alliansens side overfor Middelhavslandene og å opprettholde dialogens likebe-handlingskarakter.

5 Europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik

Den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske identitet (*European Security and Defence Identity*, ESDI) er et vidt begrep som reflekterer drøftinger over flere år i NATO, EU og VEU om økt europeisk ansvar i sikkerhets- og forsvarspolitikken, og spesielt en økt europeisk rolle i krisehåndteringsoperasjoner. Nøkkelspørsmålet innen alliansen har vært hvordan ønsket om en bedre byrdefordeling mellom USA og Europa kan realiseres uten at de transatlantiske bånd og NATOs kjernefunksjoner svekkes og uten at kostbare ressurser dupliseres. Norge har hele tiden vært positiv til tanken om et økt europeisk ansvar i sikkerhets- og forsvarspolitikken og gjort det klart at man står rede til å bidra med militære og sivile ressurser. EU har siden det fransk-britiske toppmøtet i St. Malo i desember 1998 gitt høy prioritet til arbeidet med å etablere en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik og med å opprette egne institusjonelle ordninger for dette samarbeidet. Det er naturlig at de europeiske landene påtar seg et større ansvar for egen sikkerhet og for krisehåndtering. Fra norsk side har det vært viktig å fremheve behovet for et så nært samarbeid mellom NATO og EU som mulig.

5.1 Vedtakene fra NATOs toppmøte

Vedtakene fra NATOs toppmøte ga et klart politisk mandat til å videreutvikle de vedtak som ble fattet av NATOs utenriksministermøte i Berlin i 1996 om å styrke alliansens europeiske pilar. Kommunikéet fra Washingtontoppmøtet refererer her til de praktiske tiltak som ble initiert i Berlin om at VEU skulle kunne lede operasjoner med tilgang til NATO-ressurser, basert på prinsippet om at NATOs ressurser skulle være «utskillbare men ikke atskilte». Washington-kommunikéet tar høyde for den raske politiske utviklingen innen EU etter 1996-møtet. For NATO nødvendiggjør det en dreining av det politiske fokus for ESDI-arbeidet fra samarbeid med Den vesteuropeiske union (VEU) til et direkte samarbeid med EU som utvikler en egen europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (*European Security and Defence Policy*, ESDP).

Washington-kommunikéet konstaterer at EUs beslutninger om å styrke den felles sikkerhets- og forsvarspolitik, som angitt i Amsterdamtraktaten, er en prosess som har konsekvenser for alle allierte, og at en styrket sikkerhets- og forsvarspolitisk dimensjon i EU vil kunne bidra til å styrke alliansen i det 21. århundre. Det er derfor et overordnet mål for alliansen at samarbeidet med EU utvikles på en måte som kan bidra til dette. I første omgang har ESDI-agendaen vært knyttet til spørsmålet om, og vilkårene for, en selvstendig rolle for EU i å lede krisehåndteringsoperasjoner, med eller uten NATO-ressurser.

Videre er de grunnleggende prinsippene for en videreutvikling av ESDI-agendaen presisert. EUs evne til å fatte selvstendige beslutninger om å innlede krisehåndteringsoperasjoner anerkjennes, under forutsetning av at det dreier seg om situasjoner der alliansen som sådan ikke ønsker å engasjere seg. Videre ønskes EUs intensjoner om å styrke egne militære evner velkommen, spesielt med tanke på krisehåndteringsoperasjoner, forutsatt at dette ikke medfører duplisering av ressurser som allerede er tilgjengelige innen alliansen. Et tredje viktig prinsipp i kommunikéet er at man tillegger spørsmålet

om fulllest mulig deltakelse i EU-ledede operasjoner for de europeiske allierte som ikke er medlem av EU, stor betydning.

På bakgrunn av disse prinsippene slås det fast at EU og NATO bør utvikle ordninger for effektive konsultasjons- og samarbeidsarrangementer, basert på full åpenhet og med utgangspunkt i de allerede eksisterende samarbeidsordningene med VEU. Kommunikéet konstaterer videre at alliansen er beredt til å definere nødvendige samarbeidsordninger for å gi EU adgang til å benytte alliansens kollektive ressurser og militære evner i EU-ledede operasjoner.

5.2 Arbeidet i VEU og VEUs fremtid

Etter at EUs Amsterdamtraktat trådte i kraft 1. mai 1999 ble det skapt ny dynamikk i forholdet mellom EU og VEU. Som resultat av EUs beslutninger om å videreutvikle en felles sikkerhets- og forsvarspolitik er VEU nå inne i en omstillingsfase. EU besluttet på toppmøtet i Køln i juni 1999 at man innen utgangen av 2000 skulle fatte de nødvendige vedtak for hvordan og i hvilken grad VEUs funksjoner kunne benyttes i etableringen av de nye sikkerhetspolitiske strukturer i EU. VEUs fremtid som selvstendig organisasjon blir nå ansett som tidsbegrenset, ettersom organisasjonens operative funksjoner enten planlegges overført til EU eller nedlagt. Utnevnelsen av Javier Solana til VEUs generalsekretær i oktober, samtidig som han også innehar stillingen som høyrepresentant for EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, markerte innledningen til overgangsfasen før EU får sine sikkerhetspolitiske strukturer på plass. Arbeidet i VEU har i 1999 dermed båret preg av de viktige vedtak som er blitt fattet både i NATO og EU om en styrket europeisk rolle innen krigsstyring og sikkerhetspolitisk samarbeid. VEUs politiske og militære organer har utarbeidet en oversikt over de militære ressurser som medlemslandene har innmeldt til VEU. Disse vil være viktige for gjennomføringen av de målsetninger som er trukket opp av EU på dette området. VEUs ministermøte i Luxembourg i november 1999 åpnet for en direkte overføring av VEUs oppgaver og ressurser til EU.

Deler av samarbeidet som er utviklet mellom VEU og NATO vil kunne tjene som modell for et samarbeid mellom EU og NATO. Dette omfatter kvartalsvis felles rådsmøter, samarbeid på arbeidsgruppenivå og direkte kontakt mellom de to organisasjonenes respektive sekretariater og militærstaber. NATO utfører også militær planlegging for VEU. Det er videre vedtatt konkrete samarbeidsprosedyrer for VEU-ledede operasjoner som gjør bruk av NATO-ressurser. Prosedyrene for samarbeidet ble for første gang utprøvd i den første felles øvelsen mellom de to organisasjonene i februar 2000.

5.3 Spørsmålet om EUs tilgang til NATOs kollektive ressurser og planleggingsapparat

Oppfølgingen av toppmøtevedtakene innen alliansen har i hovedsak bestått i drøftinger på arbeidsgruppenivå av konkrete ordninger for EU-adgang til alliansens kollektive ressurser. Konkret skal disse ordningene omfatte et tilbud om adgang til alliansens planleggings-prosedyrer, forhåndsidentifisering av tilgjengelige ressurser for EU-bruk, identifisering av ulike kommando-opsjoner for EU-ledede operasjoner, tilpasning av DSACEURs rolle for mulig anven-

delse under EU-ledede operasjoner og tilrettelegging for at NATOs styrkeplanlegging skal kunne benyttes i arbeidet med å iverksette EUs egne mål for militær evne.

Drøftingene beveget seg i løpet av 1999 på et nokså generelt plan, etter som en nærmere spesifisering av hvilke ordninger som kan tilbys EU i høy grad er avhengig av hva EU selv ønsker og derfor ikke kan utmeisles uten gjennom et nært samarbeid mellom de to organisasjoner. Til grunn for NATOs drøftelser ligger prinsippbeslutningen om at EU skal gis adgang til alliansens ressurser i eventuelle EU-ledede krisehåndteringsoperasjoner. Det har også vært en viktig føring at ingenting skal vedtas før hele «pakken» av løsninger er på plass, og at denne pakkelsen samtidig skal være tilfredsstillende for alle allierte. Det siste premisset berører ikke minst spørsmålet om deltakelse i de nye europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske strukturene for de europeiske allierte utenfor EU.

Fra norsk side har man lagt vekt på at tilbudet fra alliansen til EU bør utformes så generøst som mulig, både for å unngå at EU bygger opp parallelle militære strukturer utenfor NATO-rammen og for å sikre at ESDP virkelig realiseres. Det er etter norsk syn viktig å unngå en svekkelse av de transatlantiske bånd og av alliansen som sådan. I tillegg må man unngå at ressurser dupliseres. Disse synspunktene deles langt på vei av våre allierte. Videre har man fra norsk side tatt til orde for at nye samarbeidsordninger så langt det er mulig bør baseres på det etablerte samarbeidet med VEU. Man ønsker fra norsk side at alliansens militære planleggingsprosedyrer og planleggingsmekanismen som er utviklet innen partnerskapssamarbeidet (PARP) skal anvendes også for EU-formål. En slik ordning vil sikre et helhetlig og koordinert forsvarsplanleggingssystem.

Videre har det vært et viktig premiss for Norge at de europeiske allierte utenfor EU kan delta fullt ut i EU-ledede operasjoner der vi er bidragsytere, og at denne gruppen land sikres gode tilknytningsformer til EUs nye institusjonelle oppsett. Også her har Norge fått støtte fra en rekke andre allierte, også innen EU-kretsen.

5.4 Deltakelse i EUs sikkerhetspolitiske samarbeid for europeiske allierte utenfor EU

De politiske og militære organer som er under etablering vil gi EU-landene nye muligheter for et styrket samarbeid på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området. Innen 2003 tar EU også sikte på etablering av militære krisehåndteringsstyrker på 50-60.000 soldater med tilhørende fly- og sjøstridskrefter som skal kunne være operative innen 60 dager for en periode av et år. EUs anstrengelser på dette området vil kunne få stor betydning for forholdet til NATO og for de allierte som ikke er medlemmer av EU.

Norges erklærte målsetning har vært å delta aktivt i utviklingen av en klarere europeisk rolle i sikkerhetspolitikken. ESDP har etter norsk syn en stor egenverdi som konkret bidrag til et tryggere Europa. Dessuten vil det være viktig at norsk innflytelse over utformingen av europeisk sikkerhetspolitikk ikke blir svakere totalt sett enn den har vært så langt i kraft av vårt NATO-medlemskap i kombinasjon med det assosierte medlemskap i VEU. Fra norsk side har det vært et viktig moment at NATO forblir den militære hovedaktør også

med hensyn til fremtidens europeisk ledede kriseoperasjoner, og at vi på den måten vil kunne gjøre våre rettigheter gjeldende som fullt NATO-medlem.

I vår betoning av NATOs rolle i europeisk sammenheng har vi også understreket betydningen av å arbeide for de best mulige sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidsordninger mellom EU og de øvrige europeiske NATO-land utenfor EU. Dette gjelder drøftelser, planlegging og gjennomføring av europeisk krisehåndtering både i forhold til en gitt situasjon og i mer generell forstand. Med sikte på et best mulig samarbeidsregime mellom EU og de europeiske NATO-land utenfor EU har regjeringen i NATO og overfor EUs medlemsland arbeidet aktivt for at Norge skal oppnå gode tilknytningsordninger til EUs nye strukturer. I dette arbeidet har det vært nær kontakt med andre allierte, herunder de øvrige europeiske allierte som ikke er medlemmer av EU.

5.5 Forbindelsene mellom NATO og EU

I løpet av 1999 var det sparsomt med direkte forbindelser mellom NATO og EU. NATOs råd fikk jevnlig generelle orienteringer om arbeidet innen EU. Det ble ved flere anledninger foreslått at kontakten mellom de to organisasjonene burde styrkes, men forslagene ble avvist av flere EU-allierte med henvisning til at EU må få egne strukturer på plass før et nærmere samarbeid kan innledes. Etter at tidligere generalsekretær Solana i 1999 overtok som VEUs generalsekretær og EUs generalsekretær/høyrepresentant for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, har han hatt ukentlige uformelle møter med NATOs nye generalsekretær Lord Robertson.

Ettersom de militære styrker som må til for å realisere EUs nye målsetninger for krisehåndtering for en stor del sammenfaller med de allierte EU-medlemmenes styrkebidrag til NATO, griper EUs beslutninger direkte inn i alliansens egne målsetninger. Norge har derfor lagt stor vekt på å bevare NATO som det sentrale forumet for sikkerhetspolitiske konsultasjoner og som ramme for effektiv krisehåndtering og en enhetlig militær struktur. Fra norsk side tok man også til orde for at et samarbeid med EU burde innledes så raskt som mulig, ikke minst for å kunne øke tempoet i oppfølgingen av spørsmålet om EU-adgang til alliansens ressurser, som forutsetter et detaljert samarbeid med EU.

Selv om det har vist seg problematisk så langt å få etablert et konkret samarbeid mellom NATO og EU, ga EUs vedtak på toppmøtet i Helsingfors i desember 1999 klare føringer for et fremtidig samarbeidsforhold. EU konstaterte her at Unionen vil igangsette en militær operasjon kun når NATO som helhet ikke er engasjert. Det vises også til at utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk vil bidra til å endre byrdefordelingen mellom USA og Europa når det gjelder ansvaret for europeisk sikkerhet, og at det er en målsetning også for EU å bidra til å styrke alliansens krisehåndteringsevne. Videre skisseres en nødvendig koordinering med NATOs forsvarsplanlegging og med de tilsvarende mekanismene som er utarbeidet innen partnerskaps-samarbeidet (PARP).

5.6 Forsvars- og utenriksministtermøtene i desember

Spørsmålet om deltakelse av allierte ikke-EU-land i EUs fremtidige organer ble en hovedsak under NATOs utenriksministtermøte i desember og viste bred oppslutning om de synspunkter som har vært fremført av Norge og andre allierte land utenfor EU. Sett fra norsk side var dette kanskje det viktigste resultatet fra møtet. Kommunikéet fra møtet understreket at allierte ikke-EU land måtte knyttes til de fremtidige organer i EU ved dialog, konsultasjoner og samarbeid, og til en bredt anlagt dagsorden som omfatter sikkerhets- forsvars- politikk og krisehåndtering. Dette var et skritt fremover i forhold til de målsettinger som ble trukket opp av NATOs Washington-toppmøte, som bare knytter spørsmålet om deltakelse til EUs eventuelle operasjoner. Formuleringene var også klarere enn dem som kom ut av EUs toppmøte i Helsingfors like før. Under debatten fremholdt flere toneangivende land behovet for å finne nye løsninger for tilknytning i interimperioden når de nye EU-komiteene skulle opprettes midlertidig fra mars 2000. Betydningen av en snarlig utvikling av de institusjonelle forbindelsene mellom NATO og EU, basert på åpenhet og best mulig samarbeid, ble også understreket. I det hele tatt reflekterte debatten en bred erkjennelse av den store betydning utviklingen i EU har for det fremtidige alliansesamarbeidet.

NATOs forsvarsministtermøte 2-3 desember understreket også betydningen av å videreutvikle ESDI både innenfor alliansen og i relasjon til VEU. Forsvarsministtermøtet påpekte at man nå hadde tatt de første steg i retning av å etablere et nærmere samarbeid mellom NATO og EU. I særlig grad ble det understreket som viktig at man på europeisk side nå hadde som målsetting å forbedre Europas egen militære evne. EUs initiativ i form av å identifisere bestemte styrkemål og DCI-prosessen i NATO ble satt i sammenheng. Man anså at disse to initiativene burde styrke Europas samlede militære evne og på den måten også styrke alliansens militære slagkraft.

6 Alliert militært samvirke

6.1 Forsvarsplanlegging. Oppfølging av initiativet for forbedret forsvarsevne (DCI)

Forsvarssamarbeidet i NATO er forankret i en kollektiv og løpende prosess, understøttet av en enhetlig og integrert militær struktur som blir vedlikeholdt gjennom felles øvelser og trening. Den generelle sikkerhetspolitiske utvikling har medført flere og mer sammensatte krav til forsvarssamarbeidet og de integrerte militære strukturer. På denne bakgrunn har det vært nødvendig å videreutvikle forsvarssamarbeidet, ikke minst med tanke på deltakelse i ulike typer av fredsoperasjoner og et utvidet samarbeid med aktører utenfor alliansen. Videreutvikling av forsvarssamarbeidet og tilpasning av de militære styrker vil være en kontinuerlig prosess som også vil pågå i årene fremover. Det ligger en hovedutfordring i å favne over et bredere spektrum av oppgaver innenfor en og samme struktur, i en situasjon preget av reduksjoner i nasjonale forsvarsbudsjett, nedbygging av styrker og mindre vilje blant allierte til å øke de nasjonale bidrag til NATOs ulike fellesbudsjett.

Forsvarsplanleggingskomiteen (*Defence Planning Committee*, DPC) er det øverste styringsorgan i det forsvarspolitiske samarbeidet i alliansen. Her drøftes de fleste saker som angår forsvarssamarbeidet, med hovedvekt på den kollektive forsvarsplanleggingen. DPC fortsatte i 1999 arbeidet med å tilpasse alliansens forsvarsstruktur til den nye sikkerhetspolitiske situasjon, i samsvar med det reviderte strategiske konsept. DPC sto også sentralt i arbeidet med å integrere DCI i den årlige styrkeplanprosessen. Forsvarsplanleggingen i NATO ble også i 1999 gjennomført i tråd med forsvarsministrenes rettleiding (*Ministerial Guidance*, MG). Dette dokumentet angir de overordnede politiske retningslinjer for forsvarsplanleggingen på nivået under det strategiske konsept, gjelder for den neste 6-års perioden og oppdateres hvert annet år, siste gang i 1998 (MG er omtalt mer utførlig i St.meld. nr. 51 (1998/99)).

Forsvarsministrene godkjente våren 1998 styrkemål for perioden 1999-2004, herunder også for de tre landene som ble medlemmer våren 1999. Medlemslandene ble for andre gang vurdert opp mot disse styrkemålene i 1999. Gjennomgangen ble oppsummert i *General Report* for 1999, og denne innebærer samtidig en godkjenning av de såkalte landkapitler, som er en evaluering av hvordan det enkelte land iverksetter sine styrkemål. Hovedkonklusjonene i *General Report* for 1999 er at styrkemålene i grove trekk kan sies å være oppfylt, slik at alliansen iallfall i teorien vil være i stand til å løse de ulike typer av militære oppgaver gjennom planperioden. Samtidig kommer det til uttrykk betydelig bekymring over særlig de europeiske alliertes manglende oppfyllelse av viktige styrkemål, spesielt sett i relasjon til behovet for modernisering på en rekke områder. Dette kan få alvorlige følger for alliansens evne til å løse de oppgaver den er satt til i fremtiden. Mange av de manglene som ble identifisert innarbeides nå som DCI-relaterte styrkeforslag for 2001-2006.

Det er i NATO opprettet en egen styringsgruppe (*High Level Steering Group* - HLSG) som skal koordinere gjennomføringen av DCI. Dette er en midlertidig gruppe med et mandat på 24 måneder som er opprettet for å sikre initiativet særlig oppmerksomhet i startfasen. Den er ledet av NATOs visegeneralsekretær og består av nasjonale representanter fra medlemslandenes forsvars- og utenriksdepartementer. HLSG rapporterer til det nordatlantiske råd (NAC). Både NATOs organer og medlemsnasjonene vil delta i det konkrete arbeidet med iverksettingen av DCI. Ettersom arbeidet i HLSG skal sluttføres sommeren 2001 vil det allerede på dette tidspunkt være nødvendig å arbeide videre for å finne mekanismer for videreføring av gruppens arbeid. Målsetningen er at DCI skal innarbeides i alliansens forsvarsplanlegging og prosjekter. Dette vil blant annet bli gjort i de organer som er opprettet for å håndtere det løpende forsvarssamarbeidet i alliansen.

DCI vil påvirke utviklingen av det norske Forsvaret. Initiativet medfører betydelige ressursmessige utfordringer, men vil samtidig være en viktig katalysator for nødvendig modernisering og endring. DCI er derfor like mye en langsiktig rettesnor og «reiseplan» som det er krav som skal oppfylles på kort sikt. Norsk forsvarsplanlegging foregår i nært samarbeid NATOs styrkeplanprosess. I denne koordinerte planleggingen presenterer NATO styrkemål og krav overfor medlemslandene. Som tidligere nevnt innarbeides DCI-tiltakene i styrkeplanprosessen, og mye arbeid er allerede utført for å harmonere DCI med NATOs planleggingsregime. Denne prosessen vil være den mest sentrale i koplingen mellom DCI og nasjonal iverksetting.

6.2 Kjernefysisk planlegging

Den kjernefysiske planlegging skjer i *Nuclear Planning Group* (NPG), hvor forsvarsministrene drøfter spørsmål knyttet til kjernevåpnenes rolle i alliansen, inkludert kjernefysisk rustningskontroll. Alle NATO-landene, med unntak av Frankrike, er med i NPG-samarbeidet. Det løpende samarbeid i alliansen omkring disse spørsmålene foregår i den såkalte stabgruppen under NPG, samt i en høynivågruppe som er det fremste rådgivningsorgan for NPG. Det er to forsvarsministtermøter i året i NPG.

I 1999 har arbeidet i NPG særlig omhandlet fortsatt sikring av kjernevåpen i fred og konflikt, herunder håndtering av år 2000-problematikken, sistnevnte også i samarbeid med Russland. Spørsmål relatert til kjernefysisk rustningskontroll og ikke-spredning, og utviklingen i russisk kjernefysisk doktrine, strategi og strukturer har også stått sentralt. Oppfølging av Washington-erklæringen fra april 1999, som blant annet tar til orde for økt innsats mht. til litsskapende tiltak, ikke-spredning og nedrustning har vært en viktig del av NPGs arbeid i 1999. Endelig har NPG også fokusert på hvordan man skal håndtere den økte trussel fra såkalte «røverstater» som har, eller er i ferd med å utvikle ballistiske raketter.

6.3 Alliert øvings- og treningsaktivitet

Forsvarets øvelsesvirksomhet skal bidra til å sette freds- og krigsorganisasjonen i stand til å løse de oppdrag den kan bli stilt overfor i fred, krise og krig.

Øvelsesvirksomheten skal forbedre Norges evne til styrkeoppbygging og til å motta allierte forsterkninger. Samtidig må øvelseskonseptet ses i sammenheng med ønsket om at Norge fremstår som en troverdig deltaker i flernasjonale styrker og i internasjonale operasjoner.

Øvelsesaktiviteten i 1999 holdt seg omtrent på samme nivå som i 1998. Norge var vertskap for to internasjonale øvelser, hvorav *Battle Griffin* var den største NATO-ledede feltøvelsen i Norge på mange år. Til sammen deltok 8 land med ca. 27 000 soldater. *Battle Griffin* ble gjennomført som en såkalt kombinert og felles feltøvelse, dvs. at den kombinerte ulike våpengrener med internasjonal deltakelse. Øvelsen ble gjennomført med bakgrunn i et artikkel 5-scenario. En viktig målsetting var å øve de amerikanske marineinfanteristyrkene i forbindelse med innsetting av forsterkninger til Norge. Fra norsk side var det i tillegg viktig å øve forflytning av 6.divisjon fra Troms til Trøndelag. Videre ble det lagt stor vekt på å øve deler av Totalforsvaret. I forkant av *Battle Griffin* fant øvelse *Affirmative Alert* sted. Øvelsens målsetting var å øve innsetting av forsterkningsstyrken *NATO Composite Force* (NCF) i Nord-Norge. Styrken bestod av en amerikansk og en tysk artilleribataljon.

Som følge av NATOs engasjement på Balkan, ble noen av forsvarssjefens prioriterte øvelser i 1999 kansellert. I tillegg ledet arbeidet med å oppgradere F 16 til visse problemer for Luftforsvaret med å delta på alle øvelsene. På den andre siden må det presiseres at det manglende øvelsesutbyttet i stor grad ble kompensert gjennom krisehåndtering, planlegging av og deltakelse i de militære operasjonene på Balkan. Et viktig supplement, om enn ikke noen erstatning for øvelser, er alliert *trening*. Treningsaktiviteten i Norge ble i 1999 betydelig redusert i forhold til 1998, fra ca. 13 000 til ca. 5000. Høsten 1999 kunne den britiske forsvarsministeren at all trening i landet med Royal Marines ville bli kansellert i 2000 på grunn av engasjementet på Balkan.

Blant annet på bakgrunn av endrede øvelsessykluser i NATO og stadig strammere øvelsesbudsjetter, har Forsvaret fokusert på tiltak som kan bidra til å opprettholde interessen for nordområdene når det planlegges for øvelser og trening. Utfordringen blir å legge til rette for konkurransedyktige øvelses- og treningsaktiviteter, med vekt på deltakelse fra våre viktigste allierte. Både øvelser og trening, spesielt i nord, er gunstig for å forberede de allierte styrkene på klimaet vårt, ikke bare med tanke på forsterkninger til Norge, men også med hensyn til innsetting andre steder med krevende klimatiske og/eller topografiske forhold. For å opprettholde deltakelsen i øvelser og trening, er tre leire øremerket for alliert trening. Disse leirene har kapasitet til å ta imot allierte styrker av bataljons størrelse, noe som er av stor betydning i forhold til våre viktigste alliertes behov. Forsvarets øvrige leire benyttes også i forbindelse med allierte øvelser og trening, men disse har kun kapasitet til mindre avdelinger. De allierte som trener i Norge i dag, gir uttrykk for tilfredshet med forholdene. I tillegg har Forsvaret satset sterkt på å utvikle en større årlig nasjonal øvelse, Joint Winter, med alliert deltagelse. Øvelsen omfatter en rekke mindre øvelser som er slått sammen, og den tar sikte på å integrere alliert deltakelse i artikkel 5-situasjoner. Den første øvelsen ble gjennomført i mars 2000.

6.4 Fellesfinansierte ressursprogrammer

NATO-rådet godkjente i desember 1999 årsrapporten for arbeidet med NATOs felles ressursprogrammer. Rapporten gir en oversikt over de hovedutfordringer som er knyttet til ressursbehovene på drifts- og investerings siden, henholdsvis militærbudsjettet og investeringsprogrammet for sikkerhet.

På driftssiden er rammene for budsjettet fortsatt sterkt presset, og behovet for driftsmidler er økende, bl a som følge av NATOs bruk av felles ressurser i pågående militære operasjoner og driften av fredshovedkvarterene og felles luftforsvarssystemer. Budsjettaket for 2000 er fastsatt til 206,4 MNAU.¹⁾

Dette innebærer en økning på om lag 10 % fra foregående år. I motsetning til 1998 viser rapporten for 1999 en markant økning i bruk av investeringsmidler. Forbruket i 1999 ble tilnærmet lik nasjonenes bidrag til investeringsprogrammet (183,5 MNAU). Denne tendensen vil vedvare, og det forventes at bidraget langt på vei blir fullt utnyttet i 2000. Med bakgrunn i de omfattende investeringsprosjekter som er planlagt innenfor programmet, vil det være behov for å øke nasjonenes bidrag i 2001. Flere land vil trolig motsette seg en slik økning, og resultatet kan bli en omprioritering innenfor investeringsprogrammet eller at prosjekter forsinkes i påvente av finansiering. Tiltak for å følge opp resultater fra toppmøtet i Washington i 1999, blant annet Initiativet for forbedret forsvarsevne (DCI), forventes å få innvirkning på nasjonenes vilje til å øke eller fryse kommende års budsjetter, men hvordan oppfølgingen av DCI vil påvirke ressurstilgangen til de fellesfinansierte programmene er i dag vanskelig å anslå.

Presset på driftssiden vil være en hovedutfordring på ressursiden i de nærmeste år som må møtes med kostnadsreducerende tiltak og/eller økte budsjетtrammer. Flere nasjoner har uttrykt bekymring for den anstrengte situasjonen på militærbudsjettet, og fra norsk side har man vært åpne for en økning av budsjettet blant annet som følge av NATOs utvidelse. Dette har ikke fått full tilslutning fra alle medlemslandene i alliansen. På investerings siden er situasjonen vesensforskjellig, idet ressursene som nasjonene har stilt til disposisjon for NATO ikke er utnyttet fullt ut. Mindreforbruket skyldtes dels den betydelige nyorientering av programmet på 90-tallet og dels at det er en stor tregghet med hensyn til godkjenning og implementering av nye prosjekter. Det forventes en økning av behovene for investeringsmidler på sikt (2002 - 2007), særlig på grunn av videreutvikling av NATOs kommando-, kontroll- og informasjonssystemer og modernisering av luftforsvarssystemer. Det arbeides aktivt med å forbedre prosessen for behandling og gjennomføring av de fellesfinansierte prosjektene. Norge er en av pådriverne i dette arbeidet.

6.5 Forsvarsmateriellsamarbeidet

Det er bred enighet i NATO om at resultatene av forsvarsmateriellsamarbeidet ikke er gode nok. Dette skyldes hovedsakelig interessemotsetninger mellom medlemslandene, særlig av industriell karakter. Samarbeidsformer og organisering kan likevel alltid forbedres. *Conference of National Armaments*

¹⁾ NAU (*NATO Accounting Unit*) = ca 30 NOK

Directors (CNAD) avsluttet derfor i 1999 en vurdering av hvordan samarbeidet kan rasjonaliseres og effektiviseres.

Vurderingen konkluderer med at NATOs behov må settes i sentrum for det fremtidige forsvarsmateriell- og teknologisamarbeidet. Samarbeidet skal primært bidra til å oppfylle alliansens felles målsettinger og behov. Dette betyr at individuelle nasjonale ønsker kommer mer i bakgrunnen enn tidligere. Nye prosedyrer for koordinering og informasjonsutveksling skal tilrettelegge for etablering av samarbeidsprosjekter på et tidligere tidspunkt i anskaffelsesprosessen. Industrien vil bli trukket inn på et tidligere stadium, og i større utstrekning, enn i dag. Samspillet mellom materiellsamarbeidet og andre fagområder i NATO, som styrkeplanlegging og fellesfinansierte investeringer, vil bli justert for å fremme helhetlige tilnærminger og integrerte løsninger. Det er videre utarbeidet en revidert strategi for forsknings- og teknologisamarbeidet. Strategiens hovedmålsetninger er å sikre at NATO er i besittelse av den fremste vitenskapelige og tekniske kompetanse, og at kompetansen løpende kan tilpasses alliansens utvikling og behov.

Arbeidet med å skaffe alliansen en kapasitet for flybåren bakkeovervåkning fortsatte i 1999. Det foreligger to systemkandidater, men ingen av disse har foreløpig tilstrekkelig støtte til å bli realisert. Konkurransen mellom de to har hemmet fremdriften i programmet og har vanskeliggjort en felles løsning.

7 Nedrustning og rustningskontroll

7.1 Kjernefysisk rustningskontroll

Spørsmålet om russisk ratifikasjon av START II-avtalen og muligheten for forhandlinger om en START III-avtale ble sentrale tema i allierte drøftelser av kjernefysisk nedrustning og rustningskontroll også i 1999. På tross av stadige bestrebelser på ulike nivå og i ulike sammenhenger kom imidlertid START-prosessen ikke særlig videre i 1999. Alliansen bekreftet også i ulike sammenhenger sin støtte til en snarlig ikrafttreden av den kjernefysiske prøvestansavtalen (CTBT). Norge beklaget på linje med en rekke andre allierte at Kongressen i USA avviste ratifikasjon av avtalen. Fra amerikansk side ble det gitt flere orienteringer om planene for et begrenset nasjonalt rakettforsvar og konsekvensene av dette for ABM-avtalen.

7.2 Tiltak mot spredning av masseødeleggelsesvåpen

Det var bred enighet i alliansen om behovet for å styrke innsatsen for å begrense spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler. Det var også enighet om å iverksette tiltak for å redusere trusselen slike våpen utgjør. Frem mot toppmøtet i Washington i april ble det utviklet et initiativ som skal sikre at alliansen har den nødvendige politiske og militære evne til hensiktsmessig og effektivt å kunne håndtere de utfordringer som spredning av slike våpen og leveringsmidler representerer.

Initiativet omfatter en rekke elementer: Det skal sikre en styrket og bedre strukturert debatt blant de allierte om spørsmål knyttet til masseødeleggelsesvåpen for å bedre den felles forståelse av disse utfordringer og av måter å møte dem på, øke kvaliteten på og omfanget av etterretningsopplysninger og informasjonsutveksling om spredningsspørsmål, støtte utviklingen av en felles informasjonsstrategi for å øke den offentlige forståelse av disse spørsmål og av alliansens bidrag i denne sammenheng, styrke eksisterende programmer knyttet til den militære beredskap i forhold til slike våpen, styrke informasjonsutvekslingen blant allierte om bilaterale tiltak knyttet til destruksjon og håndtering av masseødeleggelsesvåpen og bedre alliertes muligheter til å bistå andre allierte i beskyttelse av sivilbefolkningen. For å bidra til arbeidet med disse tiltakene vedtok toppmøtet å opprette et senter for spørsmål vedrørende masseødeleggelsesvåpen (*Weapons of Mass Destruction Centre*, WMD-senteret) som vil tre i funksjon i løpet av første halvår 2000.

I tilknytning til dette initiativet besluttet toppmøtet å foreta en gjennomgang av NATOs bidrag til ikke-spredning og nedrustningstiltak. Av toppmøtekommunikates paragraf 32 fremgår blant annet at alliansen i lys av de overordnede strategiske endringer og kjernevåpnenes reduserte betydning skal vurdere muligheter for ytterligere tiltak i forhold til tillitsskapende og sikkerhetsstyrkende virksomhet, verifikasjon, ikke-spredning, rustningskontroll og nedrustning.

Toppmøtet ga NATOs faste råd i oppdrag å utforme rammene for den videre oppfølging av disse spørsmålene. Dette ble det oppnådd enighet om på NATOs utenriksministermøte 15. desember. De relevante komiteene i NATO (*Senior Political-Military Group on Proliferation* (SGP), *High Level Group* (HLG), *Senior Defence Group on Proliferation* (DGP) m.fl.) skal drøfte mulige tiltak innen sine respektive fagområder. *Senior Political Committee* (SPC), forsterket med eksperter ved behov, skal sørge for å bringe bidragene sammen i en rapport som skal beskrive de tiltak alliansen har iverksatt for å styrke sin innsats på disse feltene. Rapporten forutsettes forelagt ministermøtene høsten 2000.

Fra norsk side har man bidratt aktivt for å få til en omfattende og grundig gjennomgang av NATOs bidrag til arbeidet for ikke-spredning, nedrustning m.v. i samsvar med retningslinjene i NATOs reviderte strategiske konsept. Denne gjennomgangen vil gi et bedre grunnlag for senere beslutninger om alliansens politikk på dette området. Samtidig bidrar prosessen i seg selv til å styrke, fokusere og samordne alliansens arbeid. For Norge har det også vært viktig å få alliansens bidrag til rustningskontroll og nedrustning tydeligere frem i andre internasjonale fora.

Den politisk-militære seniorgruppen for spredningsspørsmål (SGP) bidro til en bredere og styrket diskusjon av disse spørsmål i 1999. Gruppen diskuterte blant annet utviklingsprogram for masseødelegglesesvåpen og deres leveringsmidler i aktuelle land, bilaterale tiltak for destruksjon og håndtering av masseødelegglesesvåpen i enkelte partnerland samt SGPs bidrag til alliansens arbeid med ikke-spredning m.v. Det var enighet om å styrke informasjonsutvekslingen om bilaterale destruksjonsprogrammer og om å gå videre med utviklingen av en informasjonsstrategi så snart WMD-senteret kom i virksomhet.

Høynivågruppen for forsvarsrelatert samarbeid om spredningsspørsmål (DGP) har på samme måte søkt å følge opp toppmøtevedtakene om WMD-initiativet. Oppmerksomheten har særlig knyttet seg til rammene for en database som vil inneholde spredningsrelatert informasjon, samt seminarer som kan bidra til økt bevissthet om spredningsrelaterte problemstillinger blant beslutningstakere og på tvers av de ulike spredningsmiljøene. I tillegg har man sett nærmere på den øvings- og treningsaktivitet som foregår i de ulike NATO-land. Her har ambisjonen vært å sikre fokus på problemstillinger relatert til masseødelegglesesvåpen. DGP har også vurdert ulike tiltak som kan bidra til at allierte styrker blir satt bedre i stand til å fungere i et stridsmiljø hvor de blir utsatt for bruk av biologiske eller kjemiske stridsmidler.

Alliansen har lagt vekt på å videreføre dialogen med Russland om de felles utfordringer NATO og Russland står overfor når det gjelder spredning av masseødelegglesesvåpen. Som følge av konflikten i Kosovo trakk imidlertid Russland seg fra den bredere dialogen med NATO om disse spørsmålene.

NATO fungerer også som et forum for konsultasjoner om spørsmål som er til behandling i nedrustningskonferansen (CD) i Genève, i 1.komite under generalforsamlingen i FN og i andre fora. Særlig sentralt står avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen (NPT), avtalen om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger (CTBT) og avtalene om forbud mot kjemiske (CWC) og biologiske (BTWC) våpen. I tillegg til at slike saker drøftes i de NATO-organer

som er nevnt ovenfor og også i NATOs råd, blir det to ganger i året avholdt allierte ekspertdrøftinger om de såkalte globale nedrustningsspørsmålene, i første rekke spørsmål knyttet til masseødeleggelsesvåpen.

7.3 Konvensjonell nedrustning. CFE-avtalen

Også i 1999 er det Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) fra 1990 som har stått mest sentralt i alliansens arbeid med spørsmål vedrørende konvensjonell nedrustning og rustningskontroll. Gjennom årets 11 første måneder fortsatte man arbeidet med å forberede vedtagelse av en revidert CFE-avtale på OSSEs toppmøte i Istanbul i desember, en oppdatering som var nødvendig for å bringe avtalen i samsvar med den nye sikkerhetspolitiske situasjon i Europa. Dette arbeidet foregikk dels i Wien, hvor samtlige 30 avtaleparter er representert, og for de alliertes del også ved NATOs hovedkvarter i Brussel, hvor de månedlige møtene mellom CFE-eksperter fra allierte hovedsteder fortsatt spiller en viktig rolle for å avklare og samordne felles allierte posisjoner i spørsmål som drøftes i Wien. (Det er redegjort nærmere for arbeidet med å revidere CFE-avtalen i Stortingsmeldingen om samarbeidet i OSSE i 1999.)

Den reviderte CFE-avtalen innebærer at en blokk-til-blokk-basert tilnærming fra den kalde krigens tid erstattes av et system som bygger på nasjonale og territorielle styrketak. Ikke desto mindre er det grunn til å vente at NATOs fora for konvensjonell nedrustning og rustningskontroll også i fortsettelsen vil ha en viktig rolle å spille som arena for interne drøftelser mellom de allierte av spørsmål som er gjenstand for forhandlinger mellom samtlige avtaleparter i Wien. Ratifikasjonsprosessen for den oppdaterte CFE-avtalen kan dessuten komme til å ta lang tid. Frem til den reviderte avtalen trer i kraft, vil det være avtalen av 1990 som gjelder, med de særlige krav til intern koordinering mellom de allierte som avtalens struktur medfører.

Ikke minst gjør koordineringsbehovet seg gjeldende på verifikasjonsområdet. Som i tidligere år har allierte lands inspeksjonsvirksomhet gjennom 1999 vært koordinert i NATOs verifikasjonskomité. I tiden frem til den oppdaterte CFE-avtalen trer i kraft, vil dette koordineringsbehovet bestå uendret. Også deretter er det grunn til å regne med at de allierte vil se seg tjent med å videreføre en viss grad av intern samordning.

7.4 Åpne luftrom

Sammen med medlemslandene i Den vesteuropeiske union (VEU) har Norge gjennom 1999 fortsatt å koordinere sin virksomhet knyttet til Avtalen om åpne luftrom. Heller ikke i 1999 ratifiserte Russland og Ukraina avtalen. Den har dermed fremdeles ikke trådt i kraft. VEU-gruppen har imidlertid fortsatt de tekniske forberedelser til avtalens ikrafttredelse, blant annet et program for prøveflyvninger. I 1999 fant det sted en russisk prøveflyvning over Norge og en norsk flyvning over russisk territorium. Man tar sikte på å følge opp denne virksomheten i 2000.

8 Andre spørsmål

8.1 Samarbeid om sivil beredskap

NATOs overordnede komite for sivil beredskap (*Senior Civil Emergency Planning Committee*, SCEPC) er ansvarlig for den sivile beredskapsplanleggingen i NATO. De nasjonale lederne for den sivile beredskapen i allianselandene møtes to ganger årlig i SCEPC i plenums sesjon. Norge er her representert ved Direktoratet for sivil beredskap. I disse møtene godkjennes strategidokumenter, og det forberedes saker for endelig vedtak i NATOs råd. SCEPC møter også fast en gang i måneden. Her er Norge vanligvis representert ved Norges faste delegasjon til NATO. Under SCEPC er det ni fagkomiteer som dekker samarbeidet innen blant annet transportplanlegging, kommunikasjon, forsyningsberedskap og sivilforsvarssamarbeid. Norge er representert i alle komiteene ved relevante fagmyndigheter.

Arbeidet i SCEPC og de underliggende fagkomitéene styres av et sett med politiske retningslinjer (*Ministerial Guidance*). I henhold til de gjeldende retningslinjene fra 1996 er de overordnede målene for det sivile beredskapssamarbeidet i NATO å støtte de tiltak alliansen har for kriseforebygging og krisehåndtering, støtte og samarbeide med det militære i fred, krise og krig, sikre styresmaktene, verne innbyggerne og sikre et akseptabelt nivå på det økonomiske og sosiale livet i krise og krig, samt å gi råd til alliansen i saker som har innvirkning på den sivile beredskapen. Når det gjelder krisehåndtering, planlegger alliansen for et spekter av uoversiktlige kriser fremfor et massivt angrep. Disse retningslinjene, som opprinnelig ble vedtatt for årene 1997-1998, ble forlenget i påvente av vedtagelsen av det nye strategiske konseptet og gjennomgangen av rammene for den sivile beredskapsvirksomheten i NATO.

For å reflektere den omstillingen alliansen har gjennomgått de senere årene, er NATOs oppgaver knyttet til katastrofe- og krisehåndtering og samarbeid med landene i Partnerskap for fred (PfP) gitt en mer fremtredende rolle i det strategiske konseptet fra 1999. Dette er en videreføring av utviklingen av et nytt krisehåndteringsopplegg rettet mot fredskriser. På bakgrunn av dette er det iverksatt et arbeid med å gjennomgå retningslinjene for NATOs sivile krisehåndteringsarbeid. Som et utgangspunkt for arbeidet er det identifisert enkelte satsingsområder som vil ligge til grunn for vurdering av bl.a. den tradisjonelle komitestrukturen og utarbeidelsen av en ny *Ministerial Guidance*.

Sivil støtte til NATOs militære operasjoner er en av kjernefunksjonene for det sivile kriseplanleggingsarbeidet i NATO. Dette er utvidet til å ikke bare gjelde tradisjonelle militære operasjoner, men også støtte til fredsbevarende operasjoner. Etter erfaringene fra Bosnia og Kosovo er det et ønske om å utvide bruken av de ressursene sivile eksperter representerer, bl.a. ved å utvikle felles retningslinjer og ved å trekke sivile eksperter mer inn i planlegging og øvelser med de militære myndigheter. Et nærmere samarbeid mellom sivile og militære myndigheter for å støtte opp om humanitære sider ved fredsoperasjoner, samt konsekvenshåndtering og skadebegrensning etter bruk av

masseødeleggelsesvåpen, er områder som også diskuteres. Et ytterligere prioritert område er samarbeid med partnerlandene. Det har de senere årene blitt en stadig viktigere del også av det sivile beredskapssamarbeidet i NATO.

Sivil beredskap er det største ikke-militære programmet innenfor PfP, og individuelle partnerskapsprogrammer som er inngått til nå har omfattet saker som katastroforebygging, lovgivning og sivile aspekter ved krisehåndtering, humanitær hjelp og sivilt-militært samarbeid. Så langt har partnerskapssamarbeidet i stor grad skjedd i form av møter og seminarer, blant annet holder SCEPC møter både i alliert og i EAPC-format. Møter i de ni fagkomiteene og NATOs kursvirksomhet om sivilt beredskap og sivilt-militært samarbeid er også åpnet for deltakere fra partnerlandene. Enkelte av kursene blir også holdt i partnerlandene. Det er imidlertid en utfordring fremover å bringe samarbeidet over på et mer konkret og praktisk plan, og å finne ressursmessig dekning for et stadig nærmere samarbeid med partnerlandene.

Etter russisk initiativ innenfor rammen av PfP, vedtok EAPC-ministrene i 1998 å etablere Det euroatlantiske koordineringssenter for katastrofebistand (*Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*, EADRCC). Koordineringssenteret ble åpnet i juni 1998 og er bemannet med personell fra NATOs internasjonale stab, alliansens medlemsland og fra partnerlandene. Hensikten med senteret er å koordinere katastrofehjelp gjennom allierte kanaler både til NATO-land og partnerland. Ved etableringen har det blitt lagt stor vekt på at NATOs bistand ved fredstidskatastrofer skal skje i nært samråd med FNs bistandsorganisasjoner.

På anmodning fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), ble senteret rett etter åpningen dratt aktivt inn formidling av hjelpemateriell til Albania, på grunnlag av den humanitære krisen i og omkring Kosovo. Da NATOs luftkampanje startet 24. mars 1999, ble aktiviteten ved EADRCC utvidet og forsterket innen fire hovedområder. Senteret fungerte som et humanitært knutepunkt for landene i EAPC, det ble formidlet forespørsler og tilbud om humanitær bistand, og det ble gitt støtte til FNs høykommissær for flyktninger. Å opprettholde kontakt med ulike NATO-organer, SHAPE og andre organisasjoner var også en av senterets oppgaver. Personellmessig ble EADRCC forsterket av sivile eksperter. Fra norsk side bidro tre luftfartseksperter til senterets virksomhet.

I forbindelse med overgangen til år 2000 hadde EADRCC en rolle som kontaktpunkt og informasjonsformidler til EAPC-landene, samtidig med å ivareta sine normale oppgaver i å formidle bistand ved eventuelle kriser. Senteret ble i denne sammenhengen forsterket med en representant fra Direktoratet for sivilt beredskap.

I tilknytning til EADRCC er det også tilrettelagt for katastrofebistand fra en internasjonalt sammensatt innsatsenhet (*Euro-Atlantic Disaster Response Unit*, EADRU). Enheten skal være en ikke-stående, multinasjonal sammensetning av sivile og militære elementer som er frivillig innmeldt av EAPC-land. Innsatsen skal primært skje innen EAPC-området etter anmodning fra mottakerlandet, og enheten vil være underlagt mottakerlandets myndigheter og ledelse. Rent unntaksvis vil det etter en politisk beslutning i EAPC, og etter anmodning fra FN, kunne være aktuelt å yte katastrofebistand utenfor EAPC-området.

8.2 Samarbeid om miljøspørsmål

Miljøkomiteen i NATO (*Committee on the Challenges of Modern Society, CCMS*) er sentral i det allierte samarbeidet på det ikke-militære området, og er alliansens forum for å ta opp miljø- og samfunnsutfordringer. Arbeidet i CCMS er i første rekke konsentrert om pilotstudier som varer fra to til fem år. Norge har tatt initiativ til også å innføre nye samarbeidsformer, som korte ad hoc-prosjekter og faglige temamøter, der en ønsker å oppnå en målrettet overføring av erfaring og kunnskap, spesielt fra NATO-land til partnerland. I 1999 har komiteen, i tillegg til den tradisjonelle prosjektvirksomheten, spesielt arbeidet i forhold til landene rundt Det kaspiske hav og Svartehavet gjennom større temaseminarer. Norge har blant annet deltatt i tilknytning til vurdering av miljørisiko ved bygging av oljeledning i Georgia og Aserbajdsjan. CCMS har spilt en aktiv rolle i dette området, noe som har bidratt til å høyne komiteens profil både innen NATO og for øvrig.

Etter initiativ fra Tyskland er det igangsatt et arbeid for å revidere komiteens mandat slik at det bedre reflekterer komiteens prioriteringer og aktiviteter. En uformell arbeidsgruppe, ledet av Norge, vil i 2000 legge frem et forslag til revidert mandat samt en vurdering av den fremtidige tilgangen på økonomiske og menneskelige ressurser til komiteens prosjekter. Det arbeides videre med mulighetene for å etablere et mer fokusert prioriteringsgrunnlag for nye initiativ som kan styrke samarbeidet og innsatsen på nøkkelområder som miljø sikkerhet og miljøeffekter av tidligere og ny forsvarsvirksomhet. Fra norsk side er det lagt vekt på å styrke komiteens unike rolle som rammeverk for internasjonalt samarbeid om utfordringer knyttet til miljø og forsvar i vid forstand. I det videre arbeidet i komiteen vil Norge arbeide aktivt for etablering av prosjekter som kan bidra til kunnskapsutvikling som er politisk relevant både for NATO og for medlemslandene.

8.3 Vitenskapssamarbeidet

Samarbeid med partnerlandene på det sivile området er kjernen i NATOs vitenskapsprogram. I 1999 samarbeidet over 13 000 forskere fra NATO og partnerland i felles forskningsprosjekter, seminarer, studier og gjennom NATOs stipend og utvekslingsprogram. Målsetningen med programmet er å stabilisere vitenskapsmiljøer i partnerlandene og fremme samarbeid og tillit mellom EAPC- landene.

Samarbeidet med partnerne består av fire ulike delprogram: stipendordning for unge forskere, støtte til felles forskningsprosjekt, støtte til infrastruktur i forskningsmiljøene og støtte til anvendt vitenskap og teknologi. Andelen av stipendiater fra partnerland er økende. Om lag halvparten av stipendiatene som deltok i NATOs stipendordning kom fra partnerland i 1999. I år 2000 vil denne andelen øke ytterligere ettersom NATO har satt 75 % som mål for partnerlanddeltakelse. Fra 2000 vil kun forskere fra partnerland ha tilgang til de stipendmidlene Norge stiller til rådighet, i tråd med siktemålet om å oppmuntre til økt deltakelse i stipendordningen fra partnerlandene.

Til tross for betydelige nedskjæringer i NATOs budsjett for vitenskaps-samarbeid, utgjør vitenskapskomiteen fortsatt den største sivile budsjettposten. Vitenskapsprogrammet er også det sivile program som yter mest penger

til partnerrettet aktivitet. Det er stor og økende interessen for deltakelse fra partnerlandenes side. Av 1500 søknader til fellesprosjekt med partnerne i 1999, fikk en av tre søkere støtte over NATOs budsjett. Når det gjelder anvendt forskning og teknologi fikk bare 8 % av de 1500 søkerne støtte til sine prosjekter. NATO vurderer å utvide stipendprogrammet for forskningsinstitusjoner til også å omfatte industrien. Hensikten med å utvide ordningen er å fremme teknologisk overføring fra akademiske institusjoner til industrien. Norske myndigheter stiller seg positive til en slik videreutvikling av stipendordningen.

Vitenskapskomitéen møtes i EAPC-format med partnerlandene i ett av sine to årlige plenarmøter. I 1999 ble møtet på høsthalvåret avholdt i Bucaresti, Romania. Dette var første gangen et partnerland stod for organiseringen av et møte i NATOs vitenskapskomité.

8.4 Informasjonsvirksomheten

Presse- og informasjonstjenesten i NATO-hovedkvarteret produserer et omfattende informasjonsmateriale på ulike språk og administrerer et besøksprogram som hvert år fører tusentalls gjester til Brussel. Arbeidet i 1999 var preget av NATOs 50-års jubileum og av den nødvendige ekstra innsatsen for presse- og mediekontakt som aksjonen i Kosovo medførte.

Informasjonsvirksomheten overfor partnerlandene gis høy prioritet fra NATOs side. Alliansen har opprettet såkalte kontaktambassader i partnerlandene, det vil si en alliert ambassade som har som funksjon å bistå NATO i informasjonsarbeid overfor lokale myndigheter og andre nøkkelinstitusjoner og personer, samt å bistå NATO i forbindelse med besøk til og fra partnerlandet. Den norske ambassaden i Vilnius er kontaktambassade for NATO i Litauen. NATOs informasjonskontor i Kiev, som åpnet i 1997, har vært en suksess. NATO har også vedtatt å opprette et tilsvarende kontor i Moskva, men dette har ennå ikke latt seg realisere.

I tillegg til NATOs eget informasjonsarbeid gir også Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og NATO-delegasjonen informasjon om NATO til det norske samfunnet. Størstedelen av informasjonen om NATO i Norge blir kanalisert gjennom Den norske Atlanterhavskomiteén og Folk og Forsvar. Begge organisasjonene arrangerer hvert år tallrike generelle og tematiske seminarer, konferanser og studieturer og utgir magasiner, tidsskrifter og større publikasjoner om sikkerhetspolitiske spørsmål.

9 Valg av ny generalsekretær i NATO

Det europeiske råd besluttet i juni 1999 å utpeke NATOs generalsekretær Javier Solana til Høyrepresentant for EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og generalsekretær for rådssekretariatet. Etter uformelle konsultasjoner blant alliansens medlemsland besluttet NATOs faste råd i august 1999 å utpeke Storbritannias forsvarsminister George Robertson til ny generalsekretær i NATO. Forsvarsminister Robertson ble senere adlet av den britiske regjering. Lord Robertson av Port Ellen tiltrådte som generalsekretær i NATO og formann for Det nordatlantiske råd 14. oktober.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Utenriksdepartementet av 26. mai 2000 om samarbeidet i Atlanterhavspaktens organisasjon i 1999 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Erklæringer og kommunikéer****1.1 Ekstraordinært ministermøte i Det nordatlantiske råd, Brussel,
12. april 1999. Erklæring om Kosovo**

1. Krisen i Kosovo representerer en grunnleggende utfordring mot demokrati, menneskerettigheter og rettssikkerhet, verdier NATO har stått for siden alliansen ble opprettet. Vi står samlet og er fast bestemt på å overvinne denne utfordringen.
2. Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ) har gjentatte ganger brutt FNs sikkerhetsråds resolusjoner. Det uhemmede angrepet begått mot den kosovo-albanske sivilbefolkningen av politiet og militære og halvmilitære styrker fra Jugoslavia under president Milosevics ledelse, har skapt en omfattende humanitær katastrofe som også truer med å destabilisere de omkringliggende områdene. Hundretusener av mennesker er hensynsløst kastet ut av Kosovo av myndighetene i FRJ. Vi fordømmer disse rystende bruddene på menneskerettighetene og den vilkårlige maktbruken som den jugoslaviske regjeringen står for. En slik ytterliggående, kriminelt uansvarlig politikk, som ikke under noen omstendigheter kan forsvares, har gjort NATOs militære aksjon både nødvendig og berettiget.
3. NATOs militære aksjon mot FRJ støtter opp om det internasjonale samfunns politiske mål om et fredelig, multietnisk og demokratisk Kosovo hvor alle mennesker kan leve i sikkerhet og frihet og nyte de universelle menneskerettigheter på like fot. I denne sammenheng bifaller vi FNs generalsekretærs uttalelse av 9. april og Det europeiske råds konklusjoner av 8. april.
4. NATOs luftoperasjoner vil fortsette inntil president Milosevic etterkommer kravene fra det internasjonale samfunn. President Milosevic vet hva han må gjøre. Han må:
 - sørge for en verifiserbar stans i alle militære handlinger og umiddelbart bringe vold og undertrykking til opphør,
 - sørge for tilbaketrekking av alle politistyrker og militære og halvmilitære styrker fra Kosovo,
 - akseptere utplassering av en internasjonal militær styrke i Kosovo,
 - gå med på at alle flyktninger og fordrevne personer betingelsesløst får vende trygt tilbake, og at humanitære hjelpeorganisasjoner får uhindret adgang til dem,
 - legge fram en troverdig forsikring om at han er villig til å arbeide på grunnlag av Rambouillet-avtalen for å etablere en politisk rammeavtale for Kosovo i samsvar med folkeretten og De forente nasjoners pakt.
5. Ansvar for dagens krise ligger hos president Milosevic. Det ligger i hans makt å bringe NATOs militære aksjon til opphør ved å akseptere og ugjenkallelig etterkomme det internasjonale samfunns legitime krav.
6. Vi understreker at NATO ikke fører krig mot Den føderale republikken Jugoslavia. Vi har ikke noe uoppgjort med befolkningen i FRJ, som i altfor lang tid har vært isolert i Europa på grunn av regjeringens politikk.
7. Vi er takknemlige for den sterke og konkrete støtten vi har fått fra våre partnere i regionen og fra det internasjonale samfunn generelt for å møte

- krisen.
8. Alliansen har en felles interesse med Russland i å komme fram til en politisk løsning på krisen i Kosovo og ønsker å arbeide konstruktivt sammen med Russland, i Grunnaktens ånd, med sikte på dette.
 9. Som et resultat av president Milosevics vedvarende politikk for etnisk rensing søker hundretusener av kosovo-albanere tilflukt i nabolandene, særlig i Albania og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia. Andre er igjen i Kosovo, i den ytterste fattigdom og utenfor rekkevidden av internasjonale hjelpetiltak. Disse menneskene i Kosovo lider av utmattelse, sult og fortvilelse og kjemper for å overleve. Vi kommer til å holde president Milosevic og lederne i Beograd ansvarlige for sikkerheten til alle sivile i Kosovo.
 10. NATO og dens medlemmer har reagert raskt på denne nødsituasjonen. Sammen med våre partnere har vi aktivert Det euroatlantiske koordinasjonssenter for katastrofehjelp. NATO-styrker i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia har bygget kriseinnkvartering for flyktninger og tatt seg av dem. NATO-tropper utplasseres også i Albania for å støtte den humanitære innsatsen der og bistå den albanske regjeringen med å trygge deres omgivelser. Vi vil fortsette og intensivere vår flyktningehjelp og humanitære hjelpeoperasjoner i samarbeid med UNHCR, den ledende aktøren på dette området. Luftbroer i NATO-regi med flyktningehjelp og humanitære hjelpeoperasjoner til Albania og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia er allerede i gang, og de vil øke i omfang. De skrittene NATO tar og den innsatsen andre internasjonale organisasjoner og organer gjør, herunder Den europeiske union, utfyller hverandre og er gjensidig forsterkende.
 11. Vi hyller alle kvinner og menn i NATOs tjeneste, hvis engasjement og kompetanse er i ferd med å sikre at NATOs militære og humanitære operasjoner lykkes.
 12. Grusomhetene begått av FRJs politi og militære og halvmilitære styrker mot Kosovos befolkning er i strid med folkeretten. De ansvarlige for den systematiske voldskampanjen og ødeleggelsene som begås mot uskyldige sivile kosovo-albanere og for den tvungne deporteringen av hundretusener av flyktninger, vil bli stilt til ansvar for sine handlinger. De som blir tiltalt må stilles for FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia (ICTY) i Haag i samsvar med folkeretten og relevante resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd. De allierte stadfester på nytt at det ikke kan bli noen varig fred uten rettferdighet.
 13. NATO har gjentatte ganger uttalt at det ikke ville bli akseptert at FRJ truet Albanias og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonias territoriale integritet, politiske uavhengighet og sikkerhet. Vi har hatt inngående konsultasjoner på høyt nivå med begge landene om deres særlige anliggender. Vi vil reagere på enhver utfordring fra FRJs side mot Albanias og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonias sikkerhet som har sitt utspring i NATO-styrkenes tilstedeværelse og deres aktiviteter på deres territorium.
 14. Vi er bekymret over situasjonen i Republikken Montenegro. Vi stadfester på nytt vår støtte til president Milo Djukanovics demokratisk valgte regjering, som har tatt imot titusener av mennesker fordrevet fra Kosovo. President Milosevic behøver ikke være i tvil om at ethvert skritt mot president Djukanovic og hans regjering vil få alvorlige konsekvenser.
 15. Kosovo-krisen understreker behovet for en bredt anlagt tilnærming til sta-

biliseringen av kriseregionen i Sørøst-Europa og til integreringen av landene i regionen i det euroatlantiske samfunn. Vi bifaller EUs initiativ til en Stabilitetspakt for Sørøst-Europa under OSSEs beskyttelse, og annen regional innsats, herunder Initiativet for samarbeid i Sørøst-Europa. Vi styrker sikkerhetsdialogen mellom NATO og landene i regionen med sikte på sammen å bygge opp et dynamisk partnerskap, og har gitt Det faste råd i oppdrag å utarbeide tiltak i den anledning. Vi ser fram til den tid da folket i Serbia får gjenoppta sine forbindelser med alle folkegrupper på Balkan. Vi ønsker fred og sikkerhet for alle land i Sørøst-Europa.

1.2 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Washington-erklæringen

1. Undertegnede, stats- og regjeringssjefene i medlemsstatene i Den nordatlantiske allianse, erklærer for det nye århundret vår felles forpliktelse til å forsvare vårt folk, vårt territorium og vår frihet, basert på demokrati, menneskerettigheter og rettssikkerhet. Verden har endret seg dramatisk i løpet av det siste halve hundreåret, men vi har fortsatt de samme felles verdier og sikkerhetsinteresser.
2. På dette jubileumstoppmøtet bekrefter vi vår faste beslutsomhet med hensyn til fortsatt å forfølge disse målene på grunnlag av den tillit og det samarbeid som har utviklet seg i løpet av femti år. Kollektivt forsvar forblir NATOs viktigste mål. Vi bekrefter på nytt vårt sterke ønske om å sikre fred, stabilitet og frihet.
3. Vi hyller de menn og kvinner som har tjent alliansen og har fremmet frihetens sak. For å ære dem og bygge en bedre framtid vil vi bidra til oppbyggingen av et sterkere og bredere euroatlantisk fellesskap av demokratier, et fellesskap hvor menneskerettigheter og grunnleggende frihet holdes i hevd, hvor grensene stadig blir åpnere for mennesker, ideer og handel, og hvor krig blir utenkelig.
4. Vi bekrefter nok en gang vår tro, nedfelt i Atlanterhavspakten, på formålet og prinsippene i De forente nasjoners pakt, og gjentar vårt sterke ønske om å leve i fred med alle nasjoner og avgjøre enhver internasjonal tvist på fredelig vis.
5. Vi må være like effektive i framtiden som vi har vært hittil i å møte nye utfordringer. Her, ved inngangen til det 21. århundret, stikker vi ut kursen for NATO, en allianse viet kollektivt forsvar, som har evne til å håndtere nåværende og framtidige sikkerhetsrisikoer, som styrkes ved og er åpen for nye medlemmer, og som samarbeider med andre institusjoner, partnerland og land innenfor Middelhavsdialogen på en gjensidig forsterkende måte for å styrke den euroatlantiske sikkerhet og stabilitet.
6. NATO er det konkrete uttrykket for det vitale partnerskapet mellom Europa og Nord-Amerika. Vi hilser velkommen den nye given i styrkingen av Europas forsvarsevne, som har til hensikt å sette de europeiske allierte i stand til mer effektiv samhandling, noe som vil styrke det transatlantiske partnerskapet.
7. Vi er fortsatt like bestemt på å stå fast opp mot enhver som krenker menneskerettighetene, fører krig eller erobrer land. Vi vil opprettholde både den politiske solidariteten og de militære styrkene som er nødvendig for å beskytte våre nasjoner og møte det kommende århundrets sikkerhetsut-

fordringer. Vi forplikter oss til å øke vår forsvarsevne for å utføre hele spekteret av alliansens oppgaver i det 21. århundret. Vi vil fortsette å bygge tillit og sikkerhet gjennom rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredningstiltak. Vi gjentar vår fordømmelse av terrorisme og vår faste besluttsomhet med hensyn til å beskytte oss mot denne svøpen.

8. Vår allianse er fortsatt åpen for alle europeiske demokratier, uten hensyn til geografisk plassering, som er villige og i stand til å oppfylle de forpliktelser et medlemskap innebærer, og hvis medlemskap vil øke sikkerheten og stabiliteten i Europa generelt. NATO er en nødvendig søyle i et bredere fellesskap basert på felles verdier og felles ansvar. Ved å arbeide sammen utvikler de allierte og deres partnere, herunder Russland og Ukraina, sitt samarbeid og visker derved ut skillelinjene fra Den kalde krigen i sin streben etter å bygge et enhetlig, fritt Europa hvor sikkerhet og velstand er felles og udelelig.
9. Femti år etter at NATO ble dannet, er Nord-Amerikas og Europas skjebner fortsatt uatskillelige. Ved å samhandle sikrer vi vår frihet og sikkerhet og styrker stabiliteten mer effektivt enn noen av oss kunne gjort alene. Både for nåtiden og for det århundret vi står på terskelen til, erklærer vi at denne alliansens grunnleggende mål er varig fred, sikkerhet og frihet for alle mennesker i Europa og Nord-Amerika.

1.3 Kommuniké fra toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. En allianse for det 21. århundre

1. Undertegnede, stats- og regjeringssjefene i medlemsstatene i Den nordatlantiske allianse, er samlet i Washington for å feire NATOs 50-årsjubileum og fastsette vår visjon for alliansen for det 21. århundret. Den nordatlantiske allianse, som er basert på prinsippene om demokrati, personlig frihet og rettsikkerhet, er fremdeles grunnlaget for vårt kollektive forsvar. Den legemliggjør det transatlantiske bånd som binder Nord-Amerika og Europa sammen i et unikt partnerskap for forsvar og sikkerhet.
2. Den nordatlantiske allianse ble grunnlagt for 50 år siden, i en urolig og usikker tid. Den har motstått femti års utfordringer og gjort det mulig for borgere av de allierte landene å nyte fred, frihet og velstand i en lengre sammenhengende periode enn noen gang før. Her i Washington har vi hyllet fortidens bragder, og vi har skapt en ny allianse for å møte framtidens utfordringer. Denne nye alliansen vil bli bredere, bedre og mer fleksibel, med kollektivt forsvar som grunnstein, og den vil være i stand til å påta seg nye oppdrag, som å bidra til effektiv konflikthåndtering og å engasjere seg aktivt i krisehåndtering, herunder i krisehåndteringsoperasjoner. Alliansen vil arbeide sammen med andre nasjoner og organisasjoner for å fremme sikkerhet, velstand og demokrati i hele den euroatlantiske region. Det at vi i dag har tre nye allierte til stede blant oss, Den tsjekkiske republikk, Ungarn og Polen, er et bevis på at den tid da Europa var splittet, er over.
3. Alliansen benytter 50-årsjubileet til å gi uttrykk for sin anerkjennelse og dyptfølte takknemlighet for de tjenestegjørende kvinners og menns engasjement, offervilje, besluttsomhet og lojalitet for frihetens sak. Alliansen hilser disse aktive og reservestyrkene for deres innsats, som i 50 år har sørget for frihet og sikkerhet på begge sider av Atlanteren. Våre nasjoner

- og vår allianse står i gjeld til dem og er dem dypt takknemlige.
4. Det 21. århundrets NATO begynner i dag, et NATO som har tidligere tiders styrke i behold men nå også har nye oppgaver, nye medlemmer og nye partnere. Med dette for øye har vi:
 - godkjent et oppdatert Strategisk konsept,
 - på nytt bekreftet vår forpliktelse overfor alliansens utvidelsesprosess og godkjent en Handlingsplan for medlemskap for stater som ønsker det,
 - fullført arbeidet med nøkkelementene i Berlin-vedtakene om å utvikle Den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentitet og vedtatt å styrke dens effektivitet,
 - lansert et Initiativ for forbedret forsvarsevne,
 - intensivert våre forbindelser med partnerne gjennom et styrket og mer operativt Partnerskap for fred og styrket våre konsultasjoner og samarbeidet med Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC),
 - styrket Middelhavsdialogen, og
 - besluttet å øke alliansens innsats mot masseødeleggelsesvåpen og deres utskytningssmidler.
 5. Som et ledd i alliansens tilpasning til nye sikkerhetsutfordringer har vi oppdatert vårt strategiske konsept for at det skal komme i samsvar med alliansens nye sikkerhetsmiljø. Det oppdaterte konseptet bekrefter på nytt vår forpliktelse til kollektivt forsvar og de transatlantiske bånd, tar hensyn til de utfordringer alliansen nå står overfor, resulterer i en allianse som er beredt og har hele det nødvendige spekteret av egenskaper til å forbedre sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området, bekrefter på nytt vår forpliktelse til å utvikle ESDI innenfor alliansen, understreker den økte vekten som tillegges partnerskap og dialog, understreker behovet for å utvikle forsvarsevnen til dens fulle potensial for å ivareta hele spekteret av alliansens oppgaver, herunder styrker som er lettere å forflytte og forsyne, har større overlevelsessevne og kan benyttes effektivt, og gir med dette for øye retningslinjer til NATOs militære myndigheter.
 6. For å nå dette grunnleggende målet, som en allianse av nasjoner som har tiltrådt Atlanterhavspakten og De forente nasjoners pakt, utfører alliansen følgende grunnleggende sikkerhetsoppgaver:

Sikkerhet: Være en av de uunnværlige grunnsteinene for et stabilt euroatlantisk sikkerhetsmiljø basert på utviklingen av demokratiske institusjoner og en forpliktelse til å løse tvister på fredelig vis, hvor ingen stat kan true eller tvinge noen annen ved bruk av trusler eller makt.

Konsultasjoner: Som fastsatt i artikkel 14 i Atlanterhavspakten, tjene som et nødvendig transatlantisk forum for konsultasjoner mellom allierte i ethvert spørsmål som berører deres vitale interesser, herunder en eventuell utvikling som utgjør en trussel mot medlemmenes sikkerhet, samt for hensiktsmessig samordning av deres innsats på områder av felles interesse.

Avskrekking og forsvar: Avskrekke og forsvare i tilfelle trussel om angrep mot enhver NATO-medlemsstat, som fastsatt i artikkel 5 og 6 i Atlanterhavspakten.

Og for å styrke sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området:

Krisehåndtering: I det enkelte tilfelle og etter konsensus, i samsvar med artikkel 7 i Atlanterhavspakten, stå klar til å bidra til effektiv konfliktforebyg-

ging og til å engasjere seg aktivt i krisehåndtering, herunder krisehåndteringsoperasjoner.

Partnerskap: Fremme vidtrekkende partnerskap, samarbeid og dialog med andre stater i den euroatlantiske region med sikte på økt gjennomsiktighet, gjensidig tillit og evne til felles handling med alliansen.

1. Vi ønsker tre nye allierte hjertelig velkommen - Den tsjekkiske republikk, Ungarn og Polen - som for første gang deltar på et toppmøte i alliansen. Deres tiltredelse til Atlanterhavspakten åpner et nytt kapittel i Den nordatlantiske allianses historie.

Vi bekrefter på nytt her i dag at døren fortsatt står åpen for NATO-medlemskap i henhold til artikkel 10 i Atlanterhavspakten og i samsvar med punkt 8 i erklæringen fra toppmøtet i Madrid. Vi lover at NATO fortsatt vil ta opp nye medlemmer som er i stand til å fremme traktatens prinsipper og bidra til fred og sikkerhet i det euroatlantiske området. Dette er ledd i en utviklingsprosess som tar hensyn til den politiske og sikkerhetsmessige utviklingen i hele Europa. Vår forpliktelse til utvidelse inngår i en bredere strategi for å fremme stabilitet og samarbeid med våre partnere for å bygge et enhetlig, fritt Europa. Den pågående utvidelsesprosessen styrker alliansen og øker sikkerheten og stabiliteten i den euroatlantiske regionen. De tre nye medlemmene kommer ikke til å bli de siste.

På toppmøtet i Madrid kunne vi glede oss over framgangen til en rekke land som ønsker å slutte seg til alliansen og oppfylle det ansvar og de forpliktelser som følger av et eventuelt medlemskap.

Vi bifaller de anstrengelser og den framgang søkerlandene har gjort siden vi sist møttes, i gjennomføringen av politiske, militære og økonomiske reformer. Vi setter pris på de resultater som er oppnådd og ser fram til at disse landene skal gjøre ytterligere framskritt ved å styrke sine demokratiske institusjoner og omstrukturere sin økonomi og militære styrker. Vi tar i betraktning de anstrengelsene søkerlandene gjør, sammen med en rekke andre partnerland, for å bedre forholdet til sine naboer og bidra til sikkerhet og stabilitet i den euroatlantiske region. Vi ser fram til å utdype vårt samarbeid med søkerlandene ytterligere og til å øke deres politiske og militære engasjement i alliansens arbeid.

I årene som kommer regner alliansen med å invitere til å søke medlemskap flere stater som ønsker og er i stand til å påta seg det ansvar og de forpliktelser som følger med, forutsatt at NATO anser at opptak av disse statene vil tjene alliansens generelle politiske og strategiske interesser og styrke Europas sikkerhet og stabilitet generelt. For at denne forpliktelsen skal få et innhold, vil NATO opprettholde et aktivt forhold både til de statene som har gitt uttrykk for å være interessert i NATO-medlemskap, og til de som vil kunne ønske å søke om medlemskap i framtiden. De statene som har gitt uttrykk for å være interessert i NATO-medlemskap, vil stå under aktiv vurdering med hensyn til framtidig medlemskap. Ingen demokratiske stater i Europa hvis tiltredelse vil være i tråd med Atlanterhavspaktens formål, vil bli utelukket fra vurdering, uten hensyn til geografisk plassering, og hver enkelt vil bli individuelt vurdert. Alle stater har en iboende rett til å velge hvilke midler de vil bruke for å ivareta sin sikkerhet. For å øke sikkerheten og stabiliteten generelt i Europa bør videre skritt i alliansens pågående utvidelsesprosess ta hensyn til sikkerhetsmessige forhold hos alle allierte.

Vi hilser velkommen ambisjonene til de ni landene som for tiden er interessert i å slutte seg til alliansen. Følgelig er vi beredt til å gi dem råd,

bistand og praktisk støtte. Med sikte på dette godkjenner vi i dag en Handlingsplan for medlemskap som omfatter følgende elementer:

- fremleggelse av søkerlandene av individuelle, årlige nasjonale programmer for deres forberedelser til et eventuelt framtidig medlemskap, som omfatter både politiske, økonomiske, forsvars-, ressurs-, sikkerhetsrelaterte og juridiske aspekter,
- en mekanisme for fokusert, objektiv tilbakemelding på søkerlandenes framskritt i forhold til programmene, som omfatter både politisk og teknisk rådgivning samt årlige 19+1-møter på rådsnivå for å vurdere framskrittene,
- et koordineringsorgan for å samordne bistanden fra NATO og medlemsstatene til søkerlandene på forsvarsrelaterte/militære områder,
- en forsvarsplanleggingsmetode for søkerland som omfatter utarbeidelse og gjennomgang av omforente planleggingsmål.

Vi pålegger NATOs utenriksministre å føre kontinuerlig tilsyn med utvidelsesprosessen, herunder implementeringen av Handlingsplanen for medlemskap, og rapportere til oss. Vi vil vurdere prosessen på vårt neste toppmøte, som skal finne sted senest i år 2002.

1. Vi bekrefter på nytt vår vilje til å bevare de transatlantiske bånd, herunder at vi er beredt til å tilstrebe felles sikkerhetsmål gjennom alliansen der dette er mulig. Vi er tilfredse med de framskrittene som er gjort når det gjelder gjennomføring av vedtakene fra Berlin, og bekrefter på nytt at vi har en sterk forpliktelse til å videreføre prosessen med å styrke alliansens europeiske pilar på grunnlag av vår erklæring fra Brussel-møtet i 1994 og prinsippene omforent i Berlin i 1996. Vi merker oss med tilfredshet at nøkkelelementene i Berlin-vedtakene nå kommer på plass. Disse omfatter fleksible løsninger for valg av NATOs øverstkommanderende i Europa og NATO-hovedkvarter for VEU-ledede operasjoner, foruten et nøyaktig mandat for DSACEUR og et tilpasset CJTF-konsept. Det er etablert nære forbindelser mellom de to organisasjonene, herunder planlegging, øvelser (særlig en felles krisehåndteringsøvelse i 2000) og konsultasjoner, foruten en ramme for frigivelse og tilbakeføring av alliansens utstyr og ressurser.
2. Vi bifaller den nye given i styrkingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik som Amsterdam-traktaten representerer og de overveielser som siden da er kommet fram i VEU og - etter erklæringen fra EU-møtet i St. Malo - i EU, herunder konklusjonene fra Det europeiske råds møte i Wien. Dette er en prosess som berører alle allierte. Vi bekrefter at en forsterkning av Europas rolle vil øke alliansens levedyktighet for det 21. århundret, som er grunnlaget for medlemmenes kollektive forsvar. I så henseende:
 - a) anerkjenner vi Den europeiske unions beslutning om å ha kapasitet til å handle selvstendig slik at den kan treffe beslutninger og godkjenne militære aksjoner for det tilfelle at ikke hele alliansen er engasjert,
 - b) bør NATO og EU, etter hvert som denne prosessen skrider fram, utvikle effektive ordninger for gjensidige konsultasjoner, samarbeid og gjennomsiktighet basert på eksisterende mekanismer mellom NATO og VEU,
 - c) bifaller vi både EU-medlemmenes og de andre europeiske alliertes beslutning om å iverksette de nødvendige skritt for å styrke sin forsvarevne, særlig med hensyn til nye oppgaver, samtidig som dobbeltarbeid unngås,

- d) mener vi det er svært viktig å sikre bredest mulig engasjement i EU-ledede krisehåndteringsoperasjoner fra europeiske allierte som ikke er medlemmer av EU, basert på eksisterende konsultasjonsordninger innenfor VEU. Vi merker oss også Canadas interesse for å delta i slike operasjoner på en hensiktsmessig måte,
 - e) er vi fast besluttet på å videreutvikle vedtakene fra Berlin i 1996, herunder prinsippet om å bruke utskillbare men ikke atskilte NATO-ressurser og -styrker i VEU-ledede operasjoner.
3. På grunnlag av ovennevnte prinsipper og basert på Berlin-vedtakene er vi derfor rede til å fastsette og vedta de nødvendige ordninger for lett tilgang for Den europeiske union til alliansens kollektive ressurser og styrker i forbindelse med operasjoner hvor ikke hele alliansen er militært engasjert. Det faste råd vil godkjenne disse ordningene, som skal overholde kravene til NATO-operasjoner og til sammenheng i kommandostrukturen, og skal behandle følgende saker:
- a) garantert tilgang for EU til NATOs planleggingskapasitet, som kan bidra til militær planlegging av EU-ledede operasjoner,
 - b) antakelsen om at forhåndsidentifiserte NATO-ressurser og felles ressurser til bruk i EU-ledede operasjoner vil være tilgjengelige for EU,
 - c) identifisering av en rekke europeiske kommandoalternativer for EU-ledede operasjoner, som vil bety en videreutvikling av DSACEURs rolle og sette ham i stand til fullt ut og effektivt å oppfylle sitt ansvar for Europa,
 - d) ytterligere tilpasning av NATOs forsvarsplanleggingssystem for å integrere på en mer omfattende måte tilgjengeligheten av styrker for EU-ledede operasjoner.

Vi gir Det faste råd i oppgave å vurdere disse tiltakene fortløpende, idet det tas hensyn til hvordan relevante ordninger innen EU utvikler seg. Rådet vil legge fram sine anbefalinger for vurdering på det neste ministermøtet.

1. Vi har lansert et Initiativ for forbedret forsvarsevne for å bedre alliansens forsvarsevne over hele oppgavespekteret og sikre effektiviteten ved framtidige flernasjonale operasjoner på bakgrunn av det sikkerhetsbildet som er i dag og i overskuelig framtid, med særlig fokus på å bedre interoperabiliteten mellom allierte styrker (og eventuelt også mellom allierte styrker og partnerstyrker). Forsvarsevnen vil øke dersom alliansens styrker blir mer mobile, lettere å forflytte og forsyne, får bedre logistikk, overlevelses-evne og evne til effektivt engasjement, samt kommando-, kontroll- og informasjonssystemer. I denne sammenheng støtter vi Rådets vedtak om å begynne implementeringen av et flernasjonalt, felles logistikk-senter innen utgangen av 1999, og om å utvikle C3-systemarkitekturen innen 2002 som grunnlag for en integrert kjernekapasitet for alliansen som tillater interoperabilitet med nasjonale systemer. Vi har opprettet en midlertidig Styringsgruppe på høyt nivå for å overvåke implementeringen av Initiativet for forbedret forsvarsevne og oppfylle kravene til samordning og harmonisering mellom de ulike berørte planleggingsdisiplinene, herunder styrkeplanlegging for berørte allierte, med sikte på å oppnå varig forbedret evne og interoperabilitet. Forbedring når det gjelder interoperabilitet og kritisk kapasitet bør også styrke NATOs europeiske pilar.
2. Vi bekrefter på nytt at vi er forpliktet av fredsavtalen av 1995, som ble fremforhandlet i Dayton og undertegnet i Paris, og som slår fast at Bosnia-Her-

cegovina er en udelelig, demokratisk og multietnisk stat, samt vår forpliktelse til å gjennomføre fredsavtalen til fulle. Vi gjentar at vi er beredt til å arbeide konstruktivt med alle parter som støtter fredsavtalen og ønsker å gjennomføre den.

3. Møtet i Rådet for gjennomføring av freden i Madrid i desember 1998 bekreftet at de kommende to årene vil bli avgjørende for å styrke fredsprosessen i Bosnia-Hercegovina, og at SFORs tilstedeværelse fortsatt er avgjørende, både for å bevare freden og for å sikre trygge omgivelser og støtte den sivile gjennomføringen. Tilbakeføring av flyktninger til områder hvor de vil være i mindretall, vil fortsatt være avgjørende for politisk stabilitet og forsoning. Vi vil støtte anstrengelsene for å videreføre denne prosessen.
4. SFOR vil fortsatt bistå og samordne sin innsats nært og effektivt med Den høye representant, hvis rolle vi støtter, med FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia, OSSE og andre større internasjonale organisasjoner, FNs internasjonale politistyrke og andre organer som står for gjennomføringen av de sivile sidene av fredsavtalen. Vi bifaller den avgjørende innsatsen til kvinner og menn fra NATO-land og partnerland som har tjenestegjort i SFOR, som bidrar til å bringe fred til Bosnia-Hercegovina.
5. SFOR kan imidlertid ikke bli stående for alltid. SFOR er nå i ferd med «å bli slanket». Vi tar til etterretning at Det faste råd vurderer alternativer for SFORs framtidige størrelse og struktur.
6. Den vedvarende krisen i og rundt Kosovo truer med ytterligere destabilisering av områder utenfor Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ). Risikoen for ytterligere ustabilitet understreker behovet for en bredt anlagt tilnærming til stabilisering av kriseregionen i Sørøst-Europa. Vi erkjenner og mener at det er av helt avgjørende betydning å få slutt på voldsbruken og ustabiliteten i Sørøst-Europa som region. Derfor trengs internasjonalt engasjement på et helt annet nivå for å bygge sikkerhet, velstand og et demokratisk sivil samfunn som med tiden vil ende i full innlemmelse i den europeiske storfamilien.
7. NATO er fast bestemt på å spille sin rolle til fulle i denne prosessen ved å bidra til oppbyggingen av sikrere, samarbeidsorienterte forbindelser med og mellom landene i regionen. På grunn av deres ulike økonomiske utvikling og den store spredningen og kompleksiteten i problemene i hvert land i regionen, må internasjonal innsats for å utvikle og stabilisere regionen være bredt anlagt, sammenhengende og godt samordnet. For å klare dette må NATO, VEU, EU, OSSE og FN arbeide tett sammen. Internasjonale finansinstitusjoners rolle er også avgjørende. Alliansens anstrengelser for å styrke regional sikkerhet og stabilitet i Sørøst-Europa og bidrag til å løse humanitære problemer, innsatsen fra andre internasjonale organisasjoner og innsatsen som landene i regionen selv yter, må være gjensidig forsterkende.
8. I morgen skal vi møte kolleger fra landene i Sørøst-Europa. Vi har til hensikt å bygge videre på dette møtet ved å videreføre NATOs konsultasjoner med landene i regionen. Derfor vil vi foreslå at det opprettes et rådgivende forum om sikkerhetsspørsmål der alle NATO-medlemmer og land i regionen kan møtes på hensiktsmessig nivå.
9. Vi pålegger Det faste råd å arbeide videre med dette forslaget, på grunnlag av eksisterende EAPC- og PfP-strukturer der det er hensiktsmessig, blant annet på følgende områder:

- 19+1-konsultasjoner der dette er hensiktsmessig,
 - fremme av regionalt samarbeid innenfor rammen av EAPCs samarbeidsmekanisme, samtidig som det tas hensyn til andre regionale initiativer,
 - målrettede NATO-programmer for sikkerhetssamarbeid for landene i regionen, der dette er hensiktsmessig,
 - regionalt fokuserte PfP-aktiviteter og -øvelser,
 - bedre målretting og samordning av de alliertes og partnernes bilaterale bistand til regionen.
10. Alliansens anstrengelser for å styrke regional sikkerhet i Sørøst-Europa utfyller innsatsen andre internasjonale organisasjoner gjør, samt innsatsen til landene i regionen. Vi bifaller den kommende konferansen i regi av Den europeiske union om en Stabilitetspakt for Sørøst-Europa 27. mai 1999, samt Prosessen for samarbeid i Sørøst-Europa og andre regionale tiltak. Sammenheng og samordning mellom de ulike initiativene vil være av største betydning.
11. Sikkerheten i Balkan-regionen er avgjørende for å oppnå varig stabilitet i hele det euroatlantiske området. Vårt mål er at landene i regionen skal integreres i det euroatlantiske samfunn. Vi ønsker at alle land og folk i Sørøst-Europa skal leve i fred og sikkerhet og etablere normale relasjoner med hverandre, basert på respekt for menneskerettigheter, demokrati, individuell frihet og rettssikkerhet.
12. Vi bekrefter på nytt vår forpliktelse til konsultasjoner, partnerskap og praktisk samarbeid gjennom Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) og Partnerskap for fred (PfP). Vi forplikter oss i dag til å bygge opp et sterkere og mer operativt forhold til partnerne i det 21. århundret, som styrker stabilitet, gjensidig tillit og sikkerhet i hele det euroatlantiske området. EAPC og PfP har omdannet de politisk-militære relasjonene i hele denne verdensdelen og er blitt foretrukne verktøy når alliansen og dens partnere rådfører seg med hverandre og samhandler for å sikre fred og sikkerhet. Vi ser fram til konsultasjonene med våre partnere på morgendagens toppmøte i EAPC.
13. EAPC, som ble grunnlagt i 1997, bidrar i vesentlig grad til styrket politisk samråd og praktisk samarbeid mellom alliansen og dens partnere med sikte på å løse sikkerhetsspørsmål. Vi bifaller denne utvidelsen av de politiske konsultasjonene, som har bidratt til økt gjennomsliktighet og tillit blant alle EAPC-medlemmer. Alliansen og dens partnere har hatt regelmessige konsultasjoner om regionale sikkerhetsspørsmål, f.eks. om Bosnia-Hercegovina og Kosovo. Vi har også utviklet nye samarbeidsområder, som fredsbevaring, humanitær minerydding, kontroll med overføring av håndvåpen og samordning av katastrofehjelp og humanitær bistand.
14. Vi gratulerer alliansen og dens partnere med fem vellykkede år med Partnerskap for fred og full gjennomføring av PfP-forbedringene som ble igangsatt i 1997. Takket være styrkingen av PfP representerer NATOs samarbeid med partnerne et konkret bidrag til stabiliteten og sikkerheten i den euroatlantiske region. At 15 PfP-partnere deltar i IFOR/SFOR, er et konkret bevis på nytten av PfPs fokusering på interoperabilitet og gir verdifull kunnskap for det framtidige samarbeidet mellom alliansen og dens partnere. Når offiserer fra partnerlandene deltar i internasjonale funksjoner ved NATOs militære hovedkvarter, settes partnerne i stand til å delta i planleggingen av NATO/PfP-øvelser og NATO-ledede PfP-operasjoner.

Styrkingen av PfP har også gjort at NATO kan treffe tiltak for å bistå Albania og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia med deres spesielle sikkerhetsinteresser.

15. Vi bifaller og tar til særlig etterretning initiativene for å gjøre Partnerskapet mer operativt og sikre større engasjement fra partnernes side i beslutningsprosessen og planleggingen, som forutsatt i Madrid-erklæringen. Disse skrittene vil sikre at Partnerskapet vil stå bedre rustet til å nå sine mål og utgjøre et solid grunnlag for dets videre utvikling som kjernen i et sikkerhetsnettverk basert på samarbeid mellom NATO og dets partnere i det 21. århundret. For å nå dette målet har vi i dag gitt vår tilslutning til følgende omfattende pakkeløsning. Vi har:
 - godkjent et politisk-militært rammeverk for NATO-ledede PfP-operasjoner, som vil styrke partnernes rolle innen politisk veiledning, tilsyn, planlegging og kommandoordninger for slike operasjoner,
 - godkjent den utvidede og tilpassede Planleggings- og tilsynsprosessen i PfP (PARP), som vil sikre en ytterligere styrking av interoperabiliteten mellom partnerstyrker som er innmeldt for PfP-aktiviteter, og vil sikre mer målrettede og større bidrag fra partnerne i form av verdifulle styrker og kapasitet for framtidige NATO-ledede PfP-operasjoner,
 - godkjent skissen til Konsept for operative kapasiteter for NATO-ledede PfP-operasjoner, som vil sikre mer dyptgående militært samarbeid mellom alliansen og partnerne med sikte på å øke muligheten for partnernes styrker og kapasitet til å delta sammen med alliansen i NATO-ledede PfP-operasjoner, og påbudt Det faste råd å videreføre dette arbeidet,
 - godkjent utkastet til program for styrket PfP-opplæring og -utdanning for å optimere og harmonisere NATOs aktiviteter og nasjonale PfP-aktiviteter med sikte på å møte nåværende og framtidige krav om et styrket og mer operativt PfP. Utkastet til program inneholder også en beskrivelse av de tre nye PfP-verktøyenes rolle: et PfP-konsortium av forsvarsakademier og institutter for sikkerhetsstudier, et simulasjonsnettverk for PfP-øvelser og endelig PfP-opplæringssentre. Vi påla Det faste råd å utarbeide et PfP-program for styrket opplæring og utdanning.
16. Vi er fortsatt sterkt forpliktet til vårt partnerskap med Russland i henhold til Grunnakten NATO-Russland. NATO og Russland har som felles målsetting å styrke sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området. Gjennom hele Kosovo-krisen har NATO og Russland delt det internasjonale samfunns mål om å få slutt på volden, avverge en humanitær katastrofe og skape grunnlag for en politisk løsning. Disse målene gjelder fortsatt. Samråd og dialog er enda viktigere i krisetider. NATO og dens medlemsstater er fast bestemt på å bygge videre på de områdene alliansen har felles med Russland når det gjelder internasjonale tiltak mot krisen i Kosovo, og er fortsatt beredt til å gjenoppta konsultasjonene og samarbeidet innenfor rammen av Grunnakten.
17. Nære forbindelser mellom NATO og Russland er av stor betydning for stabiliteten og sikkerheten i det euroatlantiske området. Siden Grunnakten ble undertegnet i mai 1997, er det gjort store, oppmuntrende framskritt når det gjelder intensivering av konsultasjonene og samarbeidet med Russland. Det permanente fellesråd NATO-Russland (PJC) har utviklet

seg til å bli et betydelig forum for konsultasjoner og for fremme av åpenhet, tillitsbygging og samarbeid. Russlands deltakelse i gjennomføringen av fredsavtalen for Bosnia-Hercegovina har vært et vesentlig skritt i retning av et nytt samarbeidsbasert forhold. Vi har utviklet en omfattende dialog om saker som nedrustning og rustningskontroll, herunder tilpasningen av CFE-avtalen, fredsbevaring og kjernevåpen. Strategi, forsvarspolitik og doktriner, budsjetter og programmer for utbygging av infrastruktur samt ikke-spredning er andre eksempler på dette økte samarbeidet.

18. Vi legger stor vekt på at partnerskapet mellom NATO og Ukraina skal være sterkt, varig og spesielt. Ukraina spiller en viktig rolle for arbeidet med å styrke sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området og særlig i Sentral- og Øst-Europa. Vi er tilfredse med den framdrift som har funnet sted siden NATO-Ukraina-pakten ble undertegnet i Madrid, og vil fortsette å styrke dette spesielle partnerskapet. Vi vil fortsette å støtte opp om Ukrainas suverenitet og uavhengighet, territorielle integritet, demokratiske utvikling, økonomiske velstand og Ukrainas status som kjernevåpenfri stat, alle nøkkelfaktorer for stabiliteten og sikkerheten i Europa. Vi oppfordrer Ukraina til å videreføre sine demokratiske og økonomiske reformer, inkludert sin forsvarsreform, og bekrefter på nytt NATOs støtte til Ukrainas anstrengelser i så måte. Vi bifaller framdriften Den felles arbeidsgruppen for forsvarsreform har hatt. Vi bifaller opprettelsen av et NATO-forbindelseskantor i Kiev, som vil styrke Ukrainas rolle ytterligere som spesiell partner. Vi ser også fram til det første toppmøtet i NATO-Ukraina-kommisjonen i dag.
19. Middelhavsdialogen er en integrerende del av alliansens kooperative tilnærming til sikkerhet ettersom sikkerheten i hele Europa er nært knyttet til sikkerheten og stabiliteten i Middelhavsområdet. Vi gleder oss over hvordan Middelhavsdialogen har utviklet seg. Den er av progressiv karakter, og vi setter pris på framskrittene i retning av bredere og dypere samarbeid og dialog med landene i Middelhavsregionen. Vi slutter oss til den styrking av det politiske og praktiske samarbeidet innenfor Middelhavsdialogen som Det faste råd ga sin tilslutning til, og pålegger det å framskynde gjennomføringen. Vi oppfordrer allierte stater og stater innenfor Middelhavsdialogen til å organisere arrangementer som Roma-konferansen i 1997 og Valencia-konferansen i 1999 som positive skritt for å styrke den gjensidige forståelsen på regionalt plan. Vi imøteser flere muligheter til å styrke samarbeidet på områder hvor NATO kan tilføre noe, særlig på det militære området, og som stater som deltar i Middelhavsdialogen har uttrykt sin interesse for. Middelhavsdialogen og andre internasjonale tiltak, herunder EUs Barcelona-prosess, utfyller hverandre og virker gjensidig forsterkende og bidrar dermed til åpenhet og tillitsbygging i regionen.
20. Spredningen av kjernefysiske, biologiske og kjemiske våpen (NBC) og deres leveringsmidler kan utgjøre en direkte militær trussel mot befolkning, territorium og styrker i de allierte landene, og er derfor fortsatt en kilde til alvorlig uro for alliansen. Alliansens og dens medlemmers primære mål er å hindre at spredning skjer, eller med diplomatiske midler å reversere spredning som måtte ha forekommet. Vi gjentar vår fulle støtte til de internasjonale ikke-spredningsavtalene og til en skjerping av disse. Vi verdsetter framskrittene som er gjort i så henseende. Som en reaksjon på den trussel spredningen av masseødeleggende våpen (WMD) og deres leveringsmidler utgjør for alliansens sikkerhet, har vi tatt et initiativ som

- bygger på arbeidet som er gjort siden toppmøtet i Brussel for å forbedre alliansens samlede politiske og militære innsats på dette området.
21. WMD-initiativet vil sikre en mer energisk, strukturert debatt innenfor NATO, som vil føre til bedre felles forståelse blant de allierte for WMD-spørsmål og hvordan disse kan møtes; forbedre kvaliteten og kvantiteten på etterretning og informasjonsutveksling mellom allierte om spredningsspørsmål; støtte utviklingen hos de allierte av en offentlig informasjonsstrategi for å øke bevisstheten omkring spredningsspørsmål og de alliertes bestrebelser for å støtte ikke-spredningstiltak; styrke eksisterende programmer hos de allierte som øker den militære beredskapen for operasjoner i WMD-sammenheng og møte WMD-trusler; styrke prosessen med informasjonsutveksling omkring de alliertes nasjonale programmer for bilateral WMD-ødeleggelse og -bistand; styrke mulighetene for de allierte til å bistå hverandre med å beskytte den sivile befolkningen mot WMD-trusler; samt opprette et WMD-senter ved den internasjonale staben i NATO for å støtte disse tiltakene. WMD-initiativet vil integrere politiske og militære sider av alliansens arbeid mot spredning.
 22. Rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning vil også i framtiden spille en betydelig rolle i oppnåelsen av alliansens sikkerhetsmål. NATO har lenge vært forpliktet på dette området. Allierte styrker, både konvensjonelle og kjernefysiske, er betydelig redusert siden slutten av Den kalde krigen som følge av det endrede sikkerhetsbildet. Alle allierte stater har tiltrådt de sentrale avtalene om nedrustning og ikke-spredning av masseødeleggesvåpen, Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen, Konvensjonen om biologiske våpen og Konvensjonen om kjemiske våpen, og har forpliktet seg til å gjennomføre disse avtalene fullt ut. NATO er en defensiv allianse som ønsker å styrke sikkerheten og stabiliteten på det minste styrkenivå som er forenlig med kravene som spekteret av alliansens oppgaver stiller. Som et ledd i dens brede tilnærming til sikkerhet støtter NATO aktivt opp om rustningskontroll og nedrustning, både når det gjelder konvensjonelle våpen og kjernevåpen, og benytter samme metode mot spredning av masseødeleggesvåpen og deres leveringsmidler. I betraktning av den generelle strategiske utvikling og den reduserte betydningen av kjernevåpen vil alliansen vurdere alternative tillits- og sikkerhetsbyggingstiltak, verifikasjon, ikke-spredning og rustningskontroll og nedrustning. Det faste råd vil i desember legge fram et forslag for ministrene om en prosess for vurdering av slike alternativer. De ansvarlige NATO-organene vil ferdigstille dette. Vi støtter utdypende konsultasjoner med Russland på dette og andre områder innenfor Det permanente fellesråd samt med Ukraina innenfor NATO-Ukraina-kommisjonen og med andre partnere i Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC).
 23. Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) er en hjørnestein for sikkerheten i Europa. Vi holder fast ved at det er nødvendig å tilpasse avtalen til det nye sikkerhetsbildet og for å berede veien for økt konvensjonell sikkerhet og stabilitet i Europa. Under forhandlingene så langt har medlemmene av alliansen allerede erklært at de har til hensikt å gjennomføre reduksjoner i sine lagre av avtalebegrenset materiell, og vi oppfordrer innstendig andre til å følge etter med tilsvarende betydelige reduksjoner. I denne sammenheng er vi glade for at statene som er parter i CFE-avtalen kom fram til en avtale i Wien i mars 1999 om de viktigste uavklarte punktene slik at arbeidet på utkastet kunne fortsette uten opphold. De allierte vil gjøre sitt ytterste for å få den tilpassede avtalen ferdig til underteg-

ning til OSSE-toppmøtet i Istanbul i november 1999. Inntil tilpasningsprosessen er ferdig, er det avgjørende viktig at den nåværende avtalen med tilhørende dokumenter overholdes.

24. Vi ber Russland ratifisere START II snarest. Dette vil bane vei for betydelige reduksjoner i de kjernefysiske våpenarsenalene og gjøre det mulig å begynne forhandlingene om en START III-avtale med sikte på ytterligere vidtrekkende reduksjoner. Vi går fortsatt inn for en framskyndet ikrafttredelse av Avtalen om fullstendig kjernefysisk prøvestans, og ber alle land tiltre og gjennomføre avtalen innen rimelig tid. Vi støtter en snarlig innledning av forhandlingene om en Avtale om stans i all produksjon av spaltbart materiale.
25. Vi er fast bestemt på å oppnå framgang i arbeidet med en juridisk bindende protokoll med effektive verifikasjonstiltak for å skjerpe overholdelse og fremme gjennomsliktighet som styrker gjennomføringen av Konvensjonen om biologiske våpen. Vi understreker på nytt viktigheten av at alle land etterlever og gjennomfører Konvensjonen om kjemiske våpen. Vi støtter mineryddingsinnsatsen i Bosnia, utviklingen av praktiske initiativer i regi av EAPC og - hva signatarstatene angår - aktiviteter med sikte på å oppfylle forpliktelsene i henhold til Ottawa-konvensjonen.
26. Vi oppfordrer Hviterussland, Russland og Ukraina til snarest å ratifisere Avtalen om åpne luftrom (Open Skies).
27. På et gjensidig forsterkende grunnlag vil vi søke å intensivere alliansens kontakter og samarbeid med andre internasjonale organisasjoner som spiller en rolle når det gjelder å befeste demokratiet og bevare freden i det euroatlantiske området.
28. Som fastslått i Atlanterhavspakten anerkjenner vi De forente nasjoners sikkerhetsråds primære ansvar for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. Alliansen og FN har arbeidet effektivt sammen for å gjennomføre fredsavtalen i Bosnia-Hercegovina. Vi ser fram til en ytterligere utvikling av denne kontakten og informasjonsutvekslingen med De forente nasjoner i forbindelse med samarbeid om konfliktforebygging, krisehåndtering, krisehåndteringsoperasjoner, herunder fredsbevaring, og humanitær bistand. I krisen i Kosovo bruker alliansen sine sivile og militære ressurser sammen med UNHCR, den ledende aktøren innen flyktningehjelp, og andre relevante internasjonale organisasjoner til å skaffe humanitær bistand og flyktningehjelp. Alliansen vil for framtiden vurdere samarbeid av denne typen i det enkelte tilfelle.
29. Samarbeidet og samordningen mellom alliansen og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa har blitt betydelig mer omfattende som følge av den støtten vi har gitt OSSE-ledede verifikasjonsoppdrag i Kosovo. Vi håper å kunne nyttiggjøre oss disse viktige båndene mellom våre to organisasjoner i et samarbeid om konfliktforebygging, fredsbevaring, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikter i OSSEs ånd med et felles konsept for utvikling av samarbeid mellom gjensidig forsterkende institusjoner. Vi støtter fortsatt OSSEs anstrengelser for å utarbeide en pakt for europeisk sikkerhet som kan vedtas på OSSE-toppmøtet i Istanbul i november 1999.
30. Alliansen og Den europeiske union har felles strategiske interesser. Våre respektive fredsbyggende anstrengelser i det tidligere Jugoslavia utfyller hverandre. Begge organisasjoner yter avgjørende bidrag til fred og stabilitet på det europeiske kontinent. Samarbeidet mellom de to organisasjonene på områder av felles interesse kan utvikles der det forsterker effekti-

- viteten ved NATOs og EUs aksjoner, og avgjøres fra sak til sak.
31. Alliansen trenger å tilpasse sine strukturer for bedre å kunne møte framtidige utfordringer. Med sikte på dette har alliansen iverksatt et omfattende program som inkluderer fortsatt tilpasning av NATOs kommandostruktur. Følgelig bifaller alliansen beslutningen om å aktivere gjennomføringsfasen for alliansens nye kommandostruktur. Dette vil sikre NATOs evne til å utføre hele spekteret av alliansens oppgaver på en mer effektiv og fleksibel måte, støtte opp om en utvidet allianse og vårt mer operative forhold til partnerne, samt, som et ledd i av utviklingen av ESDI innenfor NATO, sikre kommandoordninger for Europa som er i stand til å forberede, støtte, lede og gjennomføre VEU-ledede operasjoner. Etter vellykket utprøving har vi begynt den fulle iverksettelsen av CJTF-konseptet, som gir oss et nytt viktig verktøy for krisehåndtering i det kommende hundreåret. De allierte er også glade for Spanias fulle innlemmelse i NATOs militærstruktur fra og med januar i år, en annen viktig milepæl for alliansen.
 32. Terrorismen utgjør en alvorlig trussel mot fred, sikkerhet og stabilitet, som kan true statenes territoriale integritet. Vi gjentar vår fordømmelse av terrorisme og er fast bestemt på å bekjempe den i samsvar med våre internasjonale forpliktelser og nasjonal lovgivning. Terroristtrusselen mot utplasserte NATO-styrker og -installasjoner krever at vi vurderer og utvikler hensiktsmessige tiltak for å ivareta deres beskyttelse samtidig som vi fullt ut tar hensyn til vertsstatens ansvar.
 33. NATOs stats- og regjeringssjefer mener at nøkkelen til framtidig suksess for Den nordatlantiske allianse er effektiv produksjon av og tilgang på avanserte våpen og teknologi for å ivareta sikkerheten til alle dens medlemmer. Vi mener også at en levedyktig forsvarsindustri på begge sider av Atlanteren er avgjørende for at NATOs militære styrker skal fungere effektivt. Med sikte på dette bifaller vi et fortsatt transatlantisk forsvarsindustrisamarbeid som et bidrag til å sikre interoperabilitet, stordriftsfordeler, konkurranseevne og nytenkning. Vi vil søke å sikre at NATOs rustningsaktiviteter oppfyller alliansens militære behov etter hvert som de utvikler seg.
 34. Vi setter pris på at presidenten og andre representanter for NATOs parlamentarikerforsamling (NPA) er til stede her i Washington. NPA er et vesentlig supplement til NATOs anstrengelser for å sikre stabilitet i hele Europa. Det er svært viktig for oss å styrke våre forbindelser med NPA på områder av felles interesse. Vi verdsetter også Atlanterhavskomiteens bidrag for å øke forståelsen blant publikum for alliansen og dens målsetninger.
 35. Vi vil uttrykke vår dypfølte takknemlighet for den gjestfrihet De forente staters regjering har vist oss i forbindelse med Atlanterhavspaktens 50-årsjubileum.

1.4 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Alliansens strategiske konsept

Innledning

1. Under toppmøtet i Washington i april 1999 vedtok NATOs stats- og regjeringssjefer alliansens nye strategiske konsept.
2. NATO har lyktes i å sikre sine medlemmers frihet og har forhindret krig i

Europa gjennom de 40 årene med kald krig. Ved å kombinere forsvar med dialog spilte NATO en uunnværlig rolle for å bringe konfrontasjonen mellom øst og vest til et fredelig opphør. De dramatiske endringene i det euro-atlantiske strategiske landskap som slutten på den kalde krigen brakte, ble reflektert i alliansens strategiske konsept av 1991. Det har imidlertid kommet til ytterligere dyptgripende politiske og sikkerhetsmessige endringer siden den gang.

3. Den kalde krigens farer er erstattet av mer løfterike, men også utfordrende utsikter, av nye muligheter og risikoer. Et nytt og mer integrert Europa vokser fram, og det utvikler seg en euro-atlantisk sikkerhetsstruktur der NATO spiller en sentral rolle. Alliansen har stått i sentrum for bestrebelsene på å etablere nye samarbeidsmønstre og gjensidig forståelse i hele den euro-atlantiske regionen, og har forpliktet seg til viktige nye aktiviteter til fordel for en bredere stabilitet. Den har vist dybden av sin forpliktelse gjennom sin innsats for å gjøre slutt på de veldige menneskelige lidelsene som fulgte av konflikten på Balkan. I årene som er gått siden den kalde krigen tok slutt, har vi også vært vitne til viktige nye trekk innen rustningskontroll, en prosess alliansen støtter fullt og helt opp om. Alliansens rolle i denne positive utviklingen er blitt ytterligere styrket gjennom den omfattende tilpasningen av dens tilnærming til sikkerhetsspørsmål og av dens prosedyrer og strukturer. De ti siste årene har det imidlertid også oppstått nye og sammensatte risikoer for freden og stabiliteten i det euro-atlantiske området, blant annet med undertrykking, etniske motsetninger, økonomisk nød, sammenbrudd i den politiske orden og spredning av massedeleggesvåpen.
4. Alliansen er uunnværlig når det gjelder å befeste og bevare de positive endringene i vår nære fortid og å svare på dagens og morgendagens sikkerhetspolitiske utfordringer. Den har derfor en krevende dagsorden. Den må trygge felles sikkerhetsinteresser i et miljø som stadig vil gjennomgå ofte uforutsigbare endringer. Den må opprettholde fellesforsvaret og forsterke de transatlantiske båndene og sikre en balanse som gjør at de europeiske allierte kan ta på seg større ansvar. Den må utdype forbindelsene med sine partnere og forberede seg på å ta opp nye medlemmer. Den må fremfor alt opprettholde den politiske viljen og de militære midlene den trenger for å utrette alle sine oppgaver.
5. Dette nye strategiske konseptet vil tjene som rettesnor for alliansen idet den søker å oppfylle denne dagsordenen. Det gir uttrykk for NATOs vedvarende formål og egenart og dets grunnleggende sikkerhetsoppgaver, identifiserer de sentrale trekkene ved det nye sikkerhetsmiljøet, spesifiserer elementene i alliansens brede tilnærming til sikkerhetsspørsmål og gir retningslinjer for videre tilpasning av dens militære styrker.

Del I - Alliansens formål og oppgaver

1. NATOs viktigste og vedvarende formål er, som det framgår av Atlanterhavspakten, å trygge alle medlemmers frihet og sikkerhet med politiske og militære midler. På grunnlag av felles verdier som demokrati, menneskerettigheter, lov og rett har alliansen helt siden grunnleggelsen arbeidet for å sikre en rettferdig og varig fred i Europa. Dette vil den fortsette med. Kriser og konflikter som berører sikkerheten i det euro-atlantiske området kan gjøre det vanskelig å nå dette målet. Alliansen sikrer derfor ikke bare forsvaret av medlemslandene, men bidrar også til fred og stabilitet i

- denne regionen.
2. Alliansen legemliggjør de transatlantiske båndene som permanent knytter Nord-Amerikas sikkerhet sammen med sikkerheten i Europa. Den er det praktiske uttrykk for effektiv kollektiv innsats blant dens medlemmer til støtte for deres felles interesser.
 3. Det grunnleggende prinsipp som alliansen arbeider etter, er den felles forpliktelse og gjensidig samarbeid mellom suverene stater til beste for alle medlemmenes udelelige sikkerhet. Solidaritet og samhold innen alliansen gjennom daglig samarbeid både på det politiske og det militære område sikrer at ingen alliert henvises til å stole på egen innsats alene i møtet med grunnleggende sikkerhetspolitiske utfordringer. Uten å frata medlemsstatene deres rett og plikt til å påta seg sitt suverene ansvar på forsvarsområdet, setter alliansen dem i stand til ved kollektiv innsats å realisere sine viktigste nasjonale sikkerhetsmålsetninger.
 4. Følelsen av likeverdig sikkerhet som derved er skapt blant alliansens medlemmer, uavhengig av deres omstendigheter og nasjonale militære kapasitet, bidrar til stabilitet i det euro-atlantiske området. Alliansen søker ikke å oppnå disse fordelene for sine medlemmer alene, men er forpliktet til å legge forholdene til rette for økt partnerskap, samarbeid og dialog med andre som deler dens alminnelige politiske målsetninger.
 5. For å oppfylle sitt grunnleggende formål, som en allianse av nasjoner forpliktet av Atlanterhavspakten og FN-pakten, utfører alliansen følgende grunnleggende sikkerhetsoppgaver:
Sikkerhet: Å være ett av de uunnværlige fundamentene for et stabilt euro-atlantisk sikkerhetsmiljø, basert på utvikling av demokratiske institusjoner og forpliktelse til fredelig tvisteløsning, der intet land vil kunne skremme eller tvinge noen av de andre gjennom trusler eller bruk av makt.
Konsultasjon: Å tjene som et sentralt transatlantisk forum for samråd mellom allierte i spørsmål som berører deres vitale interesser, i henhold til artikkel 4 i Atlanterhavspakten, blant annet angående eventuelle utviklingstendenser som representerer en trussel mot medlemmers sikkerhet, og for hensiktsmessig samordning av deres innsats på områder av felles interesse.
Avskrekking og forsvar: Å avskrekke og yte forsvar mot enhver trussel om aggresjon mot et NATO-medlem som fastsatt i artikkel 5 og 6 i Atlanterhavspakten.

Og for å øke sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området:

Krisehåndtering: Å stå klar, fra sak til sak og ved konsensus, i samsvar med artikkel 7 i Atlanterhavspakten, til å bidra til effektiv konfliktforebygging og å ta aktivt del i krisehåndtering, herunder operasjoner som svar på kriser.

Partnerskap: Å arbeide for vidtfavnende partnerskap, samarbeid og dialog med andre land i det euro-atlantiske område, med den målsetning å skape økt gjennomsiktighet, gjensidig tillit og evne til felles handling med alliansen.

1. I arbeidet med å realisere sitt formål og sine grunnleggende sikkerhetsoppgaver vil alliansen fortsette å respektere andres legitime sikkerhetsinteresser og søke fredelige løsninger på tvister i overensstemmelse med FN-pakten. Alliansen vil arbeide for fredelig og vennskapelig internasjonal samkvem og støtte demokratiske institusjoner. Alliansen anser seg ikke å være noe lands motstander.

Del II - Strategiske perspektiver

Et strategisk miljø i utvikling

1. Alliansen opererer i et miljø i stadig endring. Utviklingen de senere år har stort sett vært positiv, men det finnes fortsatt usikkerhet og risiko som kan utvikle seg til akutte kriser. I disse skiftende omgivelsene har NATO spilt en vesentlig rolle i styrkingen av den euro-atlantiske sikkerheten siden den kalde krigen tok slutt. Alliansens økende politiske rolle, dens utvidede politiske og militære partnerskap, samarbeid og dialog med andre stater som Russland, Ukraina og deltakerlandene i Middelhavsdialogen, dens fortsatte åpenhet for opptak av nye medlemmer, dens samarbeid med andre internasjonale organisasjoner, dens forpliktelse til konflikthåndtering og krisehåndtering som vist i eksemplet Balkan, blant annet gjennom fredsstøtteoperasjoner: alt dette gjenspeiler alliansens faste beslutning om å forme sitt sikkerhetsmiljø og styrke freden og stabiliteten i det euro-atlantiske området.
2. Parallelt med dette har NATO med hell tilpasset seg for å øke sin evne til å bidra til fred og stabilitet i det euro-atlantiske området. Den indre omleggingen har blant annet omfattet en ny kommandostruktur som innbefatter flernasjonale, kombinerte og mobile styrkeenheter (CJTF-konseptet), etablering av ordninger for hurtig utplassering av styrker for hele spekteret av alliansens oppdrag, samt oppbygging av den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentiteten (ESDI) innenfor alliansen.
3. De forente nasjoner (FN), Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), Den europeiske union (EU) og Den vesteuropeiske union (VEU) har hver på sin måte bidratt til sikkerhet og stabilitet i det euro-atlantiske området. Gjensidig styrkende organisasjoner er blitt et sentralt trekk ved sikkerhetsmiljøet.
4. FNs sikkerhetsråd er hovedansvarlig for opprettholdelse av internasjonal fred og stabilitet, og spiller som sådan en avgjørende rolle som bidragsyter til sikkerhet og stabilitet i det euro-atlantiske området.
5. OSSE, som er en regional ordning, er den mest inkluderende sikkerhetsorganisasjonen i Europa, og omfatter også Canada og USA. Den spiller en vesentlig rolle for å skape fred og stabilitet, øke den samarbeidsbaserte sikkerheten og fremme demokratiet og menneskerettighetene i Europa. OSSE er spesielt aktiv på områdene forebyggende diplomati, krisehåndtering og rehabilitering etter konflikter. NATO og OSSE har utviklet et nært praktisk samarbeid, særlig med hensyn til den internasjonale innsatsen for å skape fred i det tidligere Jugoslavia.
6. Den europeiske union har fattet viktige vedtak og satt ny fart i arbeidet med å styrke sin egen sikkerhets- og forsvarspolitiske dimensjon. Denne prosessen vil ha følger for hele alliansen, og alle europeiske allierte bør trekkes med i den idet det bygges videre på de ordninger NATO og VEU har etablert. Utviklingen av en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP) består blant annet i en gradvis utforming av en felles forsvarspolitikk. En slik politikk, som det tas til orde for i Amsterdam-traktaten, ville være forenlig med den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken som er etablert innenfor Atlanterhavspaktens rammer. Av viktige skritt som er tatt i denne forbindelse kan nevnes at VEU's Petersberg-oppgaver nå er innarbeidet i traktaten om Den europeiske union, og at det er utviklet tettere institusjonelle forbindelser med VEU.
7. Som det ble gitt uttrykk for i erklæringen fra toppmøtet i 1994, og bekref-

tet i Berlin i 1996, støtter alliansen fullt opp om utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentiteten innenfor alliansen ved å stille sine ressurser og evner til rådighet for VEU-ledede operasjoner. Med dette for øye har alliansen og VEU utviklet nære forbindelser og fått på plass nøkkelementer i ESDI slik det ble enighet om i Berlin. For å styrke freden og stabiliteten i Europa og ellers er de europeiske allierte i ferd med å øke sin handleevne, blant annet ved å styrke sine militære evner. De europeiske alliertes økte ansvar og evner med hensyn til sikkerhet og forsvar styrker alliansens sikkerhetsmiljø.

8. Den type stabilitet, gjennomsiktighet, forutsigbarhet, reduserte rustningsnivåer og kontrollmuligheter som kan oppnås med rustningskontroll- og ikke-spredningsavtaler, støtter opp under NATOs politiske og militære innsats for å nå sine strategiske målsetninger. De allierte har bidratt vesentlig til de betydelige resultatene som er oppnådd på dette området. Blant disse er den økte stabiliteten som CFE-avtalen har skapt, de store reduksjonene i kjernevåpen som START-avtalene legger opp til, undertegningen av Prøvestansavtalen, den ubetingede og ubegrensede forlengelsen av Ikke-spredningsavtalen for kjernefysiske våpen, Hviterussland, Kasakhstan og Ukrainas tiltredelse til denne som atomvåpenfrie stater, samt iverksettelsen av Kjemivåpenkonvensjonen. Ottawa-konvensjonen om forbud mot antipersonellminer og liknende avtaler er viktige bidrag til å minske menneskelig lidelse. Det er gledelige utsikter til ytterligere framgang i rustningskontrollen både med hensyn til konvensjonelle våpen og kjernefysiske, kjemiske og biologiske våpen (NBC-våpen).

Sikkerhetsutfordringer og risikoer

1. Til tross for positive tendenser i de strategiske omgivelsene, samtidig som det er ytterst liten sannsynlighet for at alliansen vil bli utsatt for omfattende konvensjonell aggresjon, er det ikke utenkelig at en slik trussel kan oppstå på lengre sikt. Alliansens sikkerhet er fremdeles utsatt for en lang rekke militære og ikke-militære risikoer fra flere hold, som ofte er vanskelige å forutse. En slik risiko kan være usikkerhet og ustabilitet i og rundt det euro-atlantiske området, eller muligheten for regionale kriser ved alliansens yttergrenser som vil kunne utvikle seg i raskt tempo. Enkelte land i og rundt det euro-atlantiske området står overfor alvorlige økonomiske, sosiale og politiske vanskeligheter. Etnisk og religiøs rivalisering, territoriale disputer, utilstrekkelige eller feilslåtte reformforsøk, krenkelser av menneskerettighetene og oppløsning av stater kan føre til lokal eller til og med regional ustabilitet. Spenningene som følger av dette kan føre til kriser som påvirker stabiliteten i det euro-atlantiske område, til menneskelig lidelse og til væpnet konflikt. Slike konflikter kan virke inn på alliansens sikkerhet ved å spre seg til naboland, herunder NATO-land, eller på andre måter, og kan også påvirke andre staters sikkerhet.
2. Forekomsten av kraftige kjernefysiske styrker utenfor alliansen er også en betydelig faktor som alliansen må ta i betraktning hvis sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området skal kunne opprettholdes.
3. Spredning av NBC-våpen og deres leveringsmidler gir fortsatt grunn til dyp bekymring. Til tross for gledelige framskritt i styrkingen av de internasjonale ikke-spredningsregimene står viktige oppgaver fortsatt uløst når det gjelder slik spredning. Alliansen erkjenner at spredning kan forekomme til tross for bestrebelsene på å stanse den, og at dette kan inne-

bære en direkte militær trussel mot alliansens befolkninger, territorier og styrker. Noen stater, også ved NATOs yttergrense og i andre regioner, selger eller anskaffer eller prøver å anskaffe NBC-våpen og leveringsmidler for slike. Materialer og teknologi som kan brukes til å bygge slike masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler blir stadig mer utbredt, samtidig som det fortsatt er vanskelig å oppdage og hindre handel med varer og kunnskap av denne art. Også ikke-statlige aktører har vist potensiell evne til å framstille og bruke enkelte slike våpen.

4. Global spredning av teknologi som kan brukes i produksjonen av våpen, kan gjøre avanserte militære ressurser lettere tilgjengelige og gjøre det mulig for motstandere å anskaffe høyeffektive luft-, bakke- og sjøbaserte angreps- og forsvarssystemer, krysserraketter og andre avanserte våpen. I tillegg vil motstandere, både stater og andre, kunne søke å utnytte alliansens økende avhengighet av informasjonssystemer ved å gjennomføre informasjonsoperasjoner med det formål å sette slike systemer ut av drift. Slike strategier vil kunne bli brukt i et forsøk på å imøtegå NATOs overlegenhet innen tradisjonelle våpen.
5. Ethvert væpnet angrep på de alliertes territorium, uansett fra hvilket hold, vil være dekket av artikkel 5 og 6 i Atlanterhavspakten. Alliansens sikkerhetsinteresser kan bli berørt av andre risikoer av bredere art, blant annet terrorhandlinger, sabotasje og organisert kriminalitet, og av stans i tilførselen av livsviktige ressurser. Store og ukontrollerte folkeforflytninger, spesielt som følge av væpnede konflikter, kan også utgjøre sikkerhets- og stabilitetsproblemer som kan berøre alliansen. Innenfor alliansen har man ordninger for konsultasjon mellom de allierte i henhold til artikkel 4 i Atlanterhavspakten, og om nødvendig for koordinering av deres innsats blant annet når det gjelder svar på risikoer av denne art.

Del III - Tilnærming til sikkerheten i det 21. århundre

1. Alliansen er forpliktet til en bredt anlagt sikkerhetspolitisk tilnærming som anerkjenner betydningen av politiske, økonomiske, sosiale og miljømessige faktorer i tillegg til den uunnværlige forsvarspolitiske dimensjonen. Dette brede utgangspunktet danner basis for at alliansen skal kunne løse sine grunnleggende sikkerhetsoppgaver effektivt, og for dens økende innsats for å utvikle effektivt samarbeid med andre europeiske og euro-atlantiske organisasjoner i tillegg til De forente nasjoner. Vårt felles mål er å skape en europeisk sikkerhetsarkitektur der alliansen og disse andre organisasjonene forsterker og utfyller hverandres bidrag til stabilitet og sikkerhet i det euro-atlantiske område, både når det gjelder å utdype samkvemmet mellom landene i området og å håndtere kriser. NATO er fortsatt det sentrale forum for konsultasjoner mellom de allierte og politisk avtaleforum i spørsmål av betydning for medlemmenes sikkerhets- og forsvarspolitiske forpliktelser i henhold til Atlanterhavspakten.
2. Alliansen søker å bevare freden og forsterke sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området ved å bevare de transatlantiske båndene, ved å opprettholde effektive militære evner som er tilstrekkelige til avskrekking og forsvar og til å oppfylle hele alliansens spekter av oppgaver, ved å utvikle en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet innenfor alliansen, ved å sørge for en generell evne til å håndtere kriser effektivt, ved fortsatt å være åpen for nye medlemmer og ved fortsatt å søke partnerskap, sam-

arbeid og dialog med andre nasjoner som en del av sin samarbeidsorienterte tilnærming til sikkerheten i det euro-atlantiske området, også på området rustningskontroll og nedrustning.

De transatlantiske bånd

1. NATO er forpliktet til et sterkt og dynamisk partnerskap mellom Europa og Nord-Amerika til støtte for de verdier og interesser de har felles. Europas og Nord-Amerikas sikkerhet er udelelig. Alliansens forpliktelse til den uunnværlige transatlantiske tilknytningen og fellesforsvaret av dens medlemmer er derfor av grunnleggende betydning for dens troverdighet og for sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området.

Opprettholdelse av alliansens militære evne

1. Opprettholdelse av en tilstrekkelig militær evne og en klar beredskap for å handle kollektivt i fellesforsvaret står fortsatt sentralt i alliansens sikkerhetsmålsetninger. Sammen med politisk solidaritet utgjør en slik evne fortsatt kjernen i alliansens evne til å forhindre ethvert forsøk på tvang eller trusler og å garantere at militær aggresjon rettet mot alliansen aldri kan bli oppfattet som et alternativ med noen utsikter til å lykkes.
2. Militære evner som er effektive under alle forutsigbare omstendigheter, er også grunnlaget for at alliansen skal kunne bidra til konfliktforebygging og krisehåndtering gjennom operasjoner som svar på kriser som ikke kommer inn under artikkel 5. Slike oppdrag kan være svært krevende og forutsette de samme politiske og militære egenskaper som vil være avgjørende i en artikkel-5-situasjon, blant annet samhold, flernasjonal øving og omfattende forutgående planlegging. Derfor vil slike oppdrag bli håndtert ved hjelp av et felles sett av strukturer og prosedyrer innad i alliansen, selv om de kan innebære spesielle krav.

Europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet

1. Alliansen, som er fundamentet for det kollektive forsvaret av egne medlemmer og som vil være middelet for å nå felles sikkerhetsmålsetninger hvor dette er mulig, forplikter seg fortsatt til et balansert og dynamisk transatlantisk partnerskap. De europeiske allierte har fattet vedtak som skal sette dem i stand til å påta seg større ansvar på sikkerhets- og forsvarsområdet for å styrke freden og stabiliteten i det euro-atlantiske området og dermed øke sikkerheten for alle allierte. På grunnlag av vedtak fattet av alliansen i Berlin i 1996 og senere vil den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentiteten fortsette å videreutvikles innenfor NATO. Denne prosessen vil kreve nært samarbeid mellom NATO og VEU, og med Den europeiske union hvis og når omstendighetene tilsier det. Den vil gjøre det mulig for alle europeiske allierte å bidra mer enhetlig og effektivt til alliansens oppdrag og aktiviteter som et uttrykk for vårt felles ansvar, den vil forsterke det transatlantiske partnerskapet og hjelpe de europeiske allierte til om nødvendig å opptre selvstendig ved at alliansen, fra sak til sak og ved konsensus, står rede til å stille sine ressurser og evner til disposisjon for operasjoner der alliansen ikke engasjerer seg militært, under VEU's politiske kontroll og strategiske ledelse eller slik det ellers måtte bli avtalt, idet det tas hensyn til full deltakelse av alle europeiske allierte der-

som de skulle velge det.

Konfliktforebygging og krisehåndtering

1. For å nå sin målsetning om å bevare freden, hindre krig og styrke sikkerheten og stabiliteten, slik den framgår av de grunnleggende sikkerhetsoppgavene, vil NATO i samarbeid med andre organisasjoner søke å hindre konflikt, eller, dersom en krise oppstår, bidra til å håndtere den på en effektiv måte i tråd med folkeretten, blant annet gjennom muligheten for å gjennomføre operasjoner som svar på kriser som ikke faller inn under artikkel 5. Alliansens beredskap til å utføre slike operasjoner fremmer den overordnede målsetningen om å forsterke og utvide stabiliteten, og innbefatter ofte deltakelse av NATOs partnere. NATO minner om sitt tilbud framsatt i Brussel i 1994 om fra sak til sak og i samsvar med egne prosedyrer å støtte fredsbevarende og andre operasjoner under FNs sikkerhetsråds myndighet eller under OSSEs ansvar, blant annet ved å stille alliansens ressurser og kompetanse til rådighet. I denne sammenheng minner NATO om sine påfølgende vedtak angående kriseoperasjoner på Balkan. Under hensyntagen til behovet for solidaritet og samhold i alliansen vil deltakelse i operasjoner eller oppdrag av denne art fortsatt være avhengig av vedtak som medlemsstatene fatter i henhold til nasjonale forfatninger.
2. NATO vil til fulle gjøre bruk av partnerskap, samarbeid og dialog og sine forbindelser med andre organisasjoner for å bidra til å hindre kriser, eller å løse dem på et tidlig stadium dersom de skulle oppstå. En konsekvent holdning til krisehåndtering vil, i likhet med enhver maktbruk fra alliansens side, kreve at alliansens politiske myndigheter velger ut og samordner egnede reaksjonsformer fra et bredt spekter av politiske og militære tiltak og utøver grundig politisk kontroll i alle faser.

Partnerskap, samarbeid og dialog

1. Med sin aktive innsats for partnerskap, samarbeid og dialog er alliansen en positiv drivkraft for sikkerhet og stabilitet i hele det euro-atlantiske området. Gjennom åpenhet og imøtekommenhet søker alliansen å bevare freden, støtte og fremme demokratiet, bidra til velstand og framgang og å framelske reelt partnerskap med og blant alle demokratiske land i det euro-atlantiske området. Dette har som siktemål å øke sikkerheten for alle, det utelukker ingen og bidrar til å fjerne skillelinjer og uoverensstemmelser som kunne ført til ustabilitet og konflikt.
2. Det euro-atlantiske partnerskapsråd (EAPC) vil fortsatt være overbygningen for alle aspekter ved NATOs samarbeid med sine partnere. Det byr på en utvidet politisk dimensjon for både konsultasjoner og samarbeid. Samråd innenfor EAPC skaper økt innsyn og tillit blant medlemmene i sikkerhetsspørsmål, bidrar til konfliktforebygging og krisehåndtering og utvikler praktiske samarbeidsaktiviteter, blant annet innen sivil katastrofeplanlegging og i vitenskapelige og miljørelaterte forhold.
3. Partnerskap for fred er hovedmekanismen for å skape praktiske sikkerhetspolitiske forbindelser mellom alliansen og dens partnere og for å styrke interoperabiliteten mellom partnerne og NATO. Gjennom detaljerte programmer som gjenspeiler de enkelte partneres kapasitet og interesser, arbeider allierte og partnere for innsyn i nasjonal forsvarsplanlegging og -budsjettering, for demokratisk kontroll med forsvarsstyrker,

beredskap for sivile katastrofer og andre nødsituasjoner og for videreutvikling av evnen til å samarbeide, blant annet i NATO-ledede PfP-operasjoner. Alliansen er forpliktet til å gjøre partnerne mer delaktige i beslutninger og planlegging innen PfP og å gjøre PfP mer operativt. NATO har påtatt seg å konsultere med enhver aktiv deltaker i partnerskapet hvis vedkommende partner ser sin territorielle integritet, sin politiske uavhengighet eller sin sikkerhet direkte truet.

4. Russland står i en særstilling hva angår sikkerheten i det euro-atlantiske området. Med Grunnakten mellom NATO og Russland om gjensidig samkvem, samarbeid og sikkerhet som ramme, har NATO og Russland forpliktet seg til å utvikle sine relasjoner på grunnlag av felles interesser, gjensidighet og gjennomsiktighet for å oppnå en varig og inkluderende fred i det euro-atlantiske området med demokrati og sikkerhetssamarbeid som underliggende prinsipper. NATO og Russland er blitt enige om å fylle sin felles forpliktelse til å bygge et stabilt, fredelig og udeelt Europa med konkret innhold. Et sterkt, stabilt og varig partnerskap mellom NATO og Russland er avgjørende for å oppnå varig stabilitet i det euro-atlantiske området.
5. Ukraina inntar en spesiell plass i det euro-atlantiske sikkerhetsmiljøet, og er en viktig og verdifull partner i arbeidet for stabilitet og felles demokratiske verdier. NATO er forpliktet til ytterligere å styrke sitt spesielle partnerskap med Ukraina på grunnlag av NATO-Ukraina-pakten, blant annet med politiske konsultasjoner i spørsmål som opptar begge parter og et bredt utvalg av praktiske samarbeidsaktiviteter. Alliansen støtter fortsatt Ukrainas suverenitet og uavhengighet, dets territorielle integritet, demokratiske utvikling og økonomiske framgang og dets status som ikke-atomvåpenstat som nøkkelfaktorer for stabiliteten og sikkerheten i Sentral- og Øst-Europa og i Europa i sin helhet.
6. Middelhavet er et område av spesiell interesse for alliansen. Sikkerheten i Europa er nært knyttet til sikkerheten og stabiliteten i Middelhavsområdet. Dialogen med middelhavslandene er en integrert del av NATOs samarbeidsholdning i sikkerhetsspørsmål. Den utgjør en ramme for tillitskaping, fremmer innsyn og samarbeid i regionen og forsterker og forsterkes av andre internasjonale bestrebelser. Alliansen har forpliktet seg til gradvis å utvikle de politiske, sivile og militære aspektene ved dialogen med sikte på å oppnå tettere samarbeid med og mer aktiv medvirkning fra landene som er partnere i dialogen.

Utvidelse

1. Alliansen er fortsatt åpen for nye medlemmer i henhold til artikkel 10 i Atlanterhavspakten. I årene som kommer regner man med å invitere ytterligere land som har vilje og evne til å påta seg ansvaret og forpliktelsene ved medlemskap, etter hvert som NATO finner at innlemmelse av disse landene vil tjene alliansens overordnede politiske og strategiske interesser, styrke dens effektivitet og samhold og samlet sett bedre sikkerheten og stabiliteten i Europa. Med henblikk på dette har NATO etablert et aktivitetsprogram for å bistå søkerland i deres forberedelser på eventuelt medlemskap innen rammen av alliansens bredere forbindelser med dem. Man vil ikke utelukke fra vurdering noe demokratisk europeisk land hvis innlemmelse ville oppfylle Paktens målsetninger.

Rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning

1. Alliansens støtte til rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning vil fortsatt være viktig for dens utsikter til å nå sine sikkerhetsmål. De allierte søker å øke sikkerheten og stabiliteten ved det lavest mulige styrkenivå som er forenlig med alliansens evne til sikre fellesforsvaret og å utføre hele sitt spekter av oppdrag. Alliansen vil fortsette å påse at det - som en viktig del av dens brede tilnærming til sikkerhetsspørsmål - er harmoni mellom målsetningene for forsvar og rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning. Alliansen vil fortsatt bidra aktivt til utvikling av avtaler om rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning og til tillits- og sikkerhetsskapende tiltak. De allierte tar sin framtreddende rolle i å fremme en bredere, mer omfattende og mer etterprøvbar internasjonal rustningskontroll- og nedrustningsprosess på alvor. Alliansen vil styrke sin politiske innsats for å redusere farene som oppstår ved spredning av masseødelegelsesvåpen og deres leveringsmidler. Det viktigste ikke-spredningsmålet for alliansen og dens medlemmer er å hindre at spredning skjer, eller å reversere den med diplomatiske midler dersom den forekommer. Alliansen legger stor vekt på at CFE-avtalen må stå ved lag og iverksettes fullt ut av alle parter som et vesentlig element i å sikre stabiliteten i det euro-atlantiske området.

Del IV - retningslinjer for alliansens styrker

Prinsipper for alliansens strategi

1. Alliansen vil opprettholde de militære evner som er nødvendige for å utføre hele NATOs spekter av oppdrag. Solidaritet og strategisk enhet innen alliansen er fortsatt grunnleggende for alle dens oppdrag. Alliansestyrkene må sikre NATOs militære effektivitet og handlefrihet. Sikkerheten for alle allierte er udelelig: et angrep på én er et angrep på alle. Med hensyn til det kollektive forsvar i henhold til artikkel 5 i Atlanterhavspakten må alliansens samlede militære styrker være i stand til å avskrekke ethvert potensielt angrep mot den, til å stanse en angriperes framrykning lengst mulig framme dersom et angrep likevel skulle skje og til å sikre medlemsstatenes politiske uavhengighet og territoriale integritet. De må også være forberedt på å bidra til konfliktforebygging og å utføre operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5. Alliansens styrker har vesentlige roller i å fremme samarbeid og forståelse med NATOs partnere og andre stater, særlig for å hjelpe partnere med å forberede seg på mulig deltakelse i NATO-ledede PfP-operasjoner. Dermed bidrar de til å bevare freden, til å trygge alliansemedlemmers felles sikkerhetsinteresser og til å opprettholde sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området. Ved å avskrekke fra bruk av NBC-våpen bidrar de til alliansens bestrebelser på å hindre spredning av disse våpnene og deres leveringsmidler.
2. For å nå sine mål er alliansen helt avhengig av en rimelig deling av rollene, risikoene og ansvaret, så vel som av fordelene, ved et felles forsvar. Nærværet av De forente staters konvensjonelle og kjernefysiske styrker i Europa er fortsatt av vital betydning for sikkerheten i Europa, som er uløselig knyttet til Nord-Amerikas sikkerhet. De nordamerikanske allierte bidrar til alliansen ved å stille militære styrker til disposisjon for allierte oppdrag og ved å stille til rådighet unike øvingsanlegg på det nordamerikanske kontinent. De europeiske allierte yter også vidtrekkende og bety-

delige bidrag. Etter hvert som prosessen med å utvikle ESDI innenfor alliansen skrider fram, vil de europeiske allierte ytterligere styrke sitt bidrag til fellesforsvaret og til internasjonal fred og stabilitet, blant annet gjennom flernasjonale styrkeformasjoner.

3. Prinsippet om kollektiv innsats i allianseforsvaret er nedfelt i praktiske ordninger som setter de allierte i stand til å nyte godt av de avgjørende politiske, militære og ressursmessige fordelene ved kollektivt forsvar og å hindre renasjonalisering av forsvarspolitikken, uten å frata de allierte deres suverenitet. Disse ordningene setter også NATOs styrker i stand til å utføre operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5, og utgjør en forutsetning for en enhetlig respons fra alliansen på alle tenkelige eventualiteter. De er grunnlagt på konsultasjonsprosedyrer, en integrert militær struktur og på samarbeidsavtaler. Blant de viktigste trekkene er kollektiv styrkeplanlegging, fellesfinansiering, felles operativ planlegging, flernasjonale formasjoner, hovedkvarterer og kommandoordninger, et integrert luftforsvarssystem, en balansert fordeling av roller og ansvarsområder blant de allierte, stasjonering og utplassering av styrker utenfor eget territorium når det er nødvendig, planleggingsordninger og andre ordninger for krisehåndtering og forsterkning, felles standarder og prosedyrer for utstyr, øving og logistikk, felles og kombinerte doktriner og øvelser når forholdene tilsier det, samt samarbeid om infrastruktur, materiell og logistikk. Innlemmelse av NATOs partnere i slike ordninger, eller utvikling av liknende ordninger for dem på områder som tilsier det, er også medvirkende til å øke samarbeidet og fellesinnsatsen i euro-atlantiske sikkerhetsspørsmål.
4. Flernasjonal finansiering, blant annet gjennom Militærbudsjettet og NATOs Sikkerhetsinvesteringsprogram, vil fortsatt spille en viktig rolle for å erverve og opprettholde nødvendige ressurser og evner. Ressursforvaltningen bør rette seg etter alliansens militære behov etter hvert som disse endrer seg.
5. Alliansen støtter den fortsatte utviklingen av ESDI innenfor alliansen, også å være beredt til å stille ressurser og kapasiteter til rådighet for operasjoner under politisk kontroll og strategisk ledelse av VEU eller slik det ellers måtte bli avtalt.
6. For å beskytte freden og hindre krig og enhver form for tvang vil alliansen i overskuelig framtid opprettholde en egnet kombinasjon av kjernefysiske og konvensjonelle styrker med base i Europa; disse vil bli oppdatert etter behov men bli holdt på et tilstrekkelig minstenivå. Sett på bakgrunn av det mangfold av risikoer som alliansen vil kunne bli stilt overfor, må den opprettholde de styrker som trengs for å sikre troverdig avskrekking og for å kunne gi et bredt spekter av konvensjonelle reaksjonsalternativer. Men alliansens konvensjonelle styrker alene kan ikke sikre troverdig avskrekkingsevne. Kjernevåpen er et unikt bidrag til å gjøre risikoen ved aggresjon mot alliansen uberegnelig og uakseptabel. De vil derfor fortsatt være av avgjørende betydning for å bevare freden.

Alliansens styrkedisponering

- Alliansens militære styrker og deres oppgaver

1. Alliansens militære styrker har som sin fremste oppgave å verne om freden og garantere medlemsstatenes territorielle integritet, politiske uav-

hengighet og sikkerhet. Alliansens styrker må derfor være i stand til å avskrekke og forsvare effektivt, å opprettholde eller gjenopprette allierte nasjoners territorielle integritet og - i tilfelle konflikt - raskt å stanse en krig ved å få en angriper til å revurdere sin beslutning, avslutte angrepet og trekke seg tilbake. NATO-styrkene må bevare evnen til å sørge for kollektivt forsvar samtidig som de utfører effektive operasjoner som svar på kriser som ikke faller inn under artikkel 5.

2. Bevaring av sikkerheten og stabiliteten i det euro-atlantiske området er av sentral betydning. Et viktig mål for alliansen og dens styrker er å holde risikoer på avstand ved å ta hånd om potensielle kriser på et tidlig stadium. Dersom det oppstår kriser som setter den euro-atlantiske stabiliteten i fare og kan påvirke alliansemedlemmenes sikkerhet, vil alliansens militære styrker kunne bli bedt om å utføre kriseoperasjoner. De kan også bli kalt til å bidra til å bevare internasjonal fred og sikkerhet ved å gjennomføre operasjoner til støtte for andre internasjonale organisasjoner, på en måte som utfyller og forsterker politiske tiltak innenfor en bredt anlagt sikkerhetspolitisk tilnærming.
3. I sitt bidrag til håndtering av kriser gjennom militære operasjoner vil alliansens styrker måtte forholde seg til et stort mangfold av aktører, risikoer, situasjoner og behov, iberegnet humanitære nødssituasjoner. Enkelte operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5, kan være like krevende som kollektive forsvarsoperasjoner. Godt trente og utstyrte styrker i tilstrekkelig beredskap og i tilstrekkelig antall til å takle hele spekteret av mulige hendelser, samt egnede støttestrukturer, planleggingsverktøy og kommando- og kontrollressurser, er avgjørende for å kunne yte effektive militære bidrag. Alliansen bør også være beredt, på grunnlag av utskillbare, men ikke atskilte ressurser, til å støtte operasjoner under politisk kontroll og strategisk ledelse av VEU eller slik det ellers måtte bli avtalt. Potensiell deltakelse av partnere og andre ikke-NATO-land i NATO-ledede operasjoner, samt mulige operasjoner sammen med Russland, ville være ytterligere verdifulle elementer i NATOs bidrag til å håndtere kriser som berører sikkerheten i det euro-atlantiske området.
4. Alliansens militære styrker bidrar også til å fremme stabiliteten i hele det euro-atlantiske området gjennom sin medvirkning i kontakten mellom militære og i andre samarbeidsaktiviteter og øvelser innenfor Partnerskap for fred, samt i aktiviteter som organiseres for å utdype NATOs forbindelser med Russland, Ukraina og deltakerlandene i Middelhavsdialogen. De bidrar til stabilitet og forståelse ved å delta i tillitsskapende aktiviteter, blant annet aktiviteter som gir økt innsyn og bedrer kommunikasjonen, samt i verifikasjon av rustningskontrollavtaler og i humanitær minerydding. Nøkkeldområder for samråd og samarbeid kan blant annet være: opplæring og øvelser, interoperabilitet, sivil-militære forbindelser, utvikling av konsepter og doktriner, forsvarsplanlegging, krisehåndtering, spredningsspørsmål, materiellsamarbeid og deltakelse i operativ planlegging og operasjoner.

- Retningslinjer for alliansens styrkedisponering

1. For å ivareta alliansens grunnleggende sikkerhetsoppgaver og prinsippene ved dens strategi må alliansestyrkene fortsatt tilpasses for effektivt å fylle de krav alliansens samlede oppdragsspekter innebærer og for å svare på framtidige utfordringer. Disponeringen av de alliertes styrker, basert

på fortrinnene ved de forskjellige lands nasjonale forsvarsstrukturer, vil være i samsvar med de retningslinjer som er utviklet nedenfor.

2. I størrelse, beredskap, tilgjengelighet og utplassering vil alliansens militære styrker gjenspeile alliansens forpliktelse til fellesforsvaret og til å utføre kriseoperasjoner, til dels på kort varsel og langt borte fra egne forlegningssteder - også utenfor de alliertes territorium. Alliansestyrkenes egenskaper vil også gjenspeile bestemmelser i aktuelle rustningskontrollavtaler. Alliansestyrkene må være tilstrekkelige i styrke og ressurser til å avskrekke og motvirke aggresjon mot enhver alliert. De må ha evne til å operere sammen og ha egnede doktriner og teknologi. De må være i tilstrekkelig beredskap og ha tilstrekkelig utplasseringsevne, og være i stand til å lykkes militært i en lang rekke sammensatte felles og kombinerte operasjoner, der partnere og andre ikke-NATO-land også vil kunne delta.
3. Dette innebærer spesielt:
 - a) at de allierte styrkenes samlede omfang vil ligge på det lavest mulige nivå som er forenlig med kravene til kollektivt forsvar og andre allianseoppdrag; de vil bli holdt i hensiktsmessig og gradert beredskap;
 - b) at styrkenes geografiske fordeling i fredstid vil sikre et tilstrekkelig militært nærvær over hele alliansens territorium, herunder stasjonering og utplassering av styrker utenfor hjemmeterritorier og hjemmefarvann og framskutt utplassering av styrker når og hvor det måtte være nødvendig. Regionale og særlig geostrategiske overveielser innad i alliansen vil måtte tas i betraktning, siden ustabilitet i NATOs ytterkant kan føre til kriser eller konflikter som krever en militær reaksjon fra alliansens side, potensielt på kort varsel;
 - c) at NATOs kommandostruktur vil være i stand til å utføre kommando og kontroll i hele spekteret av alliansens militære oppdrag, blant annet gjennom bruk av flyttbare, kombinerte og felles hovedkvarterer, særlig CJTF-hovedkvarterer, for å kommandere og lede flernasjonale styrker med flere våpengrener representert. Den vil også være i stand til å støtte operasjoner under politisk kontroll og strategisk ledelse av VEU eller slik det måtte bli avtalt, for derved å bidra til utviklingen av ESDI innenfor alliansen, og å gjennomføre NATO-ledede operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5 der partnere og andre land kan delta;
 - d) at alliansen samlet sett, både på kort og lang sikt og i hele sitt oppdragsspekter vil ha behov for vesentlige operative evner, for eksempel evne til effektiv innsats, utplasseringsevne og mobilitet, overlevelses-evne hos styrker og infrastruktur samt evne til utholdenhet idet det tas hensyn til logistikk og styrkerotasjon. For å kunne utnytte disse kapabilitetenes fulle potensiale i flernasjonale operasjoner vil interoperabilitet, inklusive menneskelige faktorer, bruk av egnet avansert teknologi, fortsatt informasjonsoverlegenhet i militære operasjoner samt høyt kvalifisert personell med et bredt spekter av ferdigheter være viktig. Tilstrekkelige evner på områdene kommando, kontroll og kommunikasjon samt etterretning og overvåking vil tjene som nødvendige styrkemultiplikatorer;
 - e) at en begrenset, men militært betydelig andel av bakke-, luft- og sjøstridskreftene til enhver tid vil være i stand til å reagere med nødvendig hurtighet på et bredt spekter av eventualiteter, blant annet angrep på enhver alliert på kort varsel. Et større antall styrkeelementer vil

være tilgjengelige på egnet beredskapsnivå for å utføre langvarige operasjoner, enten på eller utenfor alliansens territorium, blant annet ved rotasjon av utplasserte styrker. Samlet sett må disse styrkene også ha tilstrekkelig kvalitet, omfang og beredskap til å bidra til avskrekking og forsvar mot begrensede angrep på alliansen;

- f) at alliansen må være i stand til å bygge opp større styrker, både som svar på eventuelle fundamentale endringer i sikkerhetsmiljøet og i begrensede tilfeller, gjennom forsterkning, mobilisering av reservestyrker eller omorganisering av styrker ved behov. Denne evnen må stå i forhold til potensielle trusler mot alliansens sikkerhet, også potensielle langsiktige utviklingstendenser. Den må ta hensyn til muligheten for betydelige forbedringer i beredskap og ressurser hos militære styrker ved alliansens yttergrenser. Evne til rettidig forsterkning og etterforsyning både innenfor og fra Europa og Nord-Amerika vil fortsatt være av avgjørende betydning, noe som innebærer behov for stor utplasseringsevne, mobilitet og fleksibilitet;
- g) at egnede styrkestrukturer og prosedyrer, blant annet med sikte på effektivt og selektivt å bygge opp, utplassere og bygge ned styrker, er nødvendig for å muliggjøre tilmalte, fleksible og rettidige reaksjoner for å redusere og avverge spenninger. Disse ordningene må øves regelmessig i fredstid;
- h) at alliansens forsvarsdisposisjoner må være egnet til på tilbørlig og effektivt vis å forebygge farene ved NBC-våpen og deres leveringsmidler, som også utgjør en potensiell trussel mot alliansens befolkninger, territorier og styrker. En balansert sammensetning av styrker, reaksjonsevner og forsterkede forsvarssystemer er nødvendig;
- i) at alliansens styrker og infrastruktur må være beskyttet mot terrorangrep.

- Kjennetegn ved konvensjonelle styrker

1. Det er av avgjørende betydning at de alliertes militære styrker har en troverdig evne til å gjennomføre hele alliansens spekter av oppdrag. Dette kravet får følger for styrkestrukturer, styrke- og utstyrsnivåer, beredskap, tilgjengelighet og utholdenhet, trening og øvelser, alternativer for utplassering og innsats samt evne til styrkeoppbygging og mobilisering. Målet bør være å oppnå en optimal balanse mellom for det første styrker med høy beredskapsgrad som raskt - om nødvendig øyeblikkelig - kan settes inn i fellesforsvarsoperasjoner eller operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5, for det andre styrker i varierende grader av lavere beredskap som kan dekke hovedtyngden av behovet til fellesforsvaret, til styrkerotasjon for å videreføre kriseoperasjoner eller til ytterligere forsterkning i en bestemt region, og for det tredje en mer langsiktig oppbygnings- og utvidelsesevne for det verst tenkelige - men svært lite sannsynlige - tilfelle av en fellesforsvarsoperasjon i stor skala. En betydelig andel av alliansens styrker vil kunne påta seg mer enn en av disse rollene.
2. Alliansens styrker vil ha en struktur som gjenspeiler allianseoppdragenes flernasjonale og felles karakter. Vesentlige oppgaver vil blant annet være å kontrollere, beskytte og forsvare territorium; å sikre uhindret bruk av forbindelseslinjer til sjøs, til lands og i luften; kontroll med havene og sikring av utplasseringen av alliansens sjøbaserte avskrekkingssystemer; gjennomføring av uavhengige og kombinerte luftoperasjoner; sikring av et

- trygt luftrom og effektivt utvidet luftforsvar; overvåking, etterretning, rekognosering og elektronisk krigføring; strategisk lufttransport og etablering av effektive og fleksible kommando- og kontrollfasiliteter, herunder flyttbare, kombinerte og felles hovedkvarterer.
3. Alliansens forsvarsdisposisjoner mot risikoene og de potensielle truslene ved spredning av NBC-våpen og deres leveringsmidler må fortsatt forbedres, blant annet gjennom arbeid med missilforsvaret. Siden NATO-styrker kan bli anmodet om å utføre operasjoner utenfor NATOs grenser, må ressursene som settes inn for å håndtere spredningsrisikoer være fleksible, mobile, raske å utplassere og utholdende. Doktriner og planlegging, samt trenings- og øvelsespolitikk, må også forberede alliansen på avskrekking og forsvar mot bruk av NBC-våpen. Målet med dette vil være å gjøre NATOs militære styrker enda mindre operasjonelt sårbare og å sørge for at de er fleksible og effektive på tross av nærvær av, trussel om eller bruk av NBC-våpen.
 4. Alliansens strategi innbefatter ikke noen kjemisk eller biologisk krigføringsevne. De allierte går inn for universell etterlevelse av de relevante nedrustningsregimer. Men selv om videre framgang med hensyn til å forby kjemiske og biologiske våpen kan oppnås, vil defensive forholdsregler fortsatt være av avgjørende betydning.
 5. Gitt lavere samlede styrkenivåer og begrensede ressurser, vil evnen til å samarbeide nært være av vital betydning for å oppfylle alliansens oppdrag. Alliansens kollektive forsvarsordninger, hvor den integrerte militærstrukturen spiller nøkkelrollen for de berørte medlemmer, er grunnleggende i så henseende. De forskjellige delene av NATOs forsvarsplanlegging må samordnes effektivt på alle nivåer for å sikre at styrker og støttestrukturer er parat til å utøve hele sitt spekter av roller. Informasjonsutveksling mellom de allierte angående styrkeplaner bidrar til å sikre tilgjengelighet av de ressurser som trengs for å utøve disse rollene. Konsultasjoner i tilfelle av viktige endringer i nasjonale forsvarsplaner er også fortsatt en nøkkelfaktor. Samarbeid om utvikling av nye operative konsepter vil være av sentral betydning for å svare på sikkerhetsutfordringer i stadig endring. De detaljerte praktiske ordningene som er utviklet som en del av ESDI innenfor alliansen, bidrar til nært alliert samarbeid uten unødig duplisering av ressurser og evner.
 6. For å kunne reagere fleksibelt i påkommende tilfeller og å legge til rette for effektiv gjennomføring av allianseoppdrag, er alliansen avhengig av tilstrekkelig kapasitet innen logistikk, herunder transport, sanitetsstøtte og lagerhold for å kunne utplassere og forsyne alle typer styrker effektivt. Standardisering vil bidra til samarbeid og kostnadseffektivitet i leveringen av logistikkstøtte til allierte styrker. Å innlede og videreføre operasjoner utenfor de alliertes territorium, hvor det kan være liten eller ingen støtte fra vertsnasjonen, vil innebære spesielle logistiske utfordringer. Evnen til å bygge opp større styrker med tilstrekkelig utstyr og trening, på rimelig tid og til et nivå som setter alliansen i stand til å utføre hele sitt spekter av oppdrag, vil også være et vesentlig bidrag til krisehåndtering og forsvar. Dette vil innbefatte evnen til å forsterke ethvert utsatt område og å etablere et flernasjonalt nærvær når og hvor dette måtte være nødvendig. Styrker av forskjellig slag og med forskjellig beredskapsgrad vil kunne anvendes fleksibelt til forsterkning både innenfor Europa og transatlantisk. Dette vil kreve kontroll med forbindelseslinjer og egnede støtte- og øvelsesordninger.

7. Samhandlingen mellom alliansestyrkene og det sivile miljø (både statlig og ikke-statlig) der de opererer, er avgjørende for at operasjoner skal lykkes. Sivilt-militært samarbeid er basert på gjensidig avhengighet: det anmodes stadig oftere om bruk av militære midler for å bistå sivile myndigheter, samtidig som sivil støtte til militære operasjoner er viktig for logistikk, kommunikasjon, sanitetsstøtte og for forholdet til offentligheten. Samarbeid mellom alliansens militære og sivile organer vil derfor forbli sentralt.
8. Alliansens evne til å utføre hele sitt spekter av oppdrag vil i økende grad være avhengig av flernasjonale styrker som for de berørte allierte utfyller de nasjonale forpliktelsene overfor NATO. Slike styrker, som er anvendelige i hele alliansens oppdragsspekter, viser alliansens beslutsomhet med hensyn til å opprettholde et troverdig fellesforsvar; øker samholdet i alliansen og forsterker det transatlantiske partnerskapet og styrker ESDI innenfor alliansen. Flernasjonale styrker, spesielt de som kan utplasseres raskt innen fellesforsvaret eller til operasjoner som svar på kriser som faller utenom artikkel 5, forsterker solidariteten. De kan også gi mulighet for å utplassere mer effektive styrkeformasjoner enn de som står til disposisjon på rent nasjonal basis, og således bidra til mer effektiv bruk av knappe forsvarsressurser. Dette kan også omfatte en høyt integrert, flernasjonal tilnærming til spesifikke oppgaver og funksjoner, en tilnærming som ligger til grunn for iverksettelsen av CJTF-konseptet. Når det gjelder fredsstøtteoperasjoner, vil effektive flernasjonale styrkeformasjoner og andre ordninger med partnerdeltakelse være verdifulle. For fullt ut å utnytte potensialet som ligger i flernasjonale formasjoner, er det av største betydning å forbedre interoperabiliteten, blant annet gjennom tilstrekkelig trenings- og øvingsaktivitet.

- Kjennetegn ved kjernefysiske styrker

1. Det grunnleggende formålet med de alliertes kjernefysiske styrker er politisk: å bevare freden og hindre tvang og enhver form for krig. De vil fortsette å fylle en sentral rolle ved å sikre at ingen angriper kan føle seg trygg på hva som vil være alliansens svar på militær aggresjon. De viser at ingen form for aggresjon er noe rasjonelt alternativ. Den høyeste garanti for de alliertes sikkerhet er alliansens strategiske kjernefysiske styrker, særlig USAs; Storbritannia og Frankrikes uavhengige kjernefysiske styrker har sin egen avskrekkingsrolle og bidrar til de alliertes samlede avskrekkings-evne og sikkerhet.
2. For at alliansen skal ha en troverdig kjernevåpenpolitikk og kunne demonstrere sin solidaritet og felles vilje til å hindre krig, kreves det fortsatt at europeiske allierte som er involvert i den kollektive forsvarsplanleggingen deltar på bred front i kjernefysiske roller, i stasjonering av kjernefysiske styrker på sitt territorium i fredstid og i kommando-, kontroll- og konsultasjonsordninger. Kjernevåpenstyrker stasjonert i Europa og undergitt NATO utgjør et viktig politisk og militært bånd mellom alliansens europeiske og nordamerikanske medlemmer. Alliansen vil derfor opprettholde tilstrekkelige kjernefysiske styrker i Europa. Disse styrkene må ha de nødvendige egenskaper og tilstrekkelig fleksibilitet og overlevelsesevne til å bli oppfattet som et troverdig og effektivt element i de alliertes strategi for å hindre krig. De vil bli opprettholdt på det laveste nivå som er tilstrekkelig for å bevare fred og stabilitet.

3. Med de radikale endringene som har skjedd i sikkerhetssituasjonen, blant annet gjennom reduserte konvensjonelle styrkenivåer i Europa og økte reaksjonstider, er de berørte allierte av den oppfatning at NATOs evne til å løse en krise med diplomatiske og andre midler, eller om nødvendig å reise et vellykket konvensjonelt forsvar, har bedret seg betydelig. Omstendigheter hvor det kunne bli aktuelt for dem å vurdere bruk av kjernevåpen, er derfor en ytterst fjern mulighet. Siden 1991 har de allierte derfor tatt en rekke skritt som gjenspeiler sikkerhetsmiljøet etter den kalde krigen. Blant disse er en dramatisk reduksjon av NATOs substrategiske styrker i typer og antall, med eliminasjon av alt kjernefysisk artilleri og alle bakkebaserte kjernefysiske kortdistanseraketter; en betydelig nedtrapping av beredskapskriteriene for styrker med kjernefysiske roller, samt oppheving av stående kjernefysiske beredskapsplaner i fredstid. NATOs kjernefysiske styrker har ikke lenger noe bestemt land som mål. Likevel vil NATO, på det minimumsnivå som samsvarer med dagens sikkerhetsmiljø, opprettholde tilstrekkelige substrategiske styrker med base i Europa som vil være et sentralt bindeledd til strategiske kjernefysiske styrker og derved forsterke de transatlantiske bånd. Disse vil bestå av fly som kan frakte både kjernefysiske og konvensjonelle våpen, samt et lite antall britiske Trident stridshoder. Substrategiske kjernevåpen vil imidlertid under normale omstendigheter ikke bli utplassert på overflatefartøy eller angrepsubåter.

Del V - Konklusjon

1. Idet Den nordatlantiske allianse går inn i sitt sjette tiår, må den være rede til å møte det nye århundrets utfordringer og muligheter. Det strategiske konseptet bekrefter alliansens vedvarende formål og fastsetter dens grunnleggende sikkerhetsoppgaver. Konseptet setter et omdannet NATO i stand til å bidra til et sikkerhetsmiljø i stadig utvikling, og støtter sikkerheten og stabiliteten ved sin felles forpliktelse til demokrati og fredelig tvisteløsning. Det strategiske konseptet vil styre alliansens sikkerhets- og forsvarspolitik, dens operative konsepter, dens konvensjonelle og kjernefysiske våpendisposisjoner og dens kollektive forsvarsordninger, og vil kontinuerlig bli vurdert i lys av utviklingen i sikkerhetsmiljøet. I en usikker verden er behovet for effektivt forsvar fortsatt til stede, men ved å bekrefte denne forpliktelsen vil alliansen også fortsette å utnytte enhver anledning til å bidra til byggingen av et udelt kontinent ved å fremme og fostre visjonen om et helt og fritt Europa.

1.5 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Erklæring om Kosovo

1. Krisen i Kosovo representerer en fundamental utfordring av de verdier NATO har stått for siden alliansen ble opprettet: demokrati, menneskerettigheter og rettssikkerhet. Den representerer kulminasjonen av en bevisst politikk bestående av undertrykkelse, etnisk rensing og vold som regimet i Beograd har ført under president Milosevics ledelse. Vi vil ikke tillate at denne terrorkampanjen lykkes. NATO er fast bestemt på å seire.
2. NATOs militære aksjon mot Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ) støtter opp om det internasjonale samfunns politiske mål, som nylig ble

bekreftet i erklæringer fra FNs generalsekretær og Den europeiske union, om et fredelig, multietnisk og demokratisk Kosovo hvor alle mennesker kan leve i sikkerhet og frihet og nyte de universelle menneskerettigheter på like fot.

3. Våre militære aksjoner er ikke rettet mot det serbiske folk, men mot den politikken regimet i Beograd fører, et regime som gjentatte ganger har forkastet alle forsøk på å løse krisen på fredelig vis. President Milosevic må:
 - sørge for en verifiserbar stans i alle militære handlinger og umiddelbart bringe vold og undertrykking i Kosovo til opphør,
 - trekke sine politistyrker og militære og halvmilitære styrker ut av Kosovo,
 - akseptere utplassering av en internasjonal militær styrke i Kosovo,
 - gå med på at alle flyktninger og fordrevne personer betingelsesløst får vende trygt tilbake, og at humanitære hjelpeorganisasjoner får uhindret adgang til dem,
 - legge frem en troverdig forsikring om at han er villig til å arbeide for en politisk rammeavtale på grunnlag av Rambouillet-avtalen.
4. Det er ikke rom for noe kompromiss om disse vilkårene. Så lenge Beograd ikke etterkommer det internasjonale samfunns legitime krav og fortsetter å forårsake omfattende menneskelige lidelser, vil alliansen fortsette sine luftoperasjoner mot den jugoslaviske krigsmaskinen. Vi holder president Milosevic og lederne i Beograd ansvarlige for sikkerheten til alle borgere av Kosovo. Vi vil oppfylle vårt løfte til det kosovo-albanske folket om at de kan vende tilbake til sine hjem og leve i fred og sikkerhet.
5. Vi intensiverer NATOs militære aksjoner for å øke presset på Beograd. Allierte regjeringer iverksetter ytterligere tiltak for å stramme grepet om regimet i Beograd. Tiltakene omfatter blant annet en intensivering av økonomiske sanksjoner og handelsforbud for petroleumsprodukter, der EU så prisverdig har ført an. Vi har bedt våre forsvarsministre fastslå hvordan NATO kan bidra til å stanse leveransene av krigsmateriell, herunder ved å iverksette maritime operasjoner, samtidig som det tas hensyn til eventuelle konsekvenser for Montenegro.
6. NATO er beredt til å avbryte luftangrepene så snart Beograd utvetydig har gått med på ovenstående vilkår og beviselig har begynt å trekke tilbake sine styrker fra Kosovo i henhold til et detaljert og raskt tidsskjema. Dette vil kunne skje etter en resolusjon i FNs sikkerhetsråd, som vi vil arbeide for, som krever tilbaketrekking av serbiske styrker og demilitarisering av Kosovo og omfatter utplassering av en internasjonal militær styrke for å ivareta sikkerheten ved en rask tilbakeføring av alle flyktninger og fordrevne personer og opprettelsen av en internasjonal midlertidig administrasjon for Kosovo som gir befolkningen en vesentlig grad av selvstendighet innenfor FRJ. NATO er fortsatt beredt til å utgjøre kjernen i en slik internasjonal militærstyrke. Denne vil være av flernasjonal karakter med bidrag fra land utenfor NATO.
7. Russland har et særskilt ansvar i De forente nasjoner og en viktig rolle å spille i bestrebelsene for å finne en løsning på konflikten i Kosovo. En løsning må være basert på de vilkår det internasjonale samfunn har satt, som forklart ovenfor. President Milosevic har fram til nå ikke oppfylt disse kravene. I Grunnaktens ånd ønsker vi å arbeide konstruktivt sammen med Russland om dette.
8. Det lenge planlagte, uhemmede og vedvarende angrepet som jugoslavisk

politi og militære og halvmilitære styrker har rettet mot den kosovo-albanske sivilbefolkningen, og undertrykkelsen av andre minoriteter i FRJ, forverrer den allerede massive humanitære katastrofen. Dette truer med å destabilisere hele regionen.

9. NATO og NATOs medlemmer og partnere har reagert på den humanitære nødsituasjonen og intensiverer sin flyktningehjelp og sine humanitære hjelpeoperasjoner i samarbeid med UNHCR, den ledende aktøren på dette området. Vi vil fortsette vår bistand så lenge det er nødvendig. NATO-styrkene yter et vesentlig bidrag til denne oppgaven.
10. Vi hyller alle kvinner og menn i NATOs tjeneste, hvis mot og innsats er i ferd med å sikre at våre militære og humanitære operasjoner lykkes.
11. Grusomhetene som begås mot Kosovos befolkning av jugoslaviske militære, politistyrker og halvmilitære styrker, representerer et opplagt brudd på folkeretten. Våre regjeringer vil samarbeide med FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia (ICTY) i Haag for å bistå i etterforskningen av alle dem, også på høyeste plan, som står ansvarlige for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten. NATO vil støtte ICTY i dens arbeid med å sikre relevant informasjon. Det blir ingen varig fred uten rettferdighet.
12. Vi anerkjenner og hilser velkommen den modige støtte som landene i regionen gir til vår innsats i Kosovo. Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia og Albania har spilt en særlig viktig rolle, ikke minst ved å ta imot hundretusener av flyktninger fra Kosovo. Statene i regionen har påtatt seg store økonomiske og samfunnsmessige belastninger som resultat av den pågående konflikten.
13. Vi vil ikke tolerere at regimet i Beograd truer sikkerheten til sine naboer. Vi vil reagere på Beograds trusler mot sine naboer, som skyldes at NATO-styrker er til stede eller har aktiviteter på deres territorium under denne krisen.
14. Vi stadfester på nytt vår støtte til den territorielle integritet og suverenitet til alle stater i regionen.
15. Vi stadfester på nytt vår sterke støtte til den demokratisk valgte regjeringen i Montenegro. Enhver handling fra Beograds side for å undergrave president Djukanovics regjering vil få alvorlige konsekvenser. Jugoslaviske styrker bør umiddelbart forlate den demilitariserte sonen i Prevlaka.
16. Målet om et fritt, framgangsrikt, åpent og økonomisk integrert Sørøst-Europa kan ikke sikres til fulle før FRJ innleder overgangen til demokrati. Følgelig uttrykker vi vår støtte til målet om et demokratisk FRJ som beskytter rettighetene til alle minoriteter, herunder minoritetene i Vojvodina og Sandjak, og lover å arbeide for en slik utvikling gjennom hele den pågående konflikten og etter at den er over.
17. Det er vårt mål å gjøre stabilitet i Sørøst-Europa til en prioritert oppgave på vår transatlantiske dagsorden. Våre regjeringer vil snarest igangsette et samarbeid, både gjennom NATO og gjennom OSSE, og for de av oss som er medlemmer, gjennom Den europeiske union, for å bistå nasjonene i Sørøst-Europa i å skape en bedre framtid for regionen, en framtid basert på demokrati, rettferdighet, økonomisk integrasjon og sikkerhetssamarbeid.

1.6 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Handlingsplan for medlemskap (MAP)

1. Døren til NATO-medlemskap i henhold til Atlanterhavspaktens artikkel 10 står fortsatt åpen. Handlingsplanen for medlemskap (MAP), som bygger på den intensiverte individuelle dialog om medlemskapsspørsmål, er ment å styrke vår forpliktelse til å videreføre utvidelsesprosessen ved hjelp av et aktivitetsprogram som skal bistå søkerlandene i deres forberedelser til et eventuelt framtidig medlemskap. Det er samtidig helt klart at beslutninger søkerlandene tar på grunnlag av mottatte råd vil være nasjonale beslutninger som treffes og gjennomføres på den berørte stats ansvar alene.
2. Programmet inneholder en rekke aktiviteter, og av disse kan søkerlandene velge dem som de vurderer vil være til størst hjelp i forberedelsene. Aktiv deltakelse i PfP- og EAPC-ordninger er fortsatt nødvendig for søkerland som ønsker å utdype ytterligere sitt politiske og militære engasjement i alliansens arbeid.
3. Enhver beslutning om å invitere et søkerland til å innlede tiltredelsesforhandlinger med alliansen vil bli truffet i det enkelte tilfelle av de allierte i samsvar med punkt 8 i erklæringen fra toppmøtet i Madrid og i samsvar med erklæringen fra toppmøtet i Washington. Deltakelse i Handlingsplanen for medlemskap, som skjer etter egen vurdering, innebærer verken en bestemt tidsramme for slik beslutning eller noen garanti om eventuelt opptak. Programmet kan ikke betraktes som en liste med kriterier for medlemskap.

Gjennomføring

1. Handlingsplanen for medlemskap, som er et konkret uttrykk for alliansens åpen dør-politikk, har fem kapitler. Disse kapitlene er:
 - i. Politiske og økonomiske spørsmål
 - ii. Forsvarsrelaterte/militære
 - iii. Ressursspørsmål
 - iv. Sikkerhetsspørsmål
 - v. Juridiske spørsmål

Innenfor hvert av disse kapitlene identifiserer MAP spørsmål som *kandøftes* (listen er altså ikke uttømmende.) Likeledes settes det søkelys på mekanismer for praktisk gjennomføring av forberedelser til et eventuelt medlemskap.

Listen over spørsmål som er identifisert for drøfting utgjør ikke kriterier for medlemskap og er ment å dekke spørsmål som søkerlandene selv har identifisert som forhold de ønsker å ta opp.

1. Hvert søkerland vil bli bedt om å utarbeide et årlig nasjonalt program for forberedelser til et eventuelt framtidig medlemskap, med angivelse av målsetninger og konkrete mål for forberedelsene og med konkret informasjon om tiltak som iverksettes, ansvarlige myndigheter og, der det er aktuelt, en framdriftsplan for konkrete aspekter ved forberedelsene. Søkerlandene kan ajourføre programmet når de måtte ønske. Programmet vil danne grunnlaget for alliansens oppfølging av søkerlandenes framdrift og for tilbakemeldinger.
2. Møtene vil finne sted som 19+1-møter i Rådet og andre organer, samt i NATO IS/NMA Team, alt etter hva som er hensiktsmessig.

3. Tilbakemelding og rådgivning til søkerland i MAP-spørsmål vil skje gjennom mekanismer som er basert på de ordningene som for tiden gjelder for partnerne, 19+1-møter og NATO Team workshops. Sistnevnte vil bli arrangert ved behov for å drøfte særlige spørsmål i forbindelse med MAP.
4. NATO-teamet vil vanligvis være ledet av den berørte assisterende generalsekretær, assisterende direktør ved den internasjonale militærstaben, kontorsjefen eller dennes representant. NATO-teamet vil holde nær kontakt med de berørte NATO-organer med hensyn til råd til søkerlandene. De aktuelle prosedyrene vil bli finpusset etter hvert som vi får erfaring. Søkerlandene bør framsette skriftlig anmodning om workshops til assisterende generalsekretær for politiske spørsmål. Han vil ha ansvaret for gjennomføringen av Handlingsplanen for medlemskap og planleggingen av møtene under overordnet ledelse og samordning av Den øverste politiske komité (utvidet).
5. Hvert år skal alliansen utarbeide en rapport for hvert av søkerlandene med tilbakemelding fokusert på framskrittene som er gjort på de områdene som omfattes av deres årlige nasjonale program. Dette dokumentet vil danne grunnlaget for drøftingene med det aktuelle søkerlandet på et møte i Det nordatlantiske råd. Rapporten vil bidra til å identifisere områder hvor det trengs ytterligere innsats, men det vil være opp til søkerlandet å forplikte seg til å treffe ytterligere tiltak.

I. Politiske og økonomiske spørsmål

1. Søkerlandene vil få mulighet til å drøfte og underbygge sin vilje og evne til å påta seg ansvaret og forpliktelsene i henhold til Atlanterhavspakten og de aktuelle bestemmelsene i NATOs utvidelsesstudie. Framtidige medlemmer må rette seg etter de grunnleggende prinsippene som er nedfelt i Atlanterhavspakten, som demokrati, individuell frihet og andre relevante bestemmelser fastsatt i Atlanterhavspaktens innledning.
2. Søkerlandene vil også forventes å:
 - a) avgjøre sine internasjonale tvister på fredelig vis,
 - b) godtgjøre at de baserer seg fullt og helt på rettssikkerhet og menneskerettigheter,
 - c) avgjøre etniske tvister, eksterne territorielle tvister, herunder irredensitetskrav, eller interne juridiske tvister på fredelig vis i samsvar med OSSEs prinsipper og opprettholde et godt forhold til sine naboer,
 - d) opprette hensiktsmessig demokratisk og sivil kontroll med sine væpnede styrker,
 - e) avstå fra trusler eller maktbruk på enhver måte som er i strid med FNs formål,
 - f) bidra til utviklingen av fredelige og vennligsinnede internasjonale forbindelser ved å styrke sine frie institusjoner og ved å fremme stabilitet og velferd,
 - g) fortsette å støtte og engasjere seg fullt ut i Det euroatlantiske partnerskapsråd og Partnerskap for fred,
 - h) vise at det er fast bestemt på å fremme stabilitet og velferd gjennom økonomisk frihet, sosial rettferdighet og en ansvarlig miljøpolitikk.
3. Søkerlandene vil ved tiltredelsen videre forventes å:
 - a) forene sin innsats for kollektivt forsvar og for bevaring av fred og sikkerhet,

- b) opprettholde alliansens effektivitet gjennom å ta sin del av ansvar, kostnader og utbytte,
- c) forplikte seg til å arbeide oppriktig for å sikre enighet i alle saker,
- d) påta seg å delta fullt ut i alliansens konsultasjons- og beslutningsprosess i politiske og sikkerhetsrelaterte saker som er viktige for alliansen,
- e) forplikte seg til å videreføre alliansens åpenhet i samsvar med Atlanterhavspakten og toppmøteerklæringene fra Madrid og Washington.

Gjennomføring

1. Søkerlandene vil forventes å beskrive hvordan nasjonal politikk og praksis utvikler seg for å gjenspeile ovenstående hensyn (punkt 1-2 over), og legge fram sine synspunkter på og godtgjøre sin vilje og evne til å etterkomme andre deler av NATOs » *aquis*», herunder NATOs strategiske konsept, utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet innenfor alliansen, Grunnakten NATO-Russland og NATO-Ukraina-pakten.
2. Søkerlandene forventes å legge fram informasjon årlig om tilstanden i sin økonomi, herunder makroøkonomiske og budsjettmessige hovedtall i tillegg til relevant utvikling i økonomisk politikk.
3. Søkerlandene vil bli bedt om å legge fram et skriftlig bidrag for NATO-teamet, som så vil bli overlevert direkte til de allierte for kommentarer. Etter behørlige konsultasjoner innad i alliansen vil NATO-teamet deretter innkalle til et møte for å drøfte det fremlagte bidraget og relevante politiske forhold. Slike møter vil bli avholdt årlig, og ytterligere møter kan innkalles ved gjensidig avtale.
4. Et årlig møte i Den øverste politiske komité (utvidet) vil bli holdt med sikte på å gi direkte tilbakemelding til det enkelte søkerland fra de allierte.

II. Forsvarsrelaterte / militære spørsmål

1. Søkerlandenes evne til å bidra militært til kollektivt forsvar og til alliansens nye oppgaver, samt deres vilje til å forplikte seg til gradvis å forbedre sin militære kapasitet er faktorer som vil bli vurdert når det avgjøres hvorvidt de er egnet til NATO-medlemskap. Full deltakelse i et operativt PfP er en avgjørende faktor ettersom dette vil medføre en ytterligere intensivering av søkerlandenes politiske og militære bånd til alliansen og hjelpe dem til å forberede seg til å delta i hele spekteret av nye oppdrag. Nye medlemmer av alliansen må være rede til å dele roller, risiko, ansvar, fordeler og ulemper ved felles sikkerhet og felles forsvar. De forventes å slutte seg til alliansens strategi som fastsatt i Det strategiske konseptet og utlagt i andre ministererklæringer.
2. Søkerlandene vil ved tiltredelsen forventes å:
 - a) slutte seg til sikkerhetstilnærmingen skissert i det strategiske konseptet,
 - b) stille med styrker og ressurser til kollektivt forsvar og andre oppdrag alliansen har,
 - c) delta, der dette er aktuelt, i den militære struktur,
 - d) delta, der dette er aktuelt, i planleggingen av alliansens kollektive forsvar,
 - e) delta, der dette er aktuelt, i NATOs organer,

- f) fortsatt fullt ut støtte PfP og utviklingen av samarbeidsforbindelser med partnere utenfor NATO,
- g) fortsette standardiserings- og/eller interoperabilitetsarbeidet.

Gjennomføring

1. Følgende tiltak er ment å hjelpe søkerlandene å utvikle sine væpnede styrkers kapasitet, herunder ved å styrke interoperabilitet, for å kunne bidra til alliansens effektivitet og derved godtgjøre at de er egnet til medlemskap. Tiltakene bygger der det er mulig på eksisterende initiativer.
 - a) I samsvar med gjeldende PfP-prosedyrer skal søkerlandene kunne be om skreddersydde individuelle partnerskapsprogrammer (IPP) som i større grad fokuserer deres deltakelse i PfP direkte på vesentlige medlemskapsrelaterte spørsmål. Innenfor det enkelte IPP vil visse generelle områder defineres som helt nødvendige for søkerlandene, og søkerlandene vil bli anmodet om å gi disse samarbeidsområdene behørig prioritet.
 - b) Årlige møter i forbindelse med koordineringsmekanismen for søkerlandene med 19+1-deltakelse vil bli avholdt med sikte på å bidra til samordningen av bilateral og multilateral bistand og maksimere deres gjensidige effektivitet for bedre å bistå søkerlandene i deres medlemskapsforberedelser.
 - c) Innenfor den generelle rammen av den utvidede og tilpassede PARP-prosessen og i samsvar med PARP-prosedyrene vil det, i samarbeid med søkerlandene, bli fastsatt planleggingsmål som spesifikt dekker de områdene som har størst direkte relevans for nasjoner som er i ferd med å forberede sin styrkestruktur og -kapasitet på et eventuelt framtidig medlemskap i alliansen. Søkerlandene vil bli gjenstand for en tilsynsprosess der deres framskritt vil bli vurdert i forhold til planleggingsmålene.
 - d) Planleggingsmålene vil bli satt opp etter konsultasjoner mellom det enkelte søkerland og NATO og kan anvendes på en hvilken som helst komponent i deres styrkestruktur, ikke bare på de styrkene de har innmeldt til PfP.
 - e) Ministrenes retningslinjer innenfor PARP vil omfatte metoder og spesifikke tiltak som søkerlandene kan benytte i MAP-sammenheng for å forberede sine styrker for et mulig framtidig NATO-medlemskap.
 - f) PARP-oversikten kan benyttes av søkerlandene for å hente ytterligere informasjon og data på en rekke områder, f.eks. generell forsvarspolitik, ressurser og nåværende og framtidige forsvarsutgifter.
 - g) Som et tegn på åpenhet og i samsvar med PARP-prosedyrene vil søkerlandene bli oppmuntret til å sende enkelte PARP-dokumenter til andre søkerland i tillegg til å sende dem til NATO-allierte, og søkerlandene vil særlig bli oppmuntret til å invitere andre søkerland til å delta i tilsynsprosessen for planleggingsmål.
 - h) Søkerlandene vil bli invitert som observatører til og deltakere i utvalgte, klart definerte faser av øvelser som NATO gjennomfører alene, når Rådet har besluttet å åpne disse i samsvar med gjeldende prosedyrer. Det primære hensynet vil hele tiden være å sikre at øvelsen er effektiv.
 - i) Eventuelle framtidige NATO-anlegg som opprettes med sikte på vurdering av partnerstyrker til NATO-ledede fredsbevarende operasjoner

og av partnernes ytelser i felles NATO/PfP-øvelser og -operasjoner, vil bli brukt for å vurdere graden av interoperabilitet og omfanget av kapasitetene til søkerlandenes styrker. Dersom disse vurderingsanleggene utvides til å omfatte andre styrker enn de fredsbevarende, vil de bli brukt til å bistå søkerland.

- j) Det kan gjøres hensiktsmessig bruk av simulasjonsteknologi til trening av styrker og prosedyrer.

III. Ressursspørsmål

1. Nye medlemmer av alliansen forventes å avsette tilstrekkelige budsjettmidler til å oppfylle de forpliktelser som følger av et eventuelt medlemskap. Nasjonale programmer i søkerlandene må omfatte etablering av nødvendige strukturer for utarbeidelse og gjennomføring av forsvarsbudsjetter som oppfyller etablerte forsvarsprioriteringer, og sørge for opplæringsprogrammer for å gjøre staben kjent med NATO-praksis og -prosedyrer med sikte på å berede veien for eventuell framtidig deltakelse i alliansens strukturer.
2. Søkerlandene vil ved tiltredelse forventes å:
 - a) avsette tilstrekkelige budsjettmidler til å gjennomføre forpliktelser overfor alliansen,
 - b) ha nasjonale strukturer på plass for å håndtere nevnte budsjettmidler,
 - c) delta i alliansens fellesfinansierte aktiviteter med omforent andel av kostnadene,
 - d) delta i alliansens strukturer (fast representasjon ved NATO-hovedkvarteret, militær representasjon i NATOs kommandostruktur, eventuelt deltakelse i NATOs organer).

Gjennomføring

1. Gjennom eksisterende mekanismer, herunder mekanismer innenfor PfP, eventuelle kandidat- og opplæringsordninger og NATO Team workshops, vil søkerlandene på anmodning kunne få:
 - a) rådgivning med hensyn til utviklingen av deres nasjonale strukturer, prosedyrer og mekanismer for å håndtere ovennevnte saker og sikre så effektiv utnyttelse som mulig av sine forsvarsinvesteringer,
 - b) bistand til opplæring av nødvendig personell til å bemanne disse strukturene og arbeide innenfor og sammen med NATO.

IV. Sikkerhetsspørsmål

1. Søkerlandene vil ved tiltredelse forventes å ha etablert tilstrekkelige beskyttelsestiltak og prosedyrer til å garantere sikkerheten for de mest sensitive opplysningene i henhold til NATOs sikkerhetspolitikk.

Gjennomføring

1. Egnede kurs vil på anmodning kunne stilles til rådighet for søkerland innen personellsikkerhet, fysisk sikkerhet, dokumentsikkerhet, industri-sikkerhet og INFOSEC. Individuelle programmer kan utarbeides etter behov for det enkelte søkerland. NATOs sikkerhets- og spesialkomitéer vil muligens ønske å møte søkerlandene dersom de anser det som nødven-

dig eller nyttig.

V. Juridiske spørsmål

1. For å bli i stand til å påta seg de forpliktelser et medlemskap innebærer, bør søkerlandene undersøke og sette seg inn i de aktuelle juridiske ordninger og avtaler som regulerer samarbeidet med NATO. På grunnlag av dette, må søkerlandene gå gjennom nasjonal lovgivning med sikte på forenlighet med aktuelle NATO-regler og -forskrifter. I tillegg skal søkerlandene være behørig informert om den formelle juridiske prosessen fram mot medlemskap.
 - a) Når de aktuelle prosedyrer er gjennomført, vil nye medlemmer tiltre: Traktat for det nordatlantiske område (Atlanterhavspakten) (Washington, 4. april 1949),
 - b) Dersom de blir anmodet om det, bør nye medlemmer tiltre:
 - i. Avtale mellom partene i traktaten for det nordatlantiske område om status for deres styrker (London SOFA) (London, 19. juni 1951),
 - ii. Protokoll om status for internasjonale militære hovedkvarter opprettet i henhold til traktaten for det nordatlantiske område av 4. april 1949 (Paris-protokollen) (Paris, 28. august 1952).
 - c) Det forventes at nye medlemmer tiltre følgende avtaler om status:
 - i. Avtale om status for den nordatlantiske traktats organisasjon, de nasjonale representanter og den internasjonale stab (Ottawa-avtalen) (Ottawa, 20. september 1951),
 - ii. Avtale om status for representasjoner og representanter for tredjeland til Den nordatlantiske traktats organisasjon (Brussel-avtalen) (Brussel, 14. september 1994).
 - d) Det forventes at nye medlemmer tiltre følgende tekniske avtaler:
 - i. Avtale mellom partene i traktaten for det nordatlantiske område om beskyttelse av informasjon (Brussel, 6. mars 1997),
 - ii. Avtale mellom medlemsstatene i Atlanterhavspakten om gjensidig sikring og hemmeligholdelse av oppfinnelser vedrørende forsvaret, for hvilke det er søkt om patent (Paris, 21. september 1960),
 - iii. Avtale om utveksling av tekniske opplysninger for forsvarsformål (Brussel, 19. oktober 1970).
 - e) I tilfelle eventuell tilgang til ATOMAL-informasjon forventes nye medlemmer å tiltre:
 - i. Avtale om utveksling av informasjon om kjernefysiske spørsmål (C-M(64)39 - Grunnavtale).
 - ii. Administrative ordninger for implementering av avtalen (C-M(68)41, 5. revisjon),
 - f) Søkerlandenes nasjonale lovgivning skal i størst mulig utstrekning være forenlig med andre ordninger og gjennomføringspraksis som regulerer samarbeidet innen hele NATO.

Gjennomføring

1. NATO Team workshops vil bli brukt til å orientere om juridiske spørsmål

og for drøftinger om de skritt som vil måtte iverksettes. Søkerlandene kan legge fram informasjon om gjeldende juridiske ordninger og de skritt som vil måtte iverksettes for å tiltre avtalene, enten det foreligger konstitusjonelle/juridiske hindringer for tiltredelse eller ikke.

2. Søkerlandene kan også legge fram informasjon om hvorvidt og hvordan nasjonal lovgivning kan være til hinder for umiddelbar, full innlemmelse i allianses aktiviteter. Informasjons- og erfaringsutveksling om dette kan skje etter behov med alle søkerland.

1.7 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Formannens oppsummering av toppmøtet i Det euroatlantiske partnerskapsråd

1. Stats- og regjeringssjefene, eller deres stedfortredere, for medlemslandene i Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) møttes i Washington i dag. Den vesteuropeiske unions generalsekretær var også til stede på møtet. Dette var andre gang stats- og regjeringssjefene i EAPC møttes.
2. Drøftingene på møtet fokuserte på emnet euroatlantisk partnerskap i det 21. århundre. Stats- og regjeringssjefene konsentrerte seg om nøkkelutfordringene mot sikkerheten i EAPC-området i dag, særlig situasjonen i Kosovo, styrking av Partnerskap for fred-programmet (PfP) for å gjøre det mer operativt og effektivt, og hvordan EAPC best kan hjelpe til med å håndtere sikkerhetsutfordringene i EAPC-området.
3. Drøftingene understreket betydningen av EAPC som et rådgivende forum for drøfting av politiske og sikkerhetsrelaterte saker og for praktiske samarbeidstiltak i den anledning.
4. Stats- og regjeringssjefene i EAPC drøftet situasjonen i Kosovo og uttrykte støtte til det internasjonale samfunns krav. De understreket sin medfølelse med flyktningene og sin støtte til den humanitære hjelpeinnsatsen og til uhindret adgang for humanitære hjelpeorganisasjoner. De understreket sin avsky for den politikk bestående av vold, undertrykking og etnisk rensing som myndighetene i FRJ setter ut i livet i Kosovo.
5. Stats- og regjeringssjefene i EAPC bifalt arbeidet som er nedlagt for en ytterligere styrking av Partnerskap for fred siden toppmøtet i Madrid i 1997. De tok til etterretning at disse initiativene vil øke EAPCs evne til å bidra i krisehåndteringsoperasjoner. De ga sin tilslutning til dokumentet om et «Politisk-militært rammeverk for NATO-ledede PfP-operasjoner» og understreket dokumentets betydning for partnerskapets stadig mer operative rolle. Det politisk-militære rammeverket fastsetter prinsipper, prosedyrer og annen nødvendig veiledning for partnere som er involvert i politiske konsultasjoner og beslutninger, operativ planlegging og kommandoordninger for framtidige NATO-ledede operasjoner som de deltar i. Dette er et grunnleggende dokument for det framtidige partnerskapet.
6. Stats- og regjeringssjefene bifalt og godkjente også rapporten «Mot et partnerskap for det 21. århundret - et styrket og mer operativt partnerskap». Rapporten beskriver hovedelementene i et mer operativt PFP, herunder det politisk-militære rammeverket, den utvidede og tilpassede planleggings- og tilsynsprosessen, samt styrket forsvarsrelatert og militært samarbeid. Ved å godkjenne rapporten i sin helhet, ga EAPCs medlemmer også sin tilslutning til et konsept for operative kapasiteter for NATO-

ledede PfP-operasjoner, som vil bli videre utviklet med sikte på å forsterke PfPs operative evne, og dermed øke muligheten for alliansens og partnernes styrker til å gjennomføre operasjoner sammen i framtiden. I erkjennelse av hvilken betydelig rolle opplæring og utdanning spiller, godkjente EAPCs medlemmer også en strategi for å utvikle et omfattende forbedringsprogram på området, med sikte på å sikre best mulig utnyttelse av den menneskelige kapital som er investert i PfP. Stats- og regjeringssjefene var samstemte i at denne tiltakspakken vil gjøre partnerskapet betydelig mer effektivt. De tok også til etterretning et kompendium med synspunkter på og erfaringer med de humanitære sidene ved fredsbevaring.

7. Stats- og regjeringssjefene i EAPC var glade for det bidraget EAPC og PfP har ytt når det gjelder å styrke sikkerheten for alle, på grunnlag av felles verdier. De drøftet hvordan Det euroatlantiske partnerskapsråd ytterligere kan øke sin effektivitet ved å legge større vekt på åpenhet, tillit og samarbeid i hele det euroatlantiske området. De tok til etterretning de ulike initiativene som EAPC hadde tatt på området. De bifalt arbeidet som allerede var påbegynt med en global humanitær mineaksjon med sikte på å supplere og forsterke verdien av annen internasjonal og nasjonal innsats på dette området. De bifalt opprettelsen av en åpen ad hoc-arbeidsgruppe som har fått i oppgave å undersøke hvordan EAPC kan bidra til å kontrollere overføringene av håndvåpen, idet det er klart at bruken av miner og håndvåpen fører til et stort antall uskyldige sivile ofre. De uttrykte også sin sterke støtte til bestrebelsene for å fremme sikkerhetssamarbeidet regionalt, innenfor et utvidet EAPC, særlig gjennom seminarer med dette formål arrangert og planlagt i en rekke partnerland. De tok til etterretning alliansens initiativ til å fremme ytterligere regionalt samarbeid i Sørøst-Europa.
8. Stats- og regjeringssjefene bekreftet sin forpliktelse til å føre et energisk og dynamisk euroatlantisk partnerskap inn i det 21. århundret og så fram til å styrke det mangfoldige samarbeidet innenfor EAPC og Partnerskap for fred.

1.8 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Erklæring fra toppmøtet i NATO-Ukraina-kommisjonen

1. Undertegnede, stats- og regjeringssjefene i de 19 medlemsstatene i Atlanterhavspaktens organisasjon og Ukraina, har i dag hatt vårt første toppmøte for å evaluere gjennomføringen av Pakten for et eget partnerskap, som ble undertegnet i Madrid i juli 1997, og dets rolle for sikkerheten i det euroatlantiske området.
2. NATOs stats- og regjeringssjefer fastholdt sin støtte til Ukrainas suverenitet og uavhengighet, territorielle integritet, demokratiske utvikling, økonomiske velstand og prinsippet om grensenes ukrenkelighet som nøkkelfaktorer for stabilitet og sikkerhet i Sentral- og Øst-Europa og i verdensdelen som helhet. I denne sammenheng understreket de den historiske betydning av Ukrainas beslutning om frivillig å fjerne kjernevåpen fra sitt territorium.
3. Ukrainas president gjentok at landet er fast bestemt på å fortsette bestrebelsene for å innføre demokratiske og økonomiske reformer og forsvarsreformere og arbeide for målet om integrasjon i europeiske og transatlan-

tiske strukturer. Han bekreftet at Polens og Ungarns nylige tiltredelse til NATO, to av Ukrainas naboland, sammen med Den tsjekkiske republikk, i betydelig grad bidro til stabilitet i Europa.

4. Vi drøftet de forskjellige utfordringene den euroatlantiske sikkerheten står overfor og den påfølgende tilpasningen av alliansens og Ukrainas bidrag til stabilitet i Europa. De NATO-allierte bekreftet på ny sin overbevisning om at Ukraina ville spille en stadig viktigere rolle når det gjaldt å øke sikkerheten i Sentral- og Øst-Europa og i verdensdelen som helhet.
5. Vi utvekslet synspunkter på krisen i Kosovo og de metoder NATO og Ukraina har valgt for å nå det felles målet om en varig og rettferdig fred i regionen. Vi bifalt erklæringen FNs generalsekretær avga om krisen 9. april, og støtter anstrengelsene for å få i stand en politisk løsning i form av et fredelig, multietnisk og demokratisk Kosovo hvor alle mennesker kan leve i sikkerhet og frihet og nyte de universelle menneskerettigheter på like fot. De NATO-allierte anerkjente Ukrainas betydelige bidrag til de NATO-ledede fredsbevarende operasjonene i Bosnia-Hercegovina og til OSSEs verifikasjonsoppdrag i Kosovo.
6. Vi bifalt framskrittene som var oppnådd i gjennomføringen av vårt spesielle partnerskap siden pakten ble undertegnet i Madrid, og ser fram til at det skal nå sitt fulle potensial. Vi konstaterer med tilfredshet at det er opprettet gode konsultasjons- og samarbeidsordninger mellom NATO og Ukraina, på toppnivå, ministernivå og ambassadørnivå, samt innenfor ulike komiteer og regjeringsorganer, som for eksempel Ukrainas interdepartementale kommisjon for NATO-forbindelser.
7. Vi gjennomgikk Ukrainas deltakelse i Partnerskap for fred-programmet og i Det euroatlantiske partnerskapsråd og uttrykte vårt felles ønske om at Ukraina gradvis skal få fullt utbytte av de mulighetene dette innebærer. Vi tok til etterretning de framskrittene som allerede var gjort for å gjennomføre arbeidsplanen avtalt mellom NATO og Ukraina for 1999. Ukrainas statlige samarbeidsprogram med NATO fram til år 2001 skisserer andre mulige samarbeidsområder, og vi imøteser videre drøftinger på minister- og ambassadørnivå om hvordan framtidige arbeidsplaner kan forbedres og prioriteres.
8. Vi bifaller utnevnelsen av to NATO-forbindelsesoffiserer i Kiev. Vi har tiltro til at de vil bidra til å lette Ukrainas arbeid i PfP og styrke forbindelsene mellom NATO og Ukraina.
9. Vi er fast bestemt på å sikre fortsatt støtte til NATOs informasjons- og dokumentasjonssenter, som ble etablert i Kiev i mai 1997, og som spiller en stadig viktigere rolle når det gjelder å bringe allmennheten i Ukraina objektiv, uttømmende informasjon om NATOs rolle som en stabilitets- og sikkerhetsfaktor i Europa.
10. Vi setter pris på møtene i Den felles arbeidsgruppen for forsvarsreform, som er behørig fulgt opp på ekspertnivå, som en effektiv katalysator for reform av Ukrainas forsvar, særlig på områdene sivil-militære forbindelser, oppsetting av forsvarsbudsjett og opplæring.
11. Vi er overbeviste om at utpekingen av Javoriv øvingsfelt som et PfP-øvings-senter vil gi nyttige muligheter for felles øvelser og opplæring, og vi oppmuntrer alle partnere å benytte det. Vi understreket at flernasjonale fredsbevarende enheter vil spille en viktig rolle når det gjelder å møte framtidige utfordringer mot europeisk sikkerhet, og vi er derfor glade for og støtter opprettelsen av en felles polsk-ukrainsk fredsbevarende bataljon i tillegg til andre flernasjonale enheter med ukrainsk deltakelse.

12. Vi setter meget stor pris på arbeidet som NATO-Ukrainas fellesgruppe for krisesituasjoner har nedlagt. Vi setter også pris på konsultasjonene mellom NATO og Ukraina innenfor rammen av Konferansen for nasjonale materielldirektører og det pågående samråd og samarbeid om økonomisk sikkerhet, omstrukturering av forsvarsindustrien, rasjonalisering, omstilling og omskolering av pensjonerte offiserer, forskning og teknologi samt vitenskapelige og miljørelaterte anliggender.
13. Vi anmodet NATO-Ukraina-kommisjonen på ambassadørnivå om å føre tilsyn med gjennomføringen av tiltakene nedfelt i denne erklæring og den videre utvikling av det spesielle partnerskapet mellom NATO og Ukraina i henhold til paktens bestemmelser.

1.9 Toppmøtet for stats- og regjeringssjefene i Det nordatlantiske råd, Washington D.C., 23.-24. april 1999. Initiativet for forbedret forsvarsevne

Innledning

1. Stats- og regjeringssjefene i NATO lanserte i Washington et Initiativ for forbedret forsvarsevne (DCI). Målet med initiativet er å bedre forsvarsevnen for å sikre at framtidige flernasjonale operasjoner skal være effektive over hele alliansens oppgavespekter i forhold til det sikkerhetsbildet som eksisterer i dag og i overskuelig framtid, med særlig fokus på å bedre interoperabiliteten mellom allierte styrker, og eventuelt også mellom allierte styrker og partnerstyrker.

Utfordringen: å tilpasse forsvarsevnen til det nye sikkerhetsbildet

1. I samsvar med alliansens nye strategiske konsept må NATO også framover opprettholde ressurser som er i stand til å håndtere storskala-angrep mot ett eller flere medlemmer, selv om sannsynligheten for at dette skal skje i overskuelig framtid er liten. Varslingstiden i tilfelle en slik trussel vil sannsynligvis fortsatt være lang. Det er større sannsynlighet for at alliansens sikkerhet skal bli truet som følge av regionale konflikter, etnisk strid eller andre kriser utenfor alliansens territorium, samt spredningen av masseødeleggesvåpen og deres leveringsmidler.
2. Sannsynligvis vil framtidige militære operasjoner som alliansen gjennomfører, herunder krisehåndteringsoperasjoner utenom artikkel 5, være mindre omfattende enn dem som ble lagt til grunn for planleggingen under Den kalde krigen. De vil også kunne være av lengre varighet, medføre flernasjonalt samarbeid også på lavere nivåer og iverksettes parallelt med andre operasjoner alliansen gjennomfører. I mange tilfeller vil operasjoner utenom artikkel 5 omfatte styrkebidrag fra partnere og eventuelt andre ikke-allierte. Operasjoner utenfor alliansens territorium kan måtte gjennomføres med liten eller ingen tilgang til eksisterende NATO-infrastruktur. Det vil kanskje ikke være mulig å påberope seg eksisterende nasjonal unntakslovgivning for å rekvirere sivile transportmidler til forflytning av styrker eller for å mobilisere reservestyrker. En slik utvikling vil føre til nye krav til allierte styrkers egenskaper, særlig når det gjelder interoperabilitet. Det er viktig at alle land er i stand til å yte et rimelig bidrag til hele spekteret av alliansens oppgaver, uten hensyn til ulikheter i nasjonale forsvarsstrukturer.

3. I de senere årene er det gjort betydelige framskritt for å tilpasse allierte styrker til de krav som følger av det nye sikkerhetsbildet. Imidlertid har mange allierte bare en relativt begrenset evne til rask forflytning av større styrker utenfor nasjonalt territorium, eller til å understøtte operasjoner av noen varighet og beskytte styrkene langt borte fra hjemmebasene. Kommando-, kontroll- og informasjonssystemene må være bedre tilpasset alliansens framtidige militære operasjoner, som vil medføre utveksling av langt større informasjonsmengder også på et langt lavere nivå enn tidligere. Å opprettholde effektiviteten ved flernasjonale operasjoner vil kreve en særlig innsats på området interoperabilitet. I denne sammenheng må den menneskelige faktor vies større oppmerksomhet (f.eks. felles tilnærming til doktrine, opplæring og operative prosedyrer), og det samme gjelder standardisering og de utfordringer som ligger i en stadig raskere teknologisk utvikling og ulik hastighet for innføring av framskutte styrker blant de allierte. Forbedring innen interoperabilitet og kritisk kapasitet vil også bety en styrking av NATOs europeiske pilar.

Veien framover

1. Mot denne bakgrunn har alliansen undersøkt på hvilke områder forbedret evne vil gi et vesentlig bidrag i retning av å møte framtidens utfordringer. Målet har vært å utvikle en felles kravspesifikasjon for hele spekteret av alliansens oppgaver. Etter at de viktigste områdene for forbedring var identifisert, med særlig fokus på interoperabilitet, har arbeidet vært konsentrert om de allierte styrkenes forflyttbarhet og mobilitet, på deres utholdenhet og logistikk, deres overlevelsessevne og evne til effektivt engasjement, samt på kommando-, kontroll- og informasjonssystemene. I noen tilfeller har det vært mulig allerede på dette stadium å definere tiltak som må gjennomføres for å forbedre enkelte ressurser. I andre tilfeller trengs ytterligere vurdering av ulike alternativer før bestemte anbefalinger til forbedringer kan framsettes. Initiativet understreker ressursdimensjonens betydning i arbeidet og nødvendigheten av bedre koordinering mellom forsvarsplanleggingsdisiplinene. Videre tar det i betraktning de europeiske alliertes mulighet til å gjennomføre VEU-ledede operasjoner, omhandler forskjellige måter å forbedre muligheten for flernasjonale operasjoner og tar også opp forhold som opplæring, doktrine, menneskelige faktorer, konseptutvikling, forsøksvirksomhet samt standardisering.
2. Som et ledd i Initiativet for forbedret forsvarsevne har stats- og regjeringssjefene opprettet en midlertidig Styringsgruppe på høyt nivå (HLSG) som skal føre tilsyn med gjennomføringen av DCI og oppfylle kravet om samordning og harmonisering mellom berørte planleggingsdisipliner, herunder styrkeplanlegging for berørte allierte, samt NATO-standardisering med sikte på å oppnå varig forbedring av kapasitet og interoperabilitet.

1.10 Erklæring fra ministerrådmøtet i Den vesteuropeiske union, Bremen, Tyskland 11. mai 1999

1. Utenriks- og forsvarsministrene i VEU-landene møttes i Bremen 10.-11. mai 1999.
2. Ministrene ønsket ministrene fra Den tsjekkiske republikk, Ungarn og Polen hjertelig velkommen ettersom det var første gang de var til stede

som assosierte medlemmer. De utstedte vedlagte erklæring om de tre landenes assosierte medlemskap. (*Ikke gjengitt her*)

3. Ministrene hadde lengre drøftelser omkring konsekvensene av Kosovo-krisen for regionen. Ministrene beklaget på det sterkeste den katastrofale humanitære situasjonen i Kosovo og regionen. De minnet om at regimet i Beograd gjentatte ganger hadde forkastet alle forsøk på å løse krisen på fredelig vis.

De understreket sin fulle støtte til og solidaritet med EU og NATO vedrørende Kosovo. De understreket sterkt at NATOs militære aksjon både er nødvendig og berettiget for å nå det internasjonale samfunns politiske mål om et fredelig, multietnisk og demokratisk Kosovo hvor alle mennesker kan leve i sikkerhet og frihet og nyte de universelle menneskerettigheter på like fot. En slik politisk løsning bør bygge opp under det internasjonale samfunns fem legitime krav.

Ministrene ga uttrykk for hvor høyt de verdsatte at landene i regionen og andre assosierte partnere stilte seg solidarisk med NATOs og EUs aksjoner.

Ministrene bifalt de diplomatiske anstrengelsene for å oppnå en fredelig løsning på krisen ved å trekke inn Russland. I så henseende gledet de seg over resultatene av møtet mellom utenriksministrene i G8-landene 6. mai 1999 og uttrykte sterkt håp om at disse anstrengelsene vil danne grunnlaget for videre framskritt i retning av en slik løsning.

Ministrene bifalt EUs initiativ til en Stabilitetspakt for Sørøst-Europa med sikte på varig fred, demokratisering, velstand, sikkerhet og stabilitet i regionen. De så fram til det kommende møtet av høytstående tjenestemenn i Bonn 27. mai 1999 for å drøfte Stabilitetspakten, og EUs planlagte konferanse om Sørøst-Europa.

Ministrene bifalt også Prosessen for samarbeid i Sørøst-Europa og andre tiltak i regionen.

Ministrene ga sin fulle støtte til tiltakene innført av NATO og EU for å forhindre at våpen og petroleumsprodukter føres inn i Den føderale republikken Jugoslavia, samt til skjerpingen av sanksjonene mot Den føderale republikken Jugoslavia, og oppfordret andre regjeringer til å gjøre det samme.

Ministrene understreket hvor viktig det var at VEUs flernasjonale rådgivende politielement (MAPE) fikk forlenget sitt oppdrag med hjemmel i artikkel J 4.2 i Traktat om Den europeiske union, til støtte for stabiliseringsprosessen og demokratiske reformer i Albania. MAPEs utvidede geografiske dekning og økte operative mobilitet vil sette MAPE bedre i stand til å etterkomme albanske myndigheters behov for å bygge opp en politistyrke etter europeisk standard.

Ministrene satte pris på lanseringen av VEUs mineryddingsbistandsoppdrag (WEUDAM) i Kroatia. De understreket at WEUDAM er den første operasjonen VEU gjennomfører på anmodning fra EU med hjemmel i artikkel J 4.2 i Traktat om Den europeiske union, og med EU-finansiering, og så fram til å fortsette det nære samarbeidet med EU på dette området. De uttrykte sin tilfredshet med det arbeidet Sverige har nedlagt som ledende nasjon.

Ministrene bifalt også det generelle oppdraget VEUs satellittsenter hadde fått om overvåking av sikkerheten i Kosovo-regionen på grunnlag av artikkel J 4.2 i Traktat om Den europeiske union, og de bidrag som dermed blir gitt til EU, OSSE og NATO som ledd i det internasjonale humanitære

arbeidet. Resultatene av dette oppdraget vil inngå i grunnlaget for det videre arbeid blant annet med en eventuell VEU-deltakelse i utviklingen av et multilateralt europeisk satellittobservasjonsprogram.

4. Ministrene utvekslet synspunkter på Europas sikkerhet og forsvar på bakgrunn av Amsterdam-traktatens ikrafttredelse, de overveielsene som ble besluttet igangsatt i forbindelse med erklæringen fra VEUs møte i Roma og erklæringen fra EU-møtet i St. Malo, herunder konklusjonene fra Det europeiske råds møte i Wien og NATO-toppmøtet i Washington. De så fram til vedtaket Det europeiske råd skulle treffe i så henseende på sitt møte i Köln.

Ministrene understreket viktigheten av fortsatt utvikling av europeisk sikkerhet og forsvar. Utvikling vil være i alle VEU-landenes interesse. I denne sammenheng bifalt ministrene arbeidet med de uformelle overveielsene som ble besluttet igangsatt i Roma og som fant sted på møter mellom sikkerhetspolitiske ledere i utenriks- og forsvarsministerier, og som bekreftet:

- at Europas nasjoner er rede til å styrke Europas operative kapasitet med sikte på Petersbergoppgavene basert på hensiktsmessige beslutningsorganer og effektive militære midler innenfor NATO eller ved bruk av nasjonale og flernasjonale midler utenfor NATO-rammer,
- deres ønske om ytterligere utbygging av disse strukturene og kapasiteten som et supplement til Atlanterhavsalliansen, samtidig som unødvendig dobbeltarbeid unngås,
- nødvendigheten av at VEU er operativt effektiv, med engasjement og deltakelse fra alle VEU-land i forhold til deres status, og viderefører sitt samarbeid med EU og NATO som et ledd i forberedelsene til nye ordninger som vil kunne bli avtalt i lys av utviklingen.

Ministrene besluttet at de uformelle overveielsene burde videreføres på dette grunnlaget.

Ministrene tok til etterretning den muntlige rapporten fra formannskapets forsvarsminister om det uformelle møtet mellom EU og NATOs europeiske forsvarsministre i Bremen. De verdsatte den beslutsomhet som kom til uttrykk i sakens anledning med hensyn til å bidra til utviklingen av en effektiv europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk og en europeisk krisehåndteringskapasitet innenfor rammen av Petersbergoppgavene.

Ministrene bifalt formannskapets rapport om gjennomgangen av de ressurser og den kapasitet som kan stilles til rådighet for europeiske operasjoner, blant annet på grunnlag av spesialrapporten NATO har utarbeidet. De anmodet Det faste råd om å fortsette arbeidet med å evaluere de første resultatene av rapporten. De anmodet Det faste råd om å fortsette med fase 2 av gjennomgangen på det grunnlaget formannskapet foreslo. Denne skal i tillegg til de flernasjonale styrkene også omfatte identifisering og evaluering av aktuelle nasjonale styrker og deres kapasitet. Resultatet skal legges fram på det neste ministermøtet i Luxembourg.

Resultatene av denne gjennomgangen burde bidra til å identifisere de endringer som er nødvendige for å sikre at VEUs operative virkemidler (Militærstab, Militærkomité, Satellittsenter osv.) kan bidra effektivt til å gjennomføre krisehåndteringsaksjoner innenfor EU-rammer.

På grunnlag av disse resultatene burde landene også kunne identifisere områder hvor nasjonal og flernasjonal kapasitet må styrkes for at Petersberg-operasjonene kan gjennomføres på en mer effektiv måte.

1. Ministrene bifalt ikrafttredelsen av Amsterdam-traktaten.

Ministrene minnet om henstillingen fra Det europeiske råds møte i Wien om å få på plass ordninger for styrket samarbeid mellom VEU og EU i henhold til artikkel 17 i Traktat om Den europeiske union, slik at disse kan tre i kraft samtidig med traktaten, og ga sin tilslutning til gjeldende ordninger utarbeidet i VEU og EU, og understreket behovet for tett dialog og nært samarbeid mellom de to organisasjonene på alle nivåer for å sikre full gjennomføring av Amsterdam-traktaten.

2. Ministrene bifalt utfallet av NATOs toppmøte i Washington.

De merket seg med tilfredshet at nøkkelelementene for utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet innenfor alliansen, basert på ministrenes vedtak i Berlin, Brussel og Birmingham, nå kommer på plass, og at alliansen fastholdt sin forpliktelse til å videreføre prosessen med å styrke sin europeiske pilar. I denne sammenheng bifalt de avtalen med NATO om et rammedokument om frigjøring av ressurser til VEU og om styrkede samrådsordninger ved en eventuell VEU-ledet operasjon med bruk av NATO-ressurser og -kapasitet.

De satte pris på at alliansen bifalt den nye given i styrkingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik som omhandlet i punkt 8, 9 og 10 i kommunikeet fra toppmøtet i Washington.

3. Ministrene merket seg med interesse formannskapetets rapport om Militærkomiteens møte i Berlin 20. april 1999. Særlig bifalt de framskrittene som var oppnådd når det gjaldt Militærstabens organisasjonsstruktur og virkemåte og vedtakene som ble gjort for å sikre bedre harmonisering av framtidige militære behov til støtte for styrke- og materiellplanleggingsprosessen og deretter for en videre utbygging av Europas militære kapasitet.

Ministrene støttet VEUs forslag til NATO om å innlemme assosierte partnerstaters ressurser fra den militære planleggingsprosessen, den såkalte PARP-prosessen (Planning and Review Process), til spesialrapporten om styrker og ressurser som stilles til rådighet for VEU-ledede operasjoner. Dette, samt deres framtidige deltakelse i relevante VEU-drøftinger, vil ytterligere styrke assosierte partnerstaters rolle i den operative utviklingen av VEU.

4. Ministrene understreket Russlands nøkkelrolle når det gjelder sikkerheten og stabiliteten i Europa og så fram til at VEUs forbindelser med Russland skulle utvikles ytterligere på grunnlag av en styrket politisk dialog og praktisk samarbeid.

Ministrene understreket nok en gang Ukrainas betydning som europeisk partner. De bifalt diskusjonene med Ukraina på en rekke områder med sikte på politisk dialog og praktisk samarbeid mellom VEU og Ukraina.

Ministrene oppfordret Hviterussland, Russland og Ukraina til snarest å ratifisere Avtalen om åpne luftrom (Open Skies).

Ministrene uttrykte tilfredshet med hvordan VEUs Middelhavsdialog hadde utviklet seg, og bekreftet at de var rede til å styrke samarbeidet ytterligere med de partnerne i Middelhavsdialogen som ikke er VEU-medlemmer. Dialogen bidrar til tillitsbygging og samarbeid i regionen og forsterker annen internasjonal innsats, særlig EUs Barcelona-prosess, som ble drevet ytterligere framover av Stuttgart-konferansen som nylig ble

avholdt, samt av NATOs Middelhavsdiallog.

Ministrene merket seg med glede den pågående dialogen mellom Kypros* og VEU som utvikler seg i takt med forbindelsene mellom Kypros* og Den europeiske union, som Kypros* fører medlemskapsforhandlinger med.

5. Ministrene understreket på nytt viktigheten av å videreføre dialogen innenfor Transatlantisk forum med instanser på beslutningsnivå i USA og Canada. De bifalt den danske formannens initiativ i så måte.
6. Ministrene understreket betydningen av bidraget som ble gitt fra VEUs parlamentarikerforsamling og dens komiteer til organisasjonens arbeid og de pågående overveielsene omkring Europas sikkerhet og forsvar.
7. Ministrene bifalt Luxembourgs programerklæring for sitt formannskap i VEU.

*Tyrkia tar avstand fra denne henvisningen ved å forbeholde seg sin stilling i dette spørsmålet.

1.11 Erklæring fra ministerrådmøtet i Den vesteuropeiske union, Luxembourg, 23. november 1999

1. Utenriks- og forsvarsministrene i VEU-landene møttes i Luxembourg 22.-23. november 1999. Forut for VEUs ministerråd hadde forsvarsministrene i de 13 medlemslandene i Materiellsamarbeidsgruppen i Den vesteuropeiske union (WEAG) et møte hvor deres kolleger fra Østerrike, Finland og Sverige også deltok.
2. Ministrene bifalt resultatene av Det europeiske råds møte i Köln og vedtaket om å gi Den europeiske union de nødvendige ressurser og kapasitet til å oppfylle sine forpliktelser i forbindelse med den felles europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikken og beslutningen om å videreutvikle mer effektive europeiske militære ressurser på grunnlag av eksisterende nasjonale, binasjonale og multinasjonale ressurser og styrke Europas egen kapasitet i den anledning. Ministrene tok til etterretning at Det europeiske råd har gitt EUs råd for generelle anliggender i oppdrag å legge til rette for og forberede nødvendige tiltak for å nå disse målsetningene, herunder fastsette vilkår for innlemmelse av de av VEUs funksjoner som er nødvendige for at Den europeiske union kan oppfylle sitt nye ansvar i forbindelse med Petersbergoppgavene. De imøteså de beslutningene som skulle tas i så henseende av Det europeiske råd på dets møte i Helsingfors. I påvente av opprettelsen av hensiktsmessige strukturer i Unionen fastholdt ministrene at de var rede til, innenfor rammen av artikkel 17 i Traktat om Den europeiske union, og om Unionen så ønsker, fortsatt å innrømme Unionen tilgang til operativ kapasitet og til å utarbeide og gjennomføre vedtak og aksjoner for Unionen som har forsvarsmessige implikasjoner. På grunnlag av ordningene for utvidet samarbeid mellom Den europeiske union og VEU i henhold til protokollen til artikkel 17 i Traktat om Den europeiske union, som er implementert siden møtet i Bremen, ga ministrene uttrykk for at de var villige til å gi organer underlagt Rådet for Den europeiske union direkte tilgang, etter behov, til den ekspertise organisasjonens operative strukturer besitter, herunder VEUs sekretariat, Militærstaben, Satellittsenteret og Institutt for sikkerhetsstudier. I den anledning, for det tilfelle at Den europeiske union skulle gi uttrykk

for slikt behov, ble de enige om å:

- a) tillate at alle VEUs arbeider og analyser, særlig fra Militærstaben, oversendes Den høye representant for Den felles sikkerhets- og utenrikspolitikken (CSFP) og andre hensiktsmessige organer underlagt Rådet for Den europeiske union, idet det tas hensyn til aktuelle sikkerhetsordninger,
- b) gi anmodninger om oppdrag fra vedkommende organer underlagt Rådet for Den europeiske union rettet til Satellittsenteret samme prioritet som anmodninger fra VEUs ministerråd,
- c) sikre at publikasjoner utgitt av Institutt for sikkerhetsstudier systematisk sendes til Den høye representant for Den felles sikkerhets- og utenrikspolitikken (CSFP) og andre hensiktsmessige organer underlagt Rådet for Den europeiske union,
- d) tillate fortsatt kryssdeltakelse og felles møter og møter i EU/VEUs felles ad hoc-gruppe der det er hensiktsmessig, ifølge fastlagte prosedyrer.

3. Ministrene merket seg med tilfredshet at alliansen på nytt har bekreftet sin sterke besluttomhet med hensyn til å videreføre prosessen med å styrke den europeiske pilar i henhold til Brussel-erklæringen fra 1994 og prinsippene omforent i Berlin i 1996. De verdsatte framskrittene som var oppnådd når det gjaldt implementeringen av vedtakene fra Berlin og tok til etterretning at nøkkelelementene i disse er i ferd med å komme på plass. De understreket betydningen av alliansens strategiske konsept. Ministrene satte pris på at alliansen bifalt den nye given i arbeidet for å styrke den felles europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikken som omhandlet i punkt 8, 9 og 10 i Kommuniqueet fra toppmøtet i Washington, og at den opplyste at den var rede til å fastsette og vedta nødvendige ordninger for å skaffe Den europeiske union rask tilgang til NATOs felles ressurser og kapasitet.
4. Ministrene drøftet Europas sikkerhet og forsvar i detalj. I denne sammenheng ga de uttrykk for at de satte pris på arbeidet med de uformelle overveielserne som ble besluttet igangsatt i Roma, og som fant sted på møter mellom sikkerhetspolitiske ledere i utenriks- og forsvarsministerier som hadde lagt for dagen en felles vilje til å:
 - a) styrke ressurser og kapasitet som er tilgjengelig i forbindelse med krisehåndteringsoperasjoner,
 - b) forberede arven etter VEU og innlemmelsen av de VEU-funksjoner som Den europeiske union kommer til å betrakte som nødvendige for å oppfylle sine nye ansvarsområder innen krisehåndtering,
 - c) utarbeide tilfredsstillende ordninger som vil tjene alle VEU-staters interesse. Ministrene vedtok at arbeidet med de uformelle overveielserne skulle videreføres på dette grunnlaget. I denne sammenheng utgjør VEU en ramme for dialog som fremmer den politisk/militære konsultasjonsprosessen og samarbeidet mellom europeere om bredere sikkerhets- og forsvarsspørsmål.
5. Ministrene bifalt resultatene av gjennomgangen av ressurser og kapasitet som kan stilles til rådighet for europeiske krisehåndteringsoperasjoner. De tok med tilfredshet til etterretning rapporten utarbeidet av formannskapet, og godkjente anbefalingene om å styrke europeisk kapasitet for krisehåndteringsoperasjoner. De ga Det faste råd i oppdrag å fortsette

arbeidet med å styrke VEUs kollektive kapasitet innenfor rammen av sitt mandat.

6. Ministrene uttrykte sin tilfredshet med arbeidet i VEUs utvidede flernasjonale rådgivende politielement (MAPE), som ble igangsatt på anmodning fra Den europeiske union, og som bidrar til den pågående prosessen med sikte på stabilisering og demokratisk reform i Albania. Gjennomføringsplanen for det utvidede MAPE-oppgavet vil sette det bedre i stand til å etterkomme albanske myndigheters behov for å bygge opp en politistyrke etter europeisk standard.
7. Ministrene uttrykte sin tilfredshet med implementeringen av det generelle oppdraget om overvåking av sikkerheten i Kosovo som VEUs satellittsenter gjennomfører på anmodning fra Den europeiske union. De satte pris på den interesse internasjonale organisasjoner har lagt for dagen for Satellittsenterets geografiske informasjonssystem (GIS).
8. Ministrene uttrykte sin tilfredshet med gjennomføringen av VEUs mine-ryddingsbistandsoppdrag (WEUDAM) i Kroatia. Oppdraget ble gjennomført under Sveriges ledelse og på anmodning fra Den europeiske union.
9. Ministrene hadde lengre drøftelser om Kosovo og regionen. De bekreftet sitt sterke ønske om et demokratisk, multietnisk Kosovo og forventer at alle parter overholder FNs sikkerhetsråds resolusjon 1244 fullt ut. De ga på nytt uttrykk for nødvendigheten av en reell utvikling mot demokrati og respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende rettigheter i Den føderale republikken Jugoslavia. De uttrykte sin fulle støtte til implementeringen av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa med sikte på varig fred, demokratisering, velstand, sikkerhet og stabilitet i regionen. De merket seg med tilfredshet at alle internasjonale organisasjoner samarbeidet i felten, og satte særlig pris på den innsats SFOR og KFOR har gjort for å gjenopprette stabilitet og oppnå fred i regionen. De bifalt innsatsen gjort av AFOR. De tok også med tilfredshet til etterretning opprettelsen av en flernasjonal fredsstyrke for Sørøst-Europa og den offisielle åpningen av dennes hovedkvarter i Plovdiv i Bulgaria, som et viktig bidrag til prosessen med tillitsbygging og sikkerhet i regionen.
10. Når det gjelder VEUs operative utvikling har ministrene
 - satt søkelyset på betydningen av VEU/NATOs felles krisehåndteringsøvelse (CMX/CRISEX 2000) med sikte på å prøve ut og validere prosedyrene for krisehåndtering og konsultasjonsordninger mellom VEU og NATO i tilfelle av en VEU-ledet operasjon der NATO-ressurser og -kapasitet tas i bruk,
 - understreket betydningen av de tiltak som er truffet når det gjelder den nye organiseringen av Militærstaben for å forbedre stabens effektivitet og samhold. De tok angjeldende dokumenter til etterretning,
 - understreket betydningen av sivil/militært samarbeid i forbindelse med krisehåndteringsoppdrag. De tok VEU-konseptet på dette området til etterretning,
 - tatt til etterretning VEUs konsept for medisinsk støtte.
11. Ministrene bifalt den senere tids initiativer fra medlemsstatene av Eurocorps, Eurofor og Euromarfor for å styrke de flernasjonale styrkenes krisehåndteringsevne. De støttet medlemsstatene i Eurocorps' ønske om å tilpasse Eurocorps, og særlig dets hovedkvarter, til den nye strategiske situasjonen, og i framtiden utvikle det til en europeisk styrke for innsetting på kort varsel. De bifalt også den vedtatte felleserklæringen om bruken av

- den spansk-italienske ambifiestykken (SIAF) innenfor rammen av VEU.
12. Ministrene støttet anbefalingene i rapporten om eventuell deltakelse av VEU i utviklingen av et multilateralt europeisk program på satellittområdet.
 13. Ministrene merket seg med interesse formannskapetets rapport fra Militærkomiteens møte i Luxembourg 3.-4. november 1999. De satte særlig pris på at arbeidet med Militærstabens organisasjonsstruktur og virkemåte var fullført.
 14. VEU-rådet (medlemmene av WEAG) vedtok konklusjonene framlagt av forsvarsministrene i WEAG.
 15. Ministrene bifalt resultatene av OSSE-toppmøtet i Istanbul 18.-19. november 1999. De merket seg med tilfredshet avtalen om tilpasning av Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen), som fortsatt er en hjørnestein i Europas sikkerhet, samt tilpasningen av Wien-dokumentet 1994. Ministrene understreket nødvendigheten av at de deltakende statene overholder alle bestemmelser i disse dokumentene. Ministrene bifalt også godkjenningen av Sikkerhetspakten for Europa, vedtatt i Istanbul, som gjenspeiler de endringer som har funnet sted i Europa i løpet av det siste tiåret. Sikkerhetspakten vil danne et solid grunnlag for OSSE når organisasjonen skal behandle framtidige utfordringer for fred og sikkerhet. I denne sammenheng bifalt ministrene også godkjenningen av en «Plattform for kooperativ sikkerhet». Det bekrefter nok en gang betydningen av samarbeid mellom gjensidig forsterkende og komplementære organisasjoner.
 16. Ministrene uttrykte sin dype bekymring over at det militære felttoget fortsetter i Nord-Kaukasus. De manet til størst mulig tilbakeholdenhet for å unngå uforholdsmessig og vilkårlig maktbruk. De oppfordret også Russlands regjering om å overholde sine forpliktelser i henhold til internasjonal humanitær rett for å unngå sivile tap. Ministrene understreket sterkt at det var nødvendig å prøve å komme fram til en forhandlingsløsning og la vekt på at dialogen mellom den russiske regjering og de valgte lederne i Nord-Kaukasus, herunder Tsjetsjenia, ville være et viktig skritt i retning av en politisk løsning. Ministrene understreket hvilken rolle OSSE burde spille i oppnåelsen av dette målet. De satte pris på OSSEs vilje til å bistå i en gjenopptakelse av den politiske dialogen og på at Den russiske føderasjon godkjente at en sittende formann besøker regionen. Ministrene minnet om sin holdning til Den russiske føderasjonens integritet. De fordømte på det sterkeste terrorisme i enhver form.
 17. Ministrene understreket Russlands nøkkelrolle når det gjelder sikkerheten og stabiliteten i Europa og så fram til at VEUs forbindelser med Russland skulle utvikle seg ytterligere på grunnlag av en styrket politisk dialog og praktisk samarbeid.
 18. Ministrene understreket nok en gang Ukrainas betydning som europeisk partner. De bifalt framskrittene som var oppnådd med hensyn til implementeringen av handlingsplanen. De ytret ønske om ytterligere styrking av den politiske dialogen og det praktiske samarbeidet mellom VEU og Ukraina.
 19. Ministrene oppfordret Hviterussland, Russland og Ukraina til snarest å ratifisere Avtalen om åpne luftrom (Open Skies).
 20. Ministrene uttrykte sin tilfredshet med hvordan VEUs Middelhavsdialog hadde utviklet seg. Dialogen bidrar til tillitsbygging og samarbeid i regionen og styrker annen internasjonal innsats, særlig EUs Barcelona-prosess

- og NATOs Middelhavsdialog.
21. Ministrene merket seg med glede den pågående dialogen mellom Kypros* og VEU, som utvikler seg i takt med forbindelsene mellom Kypros* og Den europeiske union, som Kypros* fører medlemskapsforhandlinger med.
 22. Ministrene gjentok hvor viktig de mente det var at dialogen innenfor Transatlantisk forum ble videreført. De bifalt det franske formannskapets program.
 23. Ministrene legger fortsatt stor vekt på VEUs parlamentarikerforsamlings bidrag til organisasjonens arbeid og de pågående overveielsene omkring Europas sikkerhet og forsvar.
 24. Ministrene gledet seg over Portugals programerklæring for sitt kommende formannskap i VEU.***

Ministrene takket hr. Guido Lenzo for resultatene VEUs Institutt for sikkerhetsstudier hadde oppnådd under hans ledelse. De bifalt utnevnelsen av hans etterfølger, fr. Nicole Gnesotto, som Instituttets nye direktør.

Ministrene hyllet generalsekretæren, hr. José Cutileiro, og takket ham for hans uvurderlige bidrag til VEUs utvikling de siste årene. De uttrykte taknemlighet for alt det arbeidet han hadde nedlagt, og som var en avgjørende faktor i Organisasjonens utvikling.

Ministrene sluttet seg til Det faste råds vedtak om å utnevne hr. Javier Solana til stillingen som generalsekretær. De uttrykte sin overbevisning om at utnevnelsen av hr. Solana til denne stillingen vil bidra til å utvikle forbindelsene mellom VEU og Den europeiske union som forutsatt i Traktat om Den europeiske union og vedtakene Det europeiske råd gjorde på sitt møte i Köln.

*Tyrkia tar avstand fra denne henvisningen ved å forbeholde seg sin stilling i dette spørsmålet.

Materiellsamarbeid. Aktiviteter i Materiellsamarbeidsgruppen i Den vesteuropeiske union (WEAG)

1. Forsvarsministrene i de 13 landene som er med i Materiellsamarbeidsgruppen i Den vesteuropeiske union (WEAG), det europeiske forum for materiellsamarbeid, og deres kolleger fra Østerrike, Finland og Sverige møttes 22. november 1999, dagen før møtet i VEU-rådet.
2. De gjennomgikk endringene i situasjonen på materiellområdet og det konkrete materiellsamarbeidet som skjer innenfor WEAG, med særlig fokus på WEAGs framtid innenfor rammen av utviklingen av den nye sikkerhetsarkitekturen for Europa og Det europeiske materiellpartnerskapet.
3. Som en oppfølging til Det europeiske råds erklæring fra Köln-møtet ble mulige alternativer for WEAGs framtid innenfor rammen av utviklingen av den nye sikkerhetsarkitekturen for Europa gjennomgått. I denne anledning har forsvarsministrene i WEAG:
 - bekreftet sin forpliktelse overfor WEAG og blitt enige om å beholde WEAG under sin politiske ledelse,
 - bekreftet sin vilje til å videreutvikle aktivitetene til WEAG og dets utøvende organ, WEAO, og forbedre effektiviteten og omfanget av felles aktiviteter for bedre å oppfylle de omforente målsetningene, herunder

- eventuell opprettelse av Det europeiske materiellbyrå (EAA),
 - på nytt bekreftet at alle som har fullt medlemskap i WEAG fortsatt vil ha rett til å delta fullt ut i enhver framtidig ordning innenfor materiell-samarbeidet i Europa som måtte springe ut av WEAG/WEAO, med de samme rettigheter og plikter som de nå har,
 - bekreftet på nytt sin beslutning om gradvis å utvide materiellsamarbei-det til andre stater i Europa gjennom Europeisk materiellpartnerskap, og ble enige om å tilby dem fullt medlemskap når de nødvendige vilkår er oppfylt.
4. Når det gjelder Europeisk materiellpartnerskap, har ministrene, på bakgrunn av Den tsjekkiske republikks, Ungarns og Polens tiltredelse til NATO og deres påfølgende assosierte medlemskap i VEU, vedtatt å oppdatere prosedyrene som ble avtalt i Erfurt i november 1997. Dette vil gjøre det mulig for disse statene å delta i WEAGs virksomhet. Ministrene godkjente videre framgangsmåten for fullt medlemskap i WEAG.
 5. Ministrene godkjente den reviderte versjonen av programdokumentet for WEAG fra 1990, som fastsetter generelle retningslinjer for WEAGs politikk i forbindelse med opprettelse, utbygging, drift og kontroll av Det europeiske forsvarsutstyrsmarkedet.
 6. Ministrene stadfestet at arbeidet med å implementere Det europeiske materiellbyrået skulle videreføres i samsvar med Hovedplanen.
 7. Den vesteuropeiske forsvarsmateriellorganisasjon (WEAO) har nådd sitt mål med hensyn til tildelingen av forsknings- og teknologikontrakter til europeisk industri under EUCLID-programmet. For kommende periode er målet en 10 % økning i nye prosjekter, med minst 17 EUCLID-kontrakter med en samlet verdi av EUR 102 millioner, inkludert 39 millioner i form av industriens egeninvesteringer.
 8. WEU-rådet (medlemmer av WEAG) vedtok konklusjonene fra forsvarsministrene i WEAG.

1.12 Sluttkommunike fra forsvarsministermøtet i Det nordatlantiske rådet, Brussel, 2.desember 1999

1. Det nordatlantiske råd møttes på forsvarsministernivå i Brussel 2. desember 1999.
2. Ettersom dette var vårt første formelle møte etter toppmøtet i Washington og operasjon Allied Force, dreide møtet seg særlig om å vurdere framgangen i den pågående tilpasningen av alliansen som stats- og regjeringssjefene påla oss i kommunikeet fra toppmøtet og i det nye strategiske konseptet, samt om å gjennomgå situasjonen på Balkan.
3. På bakgrunn av den politiske utvikling i regionen gjennomgikk vi status for NATOs vidtfavnende tilnærming og vedvarende forpliktelse til å fremme sikkerhet, stabilitet, demokrati og fredelig tvisteløsning på Balkan, herunder NATO-ledede operasjoner i Bosnia-Hercegovina og Kosovo, samt implementeringen av Initiativet for Sørøst-Europa. Som forsvarsministre er vi tilfredse med at NATOs militære myndigheter fortsatt følger situasjonen i hele regionen nøye.
4. Ved avslutningen av luftoperasjonen i forbindelse med Kosovo hadde de NATO-allierte og deres partnere realisert sine viktigste målsetninger. Den humanitære katastrofen er over, en internasjonal fredsstyrke (KFOR) er

satt inn i henhold til planen, og det internasjonale samfunn har påtatt seg ansvaret for den sivile forvaltningen gjennom UNMIK. Nøkkelen til vår suksess har vært alliansens samhold. NATO har hele veien vært forent i sin besluttsomhet.

5. Det er gjort betydelige framskritt siden luftoperasjonen ble avsluttet. Vi er fast bestemt på å ta vår del av ansvaret for å oppfylle det internasjonale samfunns mål i henhold til FNs sikkerhetsråds resolusjon 1244.
6. Etnisk motivert vold må opphøre. Selv om sikkerhetssituasjonen i Kosovo er relativt stabil, er det stadig nødvendig å vie den full oppmerksomhet i en situasjon som fortsatt er spent og usikker. Vi vil ikke tåle at minoriteter trakasseres eller at det utvikles parallelle strukturer som utgjør en trussel mot UNMIK- eller KFOR-mål eller setter rettssikkerheten i fare. Vi merker oss med tilfredshet at anklageren ved FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia (ICTY) har gitt uttrykk for at støtten fra KFOR verdsettes. KFOR-styrkene er nå fullt utplassert. Vi bekrefter at KFOR hele tiden er på vakt mot og har evne til å reagere på enhver ekstern trussel mot sikkerheten i Kosovo, og gir vår fulle tilslutning til KFORs mandat til å overvåke og ivareta sikkerheten ved indre og ytre grenser. KFOR vil også i fortsettelsen ivareta sikkerheten for alle innbyggere i Kosovo. Vi vil særlig trekke fram KFORs arbeid med å beskytte alle minoriteter, blant annet ved å opprettholde en effektiv militær tilstedeværelse i områder hvor serberne er i mindretall. Vi er glade for at demilitariseringen av UCK, Kosovos frigjøringshær, nå er fullført med hell, og bifaller KFORs innsats mot ulovlige våpen og trusler, uansett opprinnelse. Vi støtter KFORs bidrag til opprettelsen av Kosovos beskyttelseskorps som en multietnisk sivil organisasjon. Dette var et avgjørende skritt for å gi tidligere soldater håp om å bli integrert i det sivile liv etter demilitariseringen av UCK.
7. Vi konstaterer med glede at KFOR og UNMIK har hatt et utmerket samarbeid. Vi bekrefter på nytt vår fulle støtte til UNMIK i dets bestrebelser på å bygge opp en fullt fungerende sivil administrasjon i Kosovo. Vi vil i denne forbindelse trekke fram FNs generalsekretærs spesielle representant for hans enestående innsats. Det vil være avgjørende at UNMIK tildeles tilstrekkelige ressurser for å kunne utføre sitt oppdrag fullt ut.
8. Den solide praktiske og politiske støtte som nabolandene har ytt under hele luftoperasjonen, og som de fortsatt yter, har vært og er fortsatt avgjørende for at vi skal lykkes. Vi ga uttrykk for vår dype takknemlighet for denne støtten og bifaller særlig Albanias og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonias ²⁾ fortsatte støtte til KFOR. NATO vil fortsette å arbeide tett sammen med landene i regionen for å bygge langsiktig, bærekraftig stabilitet i regionen. I denne sammenheng merket vi oss at alliansen fortsatt arbeider for å utvikle Initiativet for Sørøst-Europa med sikte på å fremme regional sikkerhet og samarbeid i regionen, også gjennom ordninger som Partnerskap for fred, Det euroatlantiske partnerskapsråd og Det rådgivende forum. Initiativet for Sørøst-Europa bygger opp under og supplerer målsetningene i Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Gjennomføringen av aktiviteter under initiativet er allerede begynt, både i NATO-hovedkvarteret og i de berørte landene for å harmonisere bistandsprogrammene. Vi ser i så måte fram til at de berørte landene med de alliertes hjelp skal opprette en Samarbeids-

²⁾ Tyrkia anerkjenner Republikken Makedonia ved dens konstitusjonelle navn.

gruppe for sikkerhetsbistand og til rask implementering av andre tiltak for å øke effektiviteten av slik bistand og fremme samarbeid og gjennomsliktighet i sikkerhetsspørsmål på regionalt plan. Vi bifaller de tanker som i den anledning er framsatt av landene i regionen, og de samarbeidsmekanismer de allerede har fått på plass, og oppmuntrer dem til å gjøre framskritt i aktivitetene, som den planlagte utvekslingen av representanter mellom nasjonale militære hovedkvarterer og ministerier. Vi påla Det faste råd å avgi rapport på vårt neste møte om framskrittene som er gjort innenfor alle disse områdene.

9. Vi bifalt framskrittene som er gjort i Bosnia-Hercegovina, herunder når det gjelder utbyggingen av sivile institusjoner, økningen i antall hjemvendte flyktninger, også til områder hvor de vil være i mindretall, framskrittene i gjenoppbyggingen av det sivile samfunn, reduksjonene i våpenarsenalene og utviklingen av rollen til Den faste komité for militære anliggender. Vi understreket SFORs rolle i denne prosessen, som har muliggjort en vesentlig omstrukturering av styrken, herunder en reduksjon med omkring en tredel av dagens styrke, noe som burde være fullført tidlig neste år. Vi har tro på at dette vil gi oss en mer fleksibel styrke som er fullt ut i stand til å ivareta sikkerheten og muliggjøre full gjennomføring av Dayton-avtalen. Vi ga vår tilslutning til SFORs tette samarbeidsforhold til Den høye representant og andre sivile organer i Bosnia-Hercegovina, og bifalt særlig SFORs vedvarende sterke støtte til arbeidet i FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia, herunder gjennom at den stadig lykkes i å ta i forvaring personer tiltalt for krigsforbrytelser. På samme tid er vi fullt klar over at det må gjøres mer, og vi forplikter oss til å sikre at framskrittene fortsetter, herunder gjennom ytterligere fengslinger, og prioriterer kampanjen mot korrupsjon, ytterligere tilbakeføring av flyktninger, ytterligere reduksjoner i våpenlagrene, styrkereduksjoner og kutt i forsvarsbudsjettene. Vi er glade for Den høye representants anstrengelser og gir vår fulle støtte til hans initiativ om gradvis å føre ansvaret for interne anliggender over til innbyggerne i Bosnia-Hercegovina. Vi støtter hans beslutning nylig om å fjerne en rekke tjenestemenn som har hindret gjennomføringen av Dayton-avtalen, fra sine stillinger.
10. Vi ser med bekymring på mangelen på framdrift i utviklingen av et demokratisk og fredelig FRJ som finner sin plass i det internasjonale samfunn, som fortsatt er vårt mål. Vi ser videre med bekymring på spenningen mellom Serbia og Montenegro og oppfordrer alle berørte parter til å avstå fra ethvert tiltak som kan virke destabiliserende.
11. Vi er takknemlige for det svært viktige bidraget NATOs partnere, herunder Russland og Ukraina, og andre nasjoner har gitt til anstrengelsene for å sikre fred og stabilitet på Balkan. Vi uttrykte vår dypfølte takknemlighet for den enestående ferdighet, mot og beslutsomhet som kvinner og menn fra alle land har lagt for dagen i utførelsen av sin tjeneste i SFOR og KFOR, samt under luftoperasjonen.
12. Vi er fast bestemt på å trekke på vår erfaring i Kosovo-konflikten for å stille bedre forberedt til eventuelle andre slike situasjoner i framtiden, og på å fortsette arbeidet med å bygge en mer effektiv allianse. Luftoperasjonen understreket hvor viktig det er å planlegge for et bredt spekter av eventualiteter samt behovet for beslutsomhet i ledelsen av operasjonene. Den demonstrerte behovet for å styrke de allierte militærstyrkenes kapasitet - og særlig gjelder dette de europeiske alliertes styrker - til å engasjere seg mer effektivt i de mest komplekse aspektene ved moderne fredsstøttende

- operasjoner, og til å øke sin beredskap og evne til å sette inn styrker på kort varsel.
13. Vi er fortsatt meget bekymret over situasjonen i Nord-Kaukasus. Samtidig som vi anerkjenner Russlands territorielle integritet og rett til å beskytte seg mot terrorisme, oppfordrer vi Russland til å være mest mulig tilbakeholden, få slutt på den uforholdsmessige og vilkårlige maktbruken som har påført den sivile befolkningen store lidelser, og iverksette tiltak for å oppnå en politisk løsning basert på erklæringene fra Istanbul og OSSEs rolle. Vi oppfordrer Russland til å legge til rette for at de som trenger det får humanitær hjelp, og til å samarbeide med de internasjonale organisasjonene. Endelig oppfordrer vi Russland til å sikre at konflikten ikke brer seg til andre stater, i lys av viktigheten av regional stabilitet og sikkerhet.
 14. Initiativ for forbedret forsvarsevne (DCI) er et svar på de nye kravene som stilles til alliansens sikkerhetstilnærming slik de er beskrevet i det nye strategiske konseptet. Initiativet som ble godkjent i Washington vil sikre at alliansens styrker kan settes inn raskt, kan få leveranser og forsterkninger og understøttes over lengre perioder borte fra hjemmebasen, samtidig som de kan gjennomføre operasjoner mer effektivt, være bedre beskyttet og støttet ved effektive kommando- og kontrollordninger. Initiativet for forbedret forsvarsevne trekker på erfaringene fra alliansens operasjoner på Balkan og vil bidra til å øke interoperabiliteten mellom allierte styrker og eventuelt også mellom allierte styrker og partnerstyrker. Initiativet vil også styrke Europas forsvarsevne og NATOs europeiske pilar. Gjennomføringen av Initiativet for forbedret forsvarsevne forutsetter vedvarende innsats fra de alliertes side og fra NATO-organer for å fokusere innsatsen om vesentlige kapasitetsområder som er identifisert i initiativet, med sikte på å sikre et riktig forhold mellom styrkestrukturene for å imøtekomme forventede krav, å ha en kreativ tilnærming til det å fylle manglende kapasiteter, samt å sikre tilstrekkelige ressurser for å møte framtidens utfordringer. Implementeringen av DCI er først og fremst et nasjonalt ansvar. Imidlertid vil mye avhenge av kooperative og kollektive ordninger og mekanismer, herunder multinasjonal finansiering, samfinansiering og felles finansiering.
 15. Vi har gjennomgått status for gjennomføringen av DCI. De innledende resultatene er oppmuntrende, både i NATO og i nasjonale programmer. Vi er glade for framdriften i implementeringen av Konseptet for et flernasjonalt felles logistikk-senter, herunder bemanningen av MJLC-posisjonene og finpussingen av den nye operativdoktrinen. Vi tok også til etterretning det pågående arbeidet for å utvikle sentraliseringsmekanismer i forbindelse med flernasjonale formasjoner, som vil være tema på en første konferanse senere denne måneden, samt fortgangen i arbeidet med å utvikle en systemarkitektur for NATO-konsultasjoner, -kommando og -kontroll. Denne innledende framgangen må videreføres. Derfor besluttet vi at det måtte gjøres en kraftanstrengelse for å fullføre implementeringen av DCI, og ba om en fremdriftsrapport på vårt neste møte.
 16. Arbeidet med å implementere Den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentiteten (ESDI) innenfor alliansen fortsetter i samsvar med kommunikeet fra toppmøtet i Washington og det strategiske konseptet. Her har det funnet sted en innledende utveksling av synspunkter med hensyn til forholdet til Den europeiske union, praktiske ordninger til støtte for EU-ledede operasjoner og deltakelsesspørsmålet.
 17. Vi gleder oss over samtlige europeiske alliertes beslutning om å treffe de

nødvendige tiltak for å styrke Europas militære evne. Denne forbedringen vil styrke de alliertes evne til å yte bidrag til oppdrag i alliansens regi, men vil også bidra til å styrke kapasiteten for EU-ledede operasjoner. Vi følger nøye det pågående arbeidet i EU og imøteser initiativer fra EU i kjølvannet av toppmøtet i Helsingfors, særlig i forbindelse med utviklingen av forsvarsevne uten unødig duplisering, og forventer at disse initiativene og de som følger av NATOs DCI vil virke gjensidig forsterkende, i troen på at et sterkere Europa betyr en sterkere allianse. På dette grunnlag ser vi fram til å bygge et tett forhold mellom NATO og Den europeiske union.

18. I mellomtiden fortsetter alliansen å arbeide innenfor VEU for å ferdigstille og gjennomføre ordninger for å lette samarbeidet mellom de to organisasjonene i tilfelle eventuelle VEU-ledede militære operasjoner som gjør bruk av NATO-kapasiteter og -ressurser. Vi ser fram til å prøve disse ordningene i en krisehåndteringsøvelse mellom NATO og VEU som er planlagt til februar 2000. Vi setter pris på den informasjonen vi har mottatt om utfallet av VEUs gjennomgang av ressursene og kapasitetene innmeldt for Petersberg-oppgaver i henhold til VEU-ministrenes godkjenning på deres møte i Luxembourg.
19. Vi understreker risikoen som spredningen av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler utgjør for stabiliteten internasjonalt og regionalt. Det primære mål for alliansen og dens medlemmer er å hindre at spredning skjer, eller med diplomatiske midler å reversere spredning som måtte ha forekommet. Vi oppfordrer alle land til å tiltre og gjennomføre Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen, selve hjørnesteinen i ikke-spredningsregimet. Vi er fast besluttet på å få i stand en juridisk bindende protokoll med effektive verifikasjonstiltak for å sikre etterlevelse og fremme gjennomsiktighet i forbindelse med gjennomføringen av Konvensjonen om biologiske våpen, og understreker viktigheten av at alle land etterlever Konvensjonen om kjemiske våpen.
20. Alliansen gjør framskritt når det gjelder gjennomføringen av Initiativet om masseødeleggelsesvåpen (WMDI). Det nye Senteret for masseødeleggelsesvåpen vil bedre samordningen av alle WMD-relaterte aktiviteter ved NATO-hovedkvarteret, samt styrke ikke-spredningsdimensjonen i forbindelse med politiske konsultasjoner og forsvarsinnsats med sikte på å øke alliansens beredskap. Vi imøteser opprettelsen av WMD-senteret på vårparten år 2000. Betydelige framskritt er gjort med å fastsette oppgavene for WMD-senteret. Spesifikasjoner for en WMD-etterretnings- og -informasjonsdatabase vurderes konkret med sikte på bedret etterretningskvalitet og økt etterretningsmengde og informasjonsutveksling mellom de allierte. Endelig fortsetter vi forberedelsene til nye konsultasjoner med Russland om disse sakene i Det permanente fellesråd, og vi er glade for at NATO-Ukraina-kommisjonen har innledet drøftingene om spredning. Vi er fast bestemt på å øke vår kapasitet til å håndtere risikoene forbundet med spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler på en hensiktsmessig og effektiv måte, idet de også utgjør en potensiell fare for de alliertes befolkning, territorier og styrker.
21. Det ble også arbeidet videre med andre aspekter ved NATOs interne tilpasning. Aktivering av den nye kommandostrukturens hovedkvarter startet 1. september. Den nye kommandostrukturen vil gi alliansen kapasitet til å lede og kontrollere hele alliansens militære oppgavespekter, blant annet ved bruk av mobile, kombinerte og felles hovedkvarter, spesielt CJTF-hovedkvarter. Gjennomføringen av konseptet for kombinerte, felles

styrker er nå gått inn i sin siste fase. Dette vil bety et nytt krisehåndteringsverktøy som vil være viktig for alliansen i det kommende århundret. I tillegg forbereder NATOs militære myndigheter retningslinjer for implementeringen av det strategiske konseptet. Disse vil bli etterfulgt av en gjennomgang av styrkestrukturen som vil kunne ut i en mer effektiv reaksjon på trusler og risikoer i framtiden. Samtidig oppdaterer NATOs militære myndigheter prosedyrer for operativ planlegging og tilpasser dem ut fra erfaringene fra den senere tids operasjoner og for å oppfylle operative behov generelt.

22. Vi bekrefter på nytt at NATO fortsatt står åpen for nye medlemmer i henhold til Atlanterhavspaktens artikkel 10. Alliansen forventer å sende ut flere invitasjoner i de kommende år til nasjoner som er villige og i stand til å påta seg ansvaret og forpliktelsene ved et medlemskap, og etter hvert som NATO vurderer at innlemmelse av disse nasjonene vil tjene alliansens generelle politiske og strategiske interesser og styrke europeisk sikkerhet og stabilitet generelt. Vi gleder oss over den betydelige interesse for og aktive deltakelse i Handlingsplanen for medlemskap (MAP) som søkerlandene har lagt for dagen, også når det gjelder dens forsvarsmessige og militære aspekter. De har lagt fram årlige nasjonale programmer som danner grunnlag for å bringe MAP-prosessen videre, eventuelt også ved vurdering og tilbagemelding fra alliansens side om framskritt i retning av å oppfylle de krav og forpliktelser som et medlemskap medfører. Forberedelsene til eventuelt framtidig opptak understøttes av Partnerskap for fred-aktiviteter. Skreddersydde individuelle partnerskapsprogrammer og partnerskapsmål for søkerland vil være av avgjørende betydning for å kunne øke de væpnede styrkenes effektivitet og interoperabilitet. På vårt neste ministermøte vil vi vurdere framskrittene det enkelte søkerland har gjort på det forsvarsmessige og militære området.
23. Vi var glade for at Irland har besluttet å tre inn i Partnerskap for fred-ordningen per 1. desember 1999. Dette er nok et bevis på den sentrale rollen PfP nå spiller for euroatlantisk sikkerhet og stabilitet.
24. Vi setter pris på framskrittene som er gjort når det gjelder implementeringen av et styrket og mer operativt partnerskap, som ble lansert på Washington-toppmøtet i den hensikt å forsterke den operative evnen til Partnerskap for fred. Vi imøteser godkjenningen i morgen av den første Ministerrettledningen innenfor Planleggings- og tilsynsprosessen i PfP (PARP) og oppsettingen av partnerskapsmål som et vesentlig skritt for å bringe partnernes og alliansens styrkeplanleggingsprosess nærmere hverandre og sikre forsterkede kapasiteter.
25. Vi er glade for de framskrittene som er gjort når det gjelder å involvere partnere som bidrar med tropper i konsultasjoner, planlegging, ledelse og politisk tilsyn med dagens operasjoner på Balkan, i samsvar med Det politisk-militære rammeverk (PMF) for NATO-ledede PfP-operasjoner. Vi godkjenner Konseptet for operative kapasiteter, som vil styrke PfPs operative evner og øke partnerstyrkenes kapasitet og interoperabilitet samt styrke alliansens generelle kapasitet til å sette sammen skreddersydde styrkepakker med sikte på å sette opp og understøtte fremtidige NATO-ledede PfP-operasjoner à la SFOR og KFOR. Konseptet for operative kapasiteter vil utvikle seg i tråd med den videre utvikling og gjennomføring av konseptet og på bakgrunn av nye utfordringer for flernasjonale operasjoner som involverer både allierte og partnere. Vi verdsetter de betydelige framskrittene som er gjort så langt i Programmet for styrket opplæring og

- utdanning, og ser fram til å motta det ferdige programmet på vårt neste møte på vårparten 2000. Vi har gitt Det faste råd i oppdrag å rapportere om utviklingen av disse viktige initiativene på vårt møte våren 2000.
26. Vi mener fortsatt at det er av stor betydning å ha et nært forhold til Russland, i samsvar med Grunnakten NATO-Russland. I tillegg til vår felles innsats i Bosnia-Hercegovina har det vært et utmerket samarbeid mellom NATO og de russiske styrkene i Kosovo, og vi har fortsatt konsultasjonene om Kosovo i Det permanente fellesråd. Vi beklager at Russland ennå ikke har vært villig til å gjenoppta hele spekteret av samarbeidsaktiviteter i henhold til Grunnakten. Vi oppfordrer Russland til å revurdere sin politikk på dette området og ser fram til å utvide samrådet og samarbeidet i framtiden, også innenfor rammen av EAPC og Partnerskap for fred.
27. Vårt spesielle partnerskap med Ukraina er av stor betydning for oss. Vi vil fortsatt yte Den felles arbeidsgruppen for forsvarsreform vår fulle støtte og tar til etterretning det verdifulle arbeidet NATOs forbindelseskontor og informasjons- og dokumentasjonssenter i Kiev har nedlagt. Vi imøteser møtet i NATO-Ukraina-kommisjonen i morgen.
28. Middelhavet er et område som er av særlig interesse for alliansen. Vi er glade for de framskrittene som er gjort for å styrke Middelhavsdialogen som et ledd i alliansens samarbeidstilnærming til sikkerhet. Vi er glade for at Arbeidsprogrammet for år 2000 vil omfatte et stort antall militære aktiviteter. Vi understreker også betydningen av skreddersydde forsvarsrelaterte aktiviteter, og i denne sammenheng betydningen av militære kontakter gjennom besøk til land innenfor Middelhavsdialogen. I den anledning pålegger vi Det faste råd å legge fram en fremdriftsrapport om disse spørsmålene på vårt neste møte.
29. Avtalen om tilpasning av avtalen om konvensjonelle styrker i Europa, som ble undertegnet på OSSE-toppmøtet i Istanbul 19. november, vil sikre at CFE-avtalen forblir en hjørnestein i europeisk sikkerhet og stabilitet. De allierte la fram omfattende forslag som dannet grunnlaget for forhandlingene, særlig om innføringen av et system for nasjonalt baserte styrketak og en forbedring av avtalens bestemmelser om stabilitet, gjennomsliktighet og forutsigbarhet. Den tilpassede avtalen vil medføre en forbedring av sikkerheten i hele Europa, ikke minst fordi den innfører en strengere struktur for nasjonale og territoriale tak samtidig som den gir tilstrekkelig fleksibilitet med hensyn til mobilitet i forbindelse med rutineøvelser og effektiv krisehåndtering, og derved sikrer NATOs evne til å oppfylle sitt ansvar. Vi er glade for at den tilpassede avtalen vil tillate at nye signatarstater tiltrer, og skjerpe avtalens krav hva angår vertsstatens samtykke til utplassering av utenlandske styrker.
30. Vi er glade for de viktige politiske forpliktelsene som ligger i CFE-sluttakten, særlig de bilaterale avtalene som er inngått mellom Russland og Georgia og Russland og Moldova, om tilbaketrekning av de russiske styrkene. Men det er avgjørende at CFE-avtalen forblir gyldig og troverdig. NATO-landene er bekymret på grunn av Russlands manglende overholdelse av «flanke»-takene i avtalens artikkel V. Vi tar til etterretning at Russland har forpliktet seg til å overholde alle avtalens bestemmelser og restriksjoner. Vi merker oss også Russlands forsikringer om at deres overskridelser av CFE-takene vil være av midlertidig karakter. I samsvar med CFE-avtalen og Wien-dokumentet forventer de NATO-allierte at Russland skal oppfylle sitt løfte om å overholde CFE-takene så snart som mulig, og i mellomtiden sørge for maksimal gjennomsliktighet når det gjelder styrker og våpen

utplassert i Nord-Kaukasus. Den tilpassede avtalen kan bare tre i kraft dersom alle signatarstatene har overholdt avtalens styrketak. Det er på dette grunnlag vi kan arbeide for å sette den tilpassede avtalen i kraft. I påvente av at denne prosessen skal ferdigstilles, er det av avgjørende betydning at den foreliggende avtalen med tilhørende dokumenter gjennomføres.

31. Alliansen legger vekt på å opprettholde strategisk stabilitet. I så måte oppfordrer vi Russland til å ratifisere START II-avtalen snarest mulig. Dette vil berede veien for betydelige reduksjoner i kjernevåpenarsenalene og gjøre det mulig å innlede forhandlingene om START III med sikte på ytterligere vidtrekkende reduksjoner i beholdningene av kjernevåpen. Vi ønsker fremdeles framskyndet ikrafttredelse av Den fullstendige kjernefysiske prøvestansavtalen og oppfordrer alle land til å tiltre og gjennomføre avtalen så snart som mulig. Vi støtter en framskyndet inngåelse av en avtale om forbud mot produksjon av spaltbart materiale.
32. Vi bifalt ferdigstillelsen av NATOs gjennomgang av sin framtidige rolle på materiellområdet på mandat fra Konferansen for nasjonale materielldirektører (CNAD). Gjennomgangen beskriver nye ordninger for harmonisering av materiellrelaterte krav for å oppfylle alliansens forsvarsevnerelaterte behov, standardisering av materiell med sikte på bred interoperabilitet, samarbeid om materiellanskaffelser og en mer effektiv utnyttelse av forsknings- og teknologiresurser innen forsvarsområdet. Et resultat av gjennomgangen vil være en styrking av samordningen, spesielt gjennom NATOs komité for materiellsamordning, av materiellrelaterte saker mellom alle berørte NATO-organer og derved bidra direkte til gjennomføringen av Initiativet for forbedret forsvarsevne. En NATO-strategi for forskning og teknologi er utviklet for å rettlede alliansens arbeid på området. Både gjennomgangsdokumentet og strategidokumentet vil bidra til å opprettholde NATOs spesielle rolle på materiellområdet i årene som kommer. Vi bifaller utviklingen innen europeisk forsvarsindustri og dennes bidrag til forbedringen av Europas forsvarsevne. En levedyktig forsvarsindustri på begge sider av Atlanteren er vesentlig for at NATOs militære styrker skal fungere effektivt. I denne sammenheng bifaller vi det pågående forsvarsindustrisamarbeidet mellom USA og Europa, som vil bidra til økt interoperabilitet, stordriftsfordeler, konkurranse og nytenkning. Vi ser fram til en utvidelse av det transatlantiske samarbeidet innen forskning, utvikling og produksjon av forsvarsmateriell i likevektens og samarbeidets ånd som en vesentlig faktor for samholdet i alliansen.
33. Som et ledd i arbeidet for å øke effektiviteten ved det sivil-militære samarbeid, som i det strategiske konseptet omtales som vesentlig for alliansens operative kapasitet, er det foretatt en grunnleggende gjennomgang av sivil kriseplanlegging (CEP) innenfor NATO som nå nærmer seg ferdigstillelse. Gjennomgangen vil resultere i et nærmere samarbeid mellom det sivile og militære samfunn og muliggjøre mer effektiv utnyttelse av sivile ressurser i aktiviteter alliansen gjennomfører, f.eks. fredsbevarende operasjoner. Det viktige bidraget fra partnerne til fellesoperasjoner vil også dra nytte av resultatene av denne gjennomgangen i og med at de stadig oftere blir trukket inn i sivil-militære planleggingsaktiviteter. I denne sammenheng har partnernes økende engasjement i CEP-aktiviteter vist seg å være meget verdifull. CEP-aktivitetene omfatter nå ordninger for sivil støtte til det militære i tillegg til å være interoperable i en kriseoperasjon gjennom Det euroatlantiske koordinasjonssenter for katastrofehjelp.
34. NATOs fellesfinansiering er viktig som støtte til NATOs kommandostruk-

tur i Bosnia-Hercegovina og Kosovo. Som et ledd i den fortsatte tilpasningen av de fellesfinansierte programmene til alliansens sikkerhetskrav i henhold til det nye strategiske konseptet, er det iverksatt skritt for å øke gjennomsliktigheten og fokusering på prosessen for fordeling av de fellesfinansierte ressursene. Vi bifaller de initiativene som er tatt for å fremme denne prosessen.

35. Terrorisme av enhver art utgjør en alvorlig trussel mot fred, sikkerhet og stabilitet som kan bringe statenes territoriale integritet i fare. Vi gjentar vår fordømmelse av terrorismen og at vi er fast bestemt på å bekjempe terrorismen i samsvar med våre internasjonale forpliktelser og nasjonale lovgivning. Terroristtrusselen mot utplasserte NATO-styrker og -anlegg gjør at man må vurdere og utvikle hensiktsmessige tiltak for å beskytte dem, samtidig som det tas fullt hensyn til vertsnasjonens ansvar.

1.13 Sluttkommunike fra utenriksministermøtet i Det nordatlantiske rådet, Brussel, 15.desember 1999

1. På vårt møte i dag oppsummerte vi NATOs viktigste resultater i 1999:
 - Vi har fremført NATOs visjon for det 21. århundret og godkjent et oppdatert strategisk konsept på toppmøtet i Washington, hvor vi også feiret alliansens 50-årsjubileum,
 - vi har tatt opp Den tsjekkiske republikk, Ungarn og Polen som nye medlemmer, og
 - vi har, særlig ved gjennomføringen av vår luftoperasjon og den påfølgende innsettingen av KFOR, bidratt vesentlig til det internasjonale samfunns mål om å skape grunnlag for varig fred og stabilitet i Kosovo.

Vi gjennomgikk de fremskritt som er gjort med gjennomføringen av vedtakene fra toppmøtet i Washington og traff tiltak for å tilpasse alliansen ytterligere til det nye sikkerhetsbildet. Vi bekreftet på nytt alliansens forpliktelse til å ivareta sine grunnleggende sikkerhetsoppgaver som fastsatt i det strategiske konseptet, og betydningen av vår individuelle og kollektive innsats for å nå vårt overordnede mål om å styrke sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området.

1. På bakgrunn av den politiske utviklingen på Balkan gjennomgikk vi status for NATOs vidtfavnende tilnærming og vedvarende forpliktelse til å fremme sikkerhet, stabilitet, fred og demokrati og en fredelig løsning på tvister i regionen, herunder gjennom NATO-ledede operasjoner i Bosnia-Hercegovina og Kosovo og implementeringen av NATOs Initiativ for Sørøst-Europa. Gjennom Det faste råd og NATOs militære myndigheter følger vi fortsatt situasjonen i hele regionen nøye.
2. Vi hyller de kvinner og menn som tjenestegjør på Balkan for deres profesjonalitet og engasjement for fred og stabilitet. Vi uttrykker vår dypeste medfølelse med familiene til dem som har mistet livet og med dem som har blitt skadet i fredens sak.
3. Luftoperasjonen i forbindelse med Kosovo, som synliggjorde samholdet og enheten i alliansen og dens beslutsomhet, forsterket det internasjonale samfunns diplomatiske innsats og oppnådde de NATO-allierte og deres partnerses viktigste mål. Den humanitære katastrofen er over, omkring 850.000 flyktninger har vendt hjem, en NATO-ledet internasjonal

fredsstyrke (KFOR) er satt inn med hell, og det internasjonale samfunn har påtatt seg ansvaret for den sivile administrasjonen gjennom De forente nasjoners oppdrag i Kosovo (UNMIK).

4. Vi er fast bestemt på å ta vår del av ansvaret for at det internasjonale samfunns mål skal bli nådd i henhold til FNs sikkerhetsråds resolusjon 1244. Vårt mål er et fredelig, multietnisk og demokratisk Kosovo hvor alle mennesker kan leve i sikkerhet og frihet og nyte de universelle menneskerettigheter på like fot, også ved å delta i demokratiske institusjoner.

Vi tok til etterretning framskrittene som var gjort for å gjenopprette fred og stabilitet siden KFOR ble satt inn i Kosovo i samsvar med FNs sikkerhetsråds resolusjon 1244, særlig med hensyn til reduksjonen av voldsbruk og gjenopprettelsen av sivile institusjoner. Vi takker UNMIK for det arbeidet den har utført og ser med glede på det utmerkede nivå av samordning og samarbeid som er etablert mellom KFOR og UNMIK. Nære sivil-militære forbindelser er avgjørende for om vi skal lykkes i å nå våre felles mål og bygge fred i regionen. I denne sammenheng har vi invitert FNs generalsekretærs spesielle representant, dr. Kouchner, til morgendagens møte i Det euroatlantiske partnerskapsråd.

5. Selv om det er gjort store framskritt, gjenstår mye arbeid, særlig når det gjelder fortsatt beskyttelse av alle etniske grupper og minoriteter. Vi fordømmer alle voldshandlinger og trusler, uansett opprinnelse. Vi understreker at KFOR er fast bestemt på å bekjempe etnisk motivert vold og handle raskt og besluttsomt mot alle gjerningsmenn, herunder ved å opprettholde en effektiv militær tilstedeværelse i områder hvor serberne er i mindretall. Vi berømmer sterkt KFORs engasjement for å bekjempe våpensmugling, ulovlig våpenbesittelse og utviklingen av parallelle strukturer som setter KFOR- eller UNMIK-mål eller rettssikkerheten i fare, for å overvåke og ivareta sikkerheten ved Kosovos indre og ytre grenser og samarbeide med UNMIK for å unngå kantonisering.

Avvæpningen og oppløsningen av Kosovos frigjøringshær (UCK) under tilsyn av KFOR var viktig for å skape grunnlag for forsoning etter konflikten. Vi bifaller opprettelsen av en multietnisk, sivil beskyttelsesstyrke for Kosovo (KPC), et annet viktig skritt i oppbyggingen av et sivilt samfunn til fordel for alle etniske grupper. Tett kontroll med KPC av UNMIK og KFOR er avgjørende. Vi understreker KFORs faste beslutning om fortsatt å stå for den daglige operative ledelse og oppdragsfordeling under FNs spesielle representants myndighet.

KFOR vil fortsatt ha et nært samarbeid med UNMIK og støtte dennes innsats for å få på plass en fullt fungerende administrasjon og demokratiske institusjoner, fremme rettssikkerheten og respekten for menneskerettighetene samt sikre at alle flyktninger og fordrevne personer trygt kan vende hjem. Det vil være avgjørende at UNMIK får tilstrekkelige midler og personell til å fullføre sitt oppdrag, særlig innen lokal administrasjon og sivilt internasjonalt politi. Vi vil også fortsette å gjøre vårt ytterste for å ivareta sikkerheten, og vi vil yte hensiktsmessig støtte til gjennomføringen av frie og rettferdige valg neste år, under OSSEs beskyttelse. Vi vil også fortsette å yte sterk støtte til arbeidet i FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia.

6. Vi oppfordrer lederne for de ulike gruppene i Kosovo, uansett etnisk bakgrunn, om å arbeide sammen og med det internasjonale samfunn i gjenoppbyggingen av Kosovo og opprettelsen av et demokratisk samfunn grunnlagt på rettssikkerhet, toleranse og respekt for menneskerettighe-

tene. Vi henstiller særlig til lederne for den kosovo-albanske befolkningen om å gi avkall på vold og vise at de ønsker et tolerant, demokratisk, multi-etnisk Kosovo, og om å samarbeide med UNMIK og KFOR mot dem som maner til og utøver vold. I denne sammenheng bifaller vi UNMIKs opprettelse av en Felles midlertidig administrasjonsstruktur, og særlig dannelsen av et Midlertidig administrasjonsråd. At kosovo-albanerne takket ja til å delta i disse strukturene, var oppmuntrende og understreker hvor viktig det er å trekke inn representanter for alle befolkningsgrupper i Kosovo på et tidlig stadium, inkludert den serbiske befolkningen. Vi forventer at alle parter vil samarbeide fullt ut med FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia, også ved å legge forholdene til rette for at denne kan gjennomføre sin etterforskning. Det internasjonale samfunns fortsatte støtte vil avhenge av i hvilken grad disse kravene blir tilstrekkelig oppfylt.

7. Vår felles innsats i Kosovo viser verdien av konseptet om gjensidig forsterkende institusjoner, et konsept alliansen lenge har forfektet. I denne sammenheng har vår individuelle bilaterale innsats og EUs og andre internasjonale organers betydelige rolle vært avgjørende for den økonomiske gjenoppbyggingen av Kosovo. Vi takker også FNs høykommissær for flyktninger for å ha organisert hjelpearbeidet og bosettingen av de hjemvendte, FNs Minesenter for samordningen av mineryddingen, og OSSE for gjenoppbyggingen av institusjonene, menneskerettighetsarbeidet og opplæringen av Kosovos politi. Vi vil også gi uttrykk for at vi satte pris på den betydelige rolle mange frivillige organisasjoner har spilt.
8. Vi vil uttrykke vår dyptfølte takk for den solide praktiske og politiske støtten partnerlandene i regionen har gitt under luftoperasjonen og i tiden deretter. Denne støtten har vært og er fortsatt avgjørende for at vi skal lykkes. Særlig vil vi nok en gang gi uttrykk for hvor høyt vi setter Albanias og Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonias ³⁾ pågående innsats til støtte for KFOR.

Vi er takknemlige for NATO-partnersnes og andre nasjoners betydelige bidrag til arbeidet for fred og stabilitet på Balkan, som er det praktiske uttrykk for disse landenes engasjement for våre felles verdier.

9. Krisen i Kosovo har vist hvor levedyktig Dayton/Paris-avtalen er. Alliansens primære mål er fortsatt en fredelig framtid for Bosnia-Hercegovina som én demokratisk stat sammensatt av to multi-etniske områder, Føderasjonen Bosnia-Hercegovina og Republika Srpska. Det er oppmuntrende å se framdriften i gjennomføringen av Dayton-avtalen. Vi bifaller utnevnelser av ambassadør Petritsch til Høy representant og støtter på det sterkeste hans energiske tilnærming til gjennomføringen av Dayton-avtalen. Vi tar særlig til etterretning framskrittene som er gjort med hensyn til:
 - utbyggingen av fungerende sivile institusjoner,
 - økningen i antall flyktninger som vender hjem, særlig til områder hvor de hjemvendte er i mindretall,
 - gjenoppbygging av det sivile samfunn,
 - reduksjoner i våpenarsenalene og
 - utviklingen av Den faste komité for militære anliggender.

Vi bifaller også framskrittene i de pågående forhandlingene om rustningskontroll og tillitsbygging innenfor rammen av Dayton-avtalen med sikte på å opprette en balanse i regionen i og rundt det tidligere Jugoslavia. Som grunnlag

³⁾ Tyrkia anerkjenner Republikken Makedonia ved dens konstitusjonelle navn.

for videre framdrift i prosessen med å overføre det administrative ansvar til lokale myndigheter oppfordrer vi alle parter til fullt ut å vise sin forpliktelse til Dayton-prosessen og samarbeide med Den høye representant.

1. SFOR har bidratt til å sikre et mer stabil og tryggere situasjon i Bosnia-Hercegovina. Derfor har styrken kunnet iverksette omfattende omstruktureringstiltak. Tidlig neste år vil en mindre, mer fleksibel styrke være på plass som likevel vil være fullt i stand til å oppfylle sitt mandat. SFOR vil fortsatt bidra til å ivareta sikkerheten og yte målrettet, fokusert støtte til den sivile gjennomføringen. I denne sammenheng gir vi vår fulle tilslutning til SFORs nære samarbeid med Den høye representant og andre sivile organer i Bosnia-Hercegovina, og særlig SFORs støtte til FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia (ICTY) i dens arbeid med å bringe tiltalte krigsforbrytere for retten.
2. Til tross for disse oppmuntrende framskrittene gjenstår helt vesentlige utfordringer, for eksempel:
 - tilbakeføring av fordrevne personer til områder hvor de vil være i mindretall,
 - ytterligere reduksjoner i de væpnede styrker i begge enheter,
 - ytterligere framskritt innen humanitær minerydding,
 - forbedring av effektiviteten til alle felles institusjoner, særlig Nasjonalforsamlingen i Bosnia-Hercegovina, og av samarbeidet mellom de to enhetene,
 - overføring til ICTY av personer tiltalt for krigsforbrytelser,
 - bekjempelse av korrupsjon, organisert kriminalitet og illegale hemmelige tjenester,
 - reform av rettsvesen og politi, og
 - opprettelse av en riksgrensetjeneste.

Følgelig forventer vi av enhetene at de arbeider sammen og samordner sitt arbeid med presidentskapet og regjeringen og på alle andre nivåer. Vi setter pris på den samarbeidsånd som er lagt for dagen innenfor de felles institusjonene og mellom myndighetene i de to enhetene i forbindelse med forberedelsene til å holde toppmøtet om Stabilitetspakten. Vi oppfordrer presidentskapet til å overholde sine forpliktelser fra New York-erklæringen av 15. november og støtte arbeidet til Den faste komité for militære anliggender. Vi ber også om at alle parter samarbeider fullt med ICTY, blant annet ved å utlevere tiltalte personer som befinner seg på deres territorium. Det er bare mulig å få i stand varig fred på grunnlag av rettferdighet. Vi vil understreke at gjennomføringen av markedsorienterte økonomiske reformer her er av fundamental betydning.

Til sammen vil disse tiltakene forsterke virkningen av Den høye representants innsats for å gjøre Bosnia-Hercegovinas ledere og myndigheter til «eiere» av fredsprosessen og åpne veien for at landet kan integreres i de euro-atlantiske institusjonene. Som medformann for Stabilitetspaktens bord for sikkerhetsspørsmål kan Bosnia-Hercegovina spille en viktig rolle i arbeidet for å fremme stabilitet i regionen.

1. Vi er fortsatt bekymret over det spente forholdet mellom Beograd og den demokratisk valgte regjeringen i Montenegro. Vi følger derfor nøye utviklingen her. Vi oppfordrer begge sider til å løse sine uoverensstemmelser på fredelig og pragmatisk vis og avstå fra ethvert tiltak som kan virke destabiliserende. Vi støtter målet om et fredelig og demokratisk FRJ som beskytter rettighetene til alle minoriteter, herunder minoritetene i Vojvodina og Sandjak. Dette vil kunne åpne døren for en eventuell aksept av FRJ

blant nasjonene i den euroatlantiske familie.

2. De kommende parlaments- og presidentvalgene i Kroatia vil være avgjørende for landets framtid. Vi håper at hele den kroatiske ledelsen vil gripe sjansen til å bringe nytt liv til gjennomføringen av Dayton-avtalen og vise at de virkelig ønsker demokratiske valg og en korrekt konstitusjonell prosess. Det er en mulighet for at Kroatias neste regjering kan få et tettere forhold til de euroatlantiske institusjonene.
3. Vårt mål er fortsatt integrasjon av alle landene i Sørøst-Europa i det euroatlantiske fellesskap. Med sikte på dette bygger vi på alliansens allerede utstrakte samarbeid i regionen, noe NATO-ledelsen av SFOR- og KFOR-operasjonene er et bevis på. Initiativet for Sørøst-Europa, som vi lanserte på toppmøtet i Washington, er også et ledd i arbeidet for å nå dette målet, herunder ved bruk av PfP-verktøy, EAPC og Det rådgivende forum, som alle har sin rolle å spille i arbeidet med å sikre varig fred i regionen når konflikten er over. Vi har i dag mottatt en samordnet fremdriftsrapport om Initiativet for Sørøst-Europa, og vi merker oss med tilfredshet det store spekteret av aktiviteter som allerede er igangsatt av landene i regionen eller av de allierte for å harmonisere bistandsprogrammene for statene i regionen.

NATOs Initiativ for Sørøst-Europa fremmer regional sikkerhet og samarbeid, bygger opp under og supplerer målsetningene i Stabilitetspakten for Sørøst-Europa, som ble vedtatt på ministermøtet i Köln i juni og støttet av stats- og regjeringssjefene på toppmøtet i Sarajevo i juli. NATO deltar fullt ut i arbeidet i det Regionale bordet og Arbeidsgruppene som er opprettet for å implementere Stabilitetspakten. Alliansen vil fortsatt bidra for å sikre at Stabilitetspakten gjennomføres, ved å stille til rådighet sine erfaringer og sin ekspertise i praktisk militært og forsvarsrelatert samarbeid og ved å sikre at våre bestrebelser supplerer og bidrar til paktens målsetninger. Vi bifaller de konstruktive bidrag som er kommet fra partnerne og andre nasjoner i Sørøst-Europa til stabiliseringen av regionen. Vi er glade for at Montenegro har engasjert seg i Stabilitetspakten og ser fram til den tiden da FRJ vil fylle sin rettmessige rolle i disse anstrengelsene. Vi pålegger Det faste råd energisk å videreføre de ulike tiltakene i henhold til Initiativet for Sørøst-Europa og alliansens bidrag til målsetningene i Stabilitetspakten, og å avgi rapport om framdriften på vårt neste møte.
4. I sitt strategiske konsept har NATO forpliktet seg til å bidra til effektiv konfliktforebygging. Vår felles innsats for å bygge fred og sikkerhet i Kosovo, støtte en fredelig framtid for Bosnia-Hercegovina og forsterke samarbeidet, herunder sikkerhetssamarbeidet, i Sørøst-Europa, er eksempler på alliansens bidrag, liksom initiativene nylig til å fremme regionalt samarbeid på det praktiske plan innenfor rammen av EAPC/PfP. Vi pålegger Det faste råd å vurdere virkemidler for å sikre at alliansens bidrag til det internasjonale samfunns innsats for å forebygge og dempe konflikter blir effektive og samstemte, og å legge fram eventuelle anbefalinger.
5. Vår erfaring i Kosovo har bekreftet at NATO må fortsette å tilpasse og forbedre sin forsvarsevne for å sikre at framtidige flernasjonale operasjoner innenfor hele alliansens oppgavespekter blir effektive. Implementeringen av Initiativet for forbedret forsvarsevne (DCI), som ble vedtatt i Washington, vil sikre at NATOs styrker har tilstrekkelig mobilitet og forflyttbarhet, kan understøttes og settes effektivt inn, har overlevelsesevne og er interoperable og samtidig har effektive kommando-, kontroll- og informasjons-systemer. DCI vil også øke interoperabiliteten mellom alliansens styrker

og eventuelt også mellom allierte styrker og partnerstyrker. DCI er helt avgjørende for å forsterke europeisk forsvarsevne og NATOs europeiske pilar, slik at de europeiske allierte vil bli i stand til å gjennomføre EU-ledede operasjoner hvor ikke alliansen som helhet er engasjert. Det har vært oppmuntrende å se hvor nyttige de innledende resultatene av gjennomføringen av DCI har vært, og vi ser fram til ytterligere grunnleggende forbedringer av alliansens forsvarsevne. Selv om implementeringen av DCI først og fremst er et nasjonalt ansvar, vil det være avgjørende at man rår over tilstrekkelige ressurser, inkludert multinasjonal finansiering, samfinansiering og felles finansiering.

6. Utviklingen av en effektiv ESDI vil styrke alliansen, og gjennom alliansen vil vi stå beredt til å forfølge felles sikkerhetsmål der det er mulig. Vi har forpliktet oss til å styrke alliansens europeiske pilar. På grunnlag av eksisterende ordninger mellom NATO og VEU som avtalt i Berlin og bekreftet på vårt toppmøte i Washington, støtter vi utviklingen innenfor NATO av utskillbare men ikke atskilte NATO-ressurser som kan oppfylle europeiske behov og bidra til sikkerhet i alliansen. En slik utvikling vil også sikre et forsterket og mer balansert transatlantisk forhold.
7. Vi har satt i gang arbeidet med å utvikle Den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentiteten (ESDI) innenfor alliansen som fastsatt i kommunikeet fra toppmøtet i Washington og det strategiske konseptet. I denne forbindelse har vi innledet drøftinger internt i alliansen om midler til å sikre utviklingen av effektive ordninger for gjensidige konsultasjoner, samarbeid og gjennomsliktighet basert på de mekanismer som eksisterer mellom NATO og VEU, deltakelse av europeiske allierte som ikke er EU-medlemmer, samt praktiske ordninger for sikker tilgang for EU til NATOs planleggingskapasitet og lett tilgang for EU til NATOs kollektive ressurser og kapasiteter i det enkelte tilfelle og etter konsensus, i henhold til det som ble fastsatt i Washington.
8. Alliansen vil fortsette sitt arbeid i henhold til dagsordenen fastsatt på toppmøtet i Washington. Dette vil skje fortløpende slik at det kan tas hensyn til utviklingen innenfor relevante ordninger i EU. I denne sammenheng tar vi til etterretning resultatene av Det europeiske råds møte i Helsingfors om styrkingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik og utarbeidelsen av prosedyrer for forholdet mellom EU og NATO, som vesentlig bidrar til prosessen med å styrke alliansen og dens europeiske pilar. Vi anerkjenner Den europeiske unions beslutning om å ha kapasitet til selvstendig handling slik at den kan ta avgjørelser og godkjenne militære aksjoner der ikke alliansen som helhet er engasjert. Vi merker oss at denne prosessen vil forhindre unødvendig dobbeltarbeid og ikke innebærer opprettelsen av en europeisk hær. I denne sammenheng:
 - a) tar vi til etterretning Den europeiske unions beslutning om å fastsette et felles europeisk hovedmål og utvikle kollektive kapasitetsmål for å øke den europeiske militære evne. Bidraget fra europeiske allierte utenfor EU til denne prosessen er og vil fortsatt være viktig. Vi konstaterer med glede at samtlige europeiske allierte er fast besluttet på å iverksette de nødvendige tiltak for å styrke sin forsvarsevne. EUs hovedmål og kapasitetsmål og målsetningene som følger av NATOs DCI vil virke gjensidig forsterkende og benytte - med forbehold for de nødvendige vedtak - eksisterende forsvarsplanleggingsprosedyrer, herunder eventuelt prosedyrer innen NATO og Planleggings- og tilsynsprosessen i PfP. Vi tar samtidig til etterretning at EUs ministre i

tillegg vil utvikle en konsultasjonsmetode og føre jevnlig tilsyn med framdriften,

- b) understreker vi nok en gang at vi er beredt til å fastsette og vedta, i samsvar med de beslutninger vi traff i Washington, de nødvendige ordninger for å gi Den europeiske union lett tilgang til utskillbare men ikke atskilte kollektive NATO-ressurser og -styrker i forbindelse med operasjoner hvor alliansen som helhet ikke er militært engasjert, samtidig som kravene til NATO-operasjoner og til sammenheng i kommandostrukturen overholdes,
- c) tar vi til etterretning EUs beslutning om i framtiden å etablere hensiktsmessige strukturer for å sikre nødvendig dialog, konsultasjoner og samarbeid med europeiske NATO-medlemmer som ikke er medlemmer av EU, i spørsmål som gjelder europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik og krisehåndtering. I denne sammenheng understreker vi, som vi gjorde på toppmøtet i Washington, viktigheten av å finne løsninger som er tilfredsstillende for alle allierte og av å involvere europeiske allierte utenfor EU i disse strukturene.

Vi tar til etterretning at europeiske NATO-medlemmer utenfor EU kommer til å delta, om de så ønsker, i eventuelle operasjoner som innbefatter bruk av NATO-ressurser og -kapasiteter, og at de vil bli invitert, etter EUs beslutning, til å delta i andre EU-ledede operasjoner. Vi betrakter disse EU-vedtakene som viktige skritt for å nå målene fastsatt av våre stats- og regjeringssjefer på toppmøtet i Washington. Deltakelse av europeiske allierte som ikke er EU-medlemmer vil gjøre EU-ledede militære operasjoner mer effektive og bidra direkte til effektiviteten og livskraften til NATOs europeiske pilar,

- d) anerkjenner vi Den europeiske unions beslutning om å opprette faste politiske og militære strukturer og midlertidige organer, samt dens beslutning om å utvikle ordninger for fullt samråd, samarbeid og åpenhet mellom NATO og EU under det portugisiske formannskapet. Vi merker oss at denne oppgaven er prioritert, i likhet med alle de oppgaver som er betrodd det portugisiske formannskapet. Vi slutter opp om EUs ønske om å sikre hensiktsmessige prosedyrer for et tett og tillitsfullt forhold mellom de to organisasjonene. De uformelle kontaktene mellom NATOs generalsekretær og EUs høye representant for Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken er et prisverdig første skritt i så måte.
9. Vi gleder oss over at dr. Javier Solana deltar i våre drøftinger. Som generalsekretær for Den vesteuropeiske union er hans nærvær et symbol på de nære forbindelsene som har utviklet seg mellom NATO og VEU. Alliansen fortsetter sitt samarbeid med VEU for å ferdigstille og gjennomføre ordninger for å tilrettelegge samarbeidet mellom de to organisasjonene med sikte på eventuelle VEU-ledede militære operasjoner med bruk av NATO-ressurser og -kapasiteter. Vi ser fram til å prøve ut disse ordningene i en krisehåndteringsøvelse mellom NATO og VEU som er planlagt til februar 2000.
 10. Vi pålegger Det faste råd å fortsette arbeidet etter retningslinjene fastlagt på toppmøtet i Washington idet det tar i betraktning utviklingen beskrevet over, og avgi rapport på vårt neste møte.
 11. Alliansen bekrefter på nytt at den ønsker å holde døren åpen for nye medlemmer. I årene som kommer forventer alliansen å sende ut flere medlem-

skapsinvitasjoner til stater som ønsker og er i stand til å påta seg det ansvar og de forpliktelser som følger av et medlemskap, forutsatt at NATO anser at opptak av disse statene vil tjene alliansens generelle politiske og strategiske interesser og styrke Europas sikkerhet og stabilitet generelt. De tre nye medlemmene kommer ikke til å bli de siste.

På toppmøtet i Washington godkjente stats- og regjeringssjefene en Handlingsplan for medlemskap (MAP) for å styrke NATOs engasjement for å bevare en åpen allianse. Vi har i dag mottatt en rapport om implementeringen av MAP fram til dags dato. Vi er glade for at MAP-prosessen nå er igangsatt på en effektiv måte og er blitt møtt med positiv respons fra ni søkerland. Søkerlandene har framlagt årlige nasjonale programmer som gir alliansen mulighet til å gi dem direkte råd, tilbakemeldinger og bistand i forberedelsene til et eventuelt framtidig medlemskap.

12. Vi oppmuntrer alle søkerland til å sette realistiske, prioriterte mål med angitte tidsfrister og til å bevilge nødvendige ressurser i den forbindelse. Vi står rede til å bistå søkerlandene i deres bestrebelser på å nå de målene de har satt. Med sikte på dette vil vi sammen med dem sette opp planleggingsmål på det forsvarsmessige og militære området samt skreddersydde individuelle partnerskapsprogrammer innenfor PfP. Rådet vil neste vår ha møter med hvert søkerland for å gjennomgå framdriften. Vi vil føre kontinuerlig tilsyn med utvidelsesprosessen, inkludert gjennomføringen av MAP. Vi forventer at den årlige samordnede fremdriftsrapporten om MAP-aktivitetene legges fram på vårt neste ministermøte.
13. Det euroatlantiske partnerskapsråd er fortsatt det viktigste forumet for regelmessige konsultasjoner i sikkerhets- og forsvarsrelaterte spørsmål mellom alliansen og dens partnere. Vi er glade for aktivitetsøkningen innenfor EAPC/PfP-rammen til fremme av praktisk samarbeid, herunder regionalt samarbeid, særlig i Sørøst-Europa, samt i Kaukasus og Sentral-Asia. EAPCs arbeid for styrket samarbeid til støtte for blant annet fredsbevaring, global humanitær minerydding og utfordringen som håndvåpen og lette våpen representerer, understreker dets rolle som en avgjørende og dynamisk institusjon i styrkingen av sikkerheten i det euroatlantiske området.
14. Vi er glade for framdriften i implementeringen av vedtakene fra toppmøtet i Washington med sikte på en ytterligere styrking av Partnerskap for fred og for å gjøre partnerskapet mer operativt. Vi bifaller godkjenningen av den første Ministerveiledningen til Planleggings- og tilsynsprosessen i PfP (PARP) og utarbeidelsen av partnerskapsmål som vesentlige for tilnærmingen mellom partnernes og de alliertes styrkeplanleggingsprosesser. Vi er også glade for de framskrittene som er gjort når det gjelder å involvere partnere som bidrar med tropper i konsultasjoner, planlegging, ledelse og politisk tilsyn med dagens operasjoner på Balkan, i samsvar med Den politisk-militære ramme (PMF) for NATO-ledede PfP-operasjoner. Vi godkjenner konseptet for operative kapasiteter, som vil styrke PfPs operative evne og øke partnerstyrkenes kapasitet og interoperabilitet samt styrke alliansens generelle kapasitet til å sette sammen skreddersydde styrkepakker med sikte på å sette opp og understøtte fremtidige NATO-ledede PfP-operasjoner à la SFOR og KFOR. Dette konseptet skal utvikles videre. Vi setter pris på de klare framskrittene som er gjort så langt i Programmet for styrket opplæring og utdanning, og ser fram til å motta det ferdige programmet på vårt neste møte på vårparten 2000. Vi har gitt Det faste råd i oppdrag å rapportere om utviklingen for disse viktige initiati-

vene på vårt møte våren 2000.

15. Vi ser med glede på at Irland nylig har undertegnet Rammedokumentet for PfP og imøteser et nært samarbeid med Irland innenfor PfP og EAPC.
16. Vi legger fortsatt vekt på konsultasjoner og praktisk samarbeid med Russland. Målet er fremdeles å etablere et sterkt, stabilt og varig partnerskap innenfor rammen av Grunnakten NATO-Russland.
17. Vi tar til etterretning framskrittene i den senere tids konsultasjoner innenfor Det permanente fellesråd NATO-Russland (PJC) om spørsmål knyttet til operasjonen i Kosovo. Vi merker oss med tilfredshet hvor verdifulle erfaringene med praktisk samarbeid mellom NATO-styrker og russiske styrker har vært, både i SFOR og KFOR.
18. Vi oppfordrer Russland til å gjenoppta hele spekteret av samarbeidsaktiviteter i henhold til Grunnakten og engasjere seg aktivt i EAPC og Partnerskap for fred. Samtidig vil vi understreke at den videre utvikling av vårt samarbeid avhenger av at Russland overholder internasjonale normer og forpliktelser.
19. Vi er dypt bekymret over situasjonen i Tsjetsjenia, over de stadige rapportene om sivile tap og over den vanskelige situasjonen for fordrevne personer. Vi fordømmer særlig russiske trusler mot ubevæpnede sivile, som i Grosnyj. Vi anerkjenner Russlands rett til å verne om sin territorielle integritet og beskytte sine borgere mot terrorisme og lovløshet. Vi fordømmer ethvert uttrykk for terrorisme, men mener at Russlands anstrengelser for en rent militær løsning på konflikten underminerer deres legitime målsetting. Vedvarende uforholdsmessig og vilkårlig maktbruk mot den sivile befolkningen er uforenlig med de forpliktelser Russland har påtatt seg innenfor OSSE og dets forpliktelser som medlem av De forente nasjoner og Europarådet. I denne sammenheng vil vi også minne om prinsippene nedfelt i Grunnakten NATO-Russland. Vi maner derfor Russland til størst mulig tilbakeholdenhet og til å avstå fra maktbruk mot sivilbefolkningen og ivareta deres menneskerettigheter, legge til rette for at de som trenger det får humanitær hjelp, samarbeide fullt ut med internasjonale hjelpeorganisasjoner og ivareta sikkerheten i den forbindelse. Vi vet hvor viktig det er å sikre regional stabilitet, respekt for territoriell integritet og nabostatenes suverenitet, og ser med stor bekymring på virkningen av krisen på hele den kaukasiske region og vil derfor understreke nødvendigheten av å unngå skritt som kan underminere sikkerheten i regionen ytterligere. Vi oppfordrer Russland til ikke å la noe middel være uprøvd for å komme fram til en politisk løsning på konflikten. Her er det avgjørende at Russlands regjering og tsjetsjenske representanter tar konkrete skritt for å gjenoppta dialogen. Vi oppfordrer også tsjetsjenske myndigheter til å fordømme terrorisme og iverksette tiltak mot terrorisme. Vi forventer at Russland overholder forpliktelsene inngått i Istanbul og gjør god bruk av at OSSEs formannskap i dag besøker regionen, for å få i stand en politisk prosess som kan bringe konflikten til opphør.
20. Vi bifaller fremdriften i det spesielle partnerskapet mellom NATO og Ukraina i samsvar med pakten undertegnet i Madrid i 1997. Vi er glade for at dette partnerskapet danner en ramme for samarbeidsinitiativer som f.eks. NATOs informasjons- og dokumentasjonssenter i Kiev, som engasjerer seg aktivt i forhold til ukrainske media, universiteter og idégrupper. Vi merker oss også at NATO har hatt et forbindelseskantor i Kiev siden april, noe som har vært viktig i tilretteleggingen av Ukrainas fulle deltakelse i Partnerskap for fred-programmet og generelt i styrkingen av sam-

- arbeidet mellom NATO og ukrainske myndigheter.
21. Vi vil fortsatt støtte Den felles arbeidsgruppe for forsvarsreform og står rede til å gi råd og eventuelt bistand i forbindelse med Ukrainas forsvarsreformer. På det økonomiske området bifaller vi oppstarten av et program for omskolering av pensjonerte offiserer. Samarbeidet utvikler seg også innen sivil kriseplanlegging, flygeledelse, materiellrelaterte partnerskapsaktiviteter, forsvarsrelatert forskning og teknologi samt vitenskap. Vi gjen- tar nok en gang at en snarlig ratifikasjon fra Ukrainas side av Avtalen om status for styrkene, vil fremme målene for vårt samarbeid.
 22. Vi oppfordrer Ukraina til å bringe sine demokratiske og økonomiske refor- mer videre og bekrefter NATOs støtte til Ukrainas bestrebelser i så hen- seende. I denne sammenheng bifaller vi Ukrainas beslutning om å utnytte NATO-Ukraina-pakten fullt ut, og uttrykker vår takknemlighet for Ukrai- nas konkrete bidrag til fred og stabilitet på Balkan, særlig gjennom sin del- takelse i KFOR. Vi ser fram til dagens møte i NATO-Ukraina-kommisjonen på utenriksministernivå.
 23. Middelhavsdialogen er en integrert del av alliansens kooperative tilnær- ming til sikkerhet ettersom sikkerheten i hele Europa er nært knyttet til sikkerheten og stabiliteten i Middelhavsområdet. Vi gleder oss over de framskritt som er gjort når det gjelder å styrke Middelhavsdialogen, som avtalt på toppmøtet i Washington. Den siste runden med politiske konsul- tasjoner med de seks landene i Middelhavsdialogen i oktober og novem- ber var en god anledning til å utveksle synspunkter om gjennomføringen og den framtidige utviklingen av dialogen, herunder Arbeidsprogrammet for år 2000. Vi erkjenner at våre partnere i Middelhavsregionen har inter- esse av at dialogen utvikles videre, inkludert gjennom styrket samarbeid på områder hvor NATO kan tilføre noe.
 24. Vi anerkjenner den rollen de nylig utpekte kontaktpunktambassadene skal spille og oppmuntrer Samarbeidsgruppen for Middelhavsområdet til å fortsette sitt arbeid for en gradvis utvikling av dialogen. Besøk fra repre- sentanter for NATO har økt utsiktene til nærmere kontakt og samarbeid. Vi ville sette pris på og oppmuntrer allierte nasjoner og landene i Middel- havsdialogen til å arrangere begivenheter som Roma-konferansen i 1997 og Valencia-konferansen i 1999, som positive skritt for å styrke gjensidig forståelse på regionalt plan. Vi pålegger Det faste råd å avgi rapport på vårt neste møte om det politiske og praktiske samarbeidet innenfor dialogen som det ble enighet om i Washington.
 25. Vi er glade for at OSSE har vedtatt Sikkerhetspakten for Europa, særlig med hensyn til den vekt pakten legger på tettere samarbeid mellom inter- nasjonale organisasjoner. Vi er også glade for at Plattform for kooperativ sikkerhet ble vedtatt. Godkjennelsen av Wien-dokumentet 1999 om tillits- og sikkerhetsbyggende tiltak utgjør et viktig skritt henimot økt gjennom- siktighet i militære anliggender mellom stater som deltar i OSSE. Vi imø- teser et enda mer dyptgående samarbeid mellom NATO og OSSE, særlig innen konfliktforebygging, fredsbevaring, krisehåndtering og gjenopp- bygging etter konflikter.
 26. Vi bekrefter på nytt at rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning fortsatt vil være vesentlig for oppnåelsen av NATOs sikkerhetsmål.
 27. Avtalen om tilpasning av avtalen om konvensjonelle styrker i Europa, som ble undertegnet på OSSE-toppmøtet i Istanbul 19. november, vil sikre at CFE-avtalen forblir en hjørnestein i europeisk sikkerhet og stabilitet. De allierte la fram omfattende forslag som tjente som grunnlag for forhandlin-

gene, særlig om innføringen av et system for nasjonalt baserte styrketak og en forbedring av avtalens bestemmelser om stabilitet, gjennomsiktighet og forutsigbarhet. Den tilpassede avtalen vil medføre en forbedring av sikkerheten i hele Europa, ikke minst fordi den innfører en strengere struktur for nasjonale og territoriale tak samtidig som den gir tilstrekkelig fleksibilitet for mobilitet i forbindelse med rutineøvelser og effektiv krisehåndtering, og derved sikrer NATOs evne til å overholde sine forpliktelser. Vi er glade for at den tilpassede avtalen vil tillate at nye signatarstater tiltrer og skjerper avtalens krav hva angår vertsstatens samtykke til utplassering av utenlandske styrker.

28. Vi er glade for de viktige politiske forpliktelsene som ligger i CFE-sluttakten, særlig de bilaterale avtalene som er inngått mellom Russland og Georgia og Russland og Moldova, om tilbaketrekning av de russiske styrkene. Men det er avgjørende at CFE-avtalen forblir gyldig og troverdig. NATO-landene er bekymret på grunn av Russlands manglende overholdelse av «flanke»-takene i avtalens artikkel V. Vi tar til etterretning at Russland har forpliktet seg til å overholde alle avtalens bestemmelser og restriksjoner. Vi merker oss også Russlands forsikringer om at deres overskridelser av CFE-takene vil være av midlertidig karakter. I samsvar med CFE-avtalen og Wien-dokumentet forventer de NATO-allierte at Russland skal oppfylle sitt løfte om å overholde CFE-takene så snart som mulig, og i mellomtiden sørge for maksimal gjennomsiktighet når det gjelder styrker og våpen utplassert i Nord-Kaukasus. Den tilpassede avtalen kan bare tre i kraft dersom alle signatarstatene har overholdt avtalens tak. Det er på dette grunnlag vi kan arbeide for å sette den tilpassede avtalen i kraft. I påvente av at denne prosessen skal fullføres, er det av avgjørende betydning at foreliggende avtale med tilhørende dokumenter fortsatt iverksettes.
29. Alliansen legger vekt på å opprettholde strategisk stabilitet. I så måte oppfordrer vi Russland til å ratifisere START II-avtalen snarest mulig. Dette vil berede veien for betydelige reduksjoner i kjernevåpenarsenalene og gjøre det mulig å innlede forhandlingene om START III med sikte på ytterligere vidtrekkende reduksjoner i beholdningene av kjernevåpen. Vi vil understreke hvor viktig det er at tilsynskonferansen for ikke-spredningsavtalen (NPT) blir vellykket. I denne sammenheng vil vi nok en gang uttrykke vår fulle støtte til alle bestrebelser for universell tiltredelse, full gjennomføring og ytterligere skjerping av NPT som hjørnesteinen i det kjernefysiske ikke-spredningsregimet og et avgjørende grunnlag for fortsatt kjernefysisk nedrustning. Vi bekrefter på nytt at vi er fast bestemt på å fortsette arbeidet for kjernefysisk nedrustning.
- Vi ønsker fremdeles å framskynde ikrafttredelsen av en fullstendig kjernefysisk prøvestansavtale og oppfordrer alle land til å tiltre og gjennomføre avtalen så snart som mulig. Vi støtter en framskyndet inngåelse av en avtale om forbud mot produksjon av spaltbart materiale.
30. Vårt primære mål er fortsatt å forebygge spredning av masseødeleggende våpen og deres leveringsmidler. Vi skal forebygge spredning og med diplomatiske midler reversere spredning som måtte ha forekommet. Vi er klar over at spredning av kjernefysiske, biologiske og kjemiske (NBC) våpen og deres leveringsmidler, som utgjør en potensiell trussel mot de alliertes befolkning, territorium og styrker, fortsatt kan forekomme til tross for vårt forebyggende arbeid og kan utgjøre en direkte militær trussel mot disse befolkningene, territoriene og styrkene.
- Full gjennomføring og streng verifikasjon av internasjonale nedrustnings-

og ikke-spredningsregimer er fortsatt av største betydning. Vi merker oss med tilfredshet at gjennomføringen av Konvensjonen om kjemiske våpen er i rute og bifaller framskrittene i forhandlingene i Genève om en juridisk bindende protokoll for å styrke Konvensjonen om biologiske våpen (BWC) ved å få på plass effektive verifikasjonstiltak for å skjerpe overholdelsen og fremme gjennomsliktighet. Vi oppfordrer til iverksettelse av ytterligere tiltak for å fullføre det arbeidet som gjenstår så snart som mulig før Den femte tilsynskonferansen for BWC i 2001.

31. Vi er glade for den framgang alliansen har hatt i gjennomføringen av Initiativet om masseødeleggelsesvåpen (WMDI). NATOs nye WMD-senter, som vi forventer vil være i drift på vårparten år 2000, vil utgjøre et effektivt tilleggsvirkemiddel for å håndtere både politiske og forsvarsrelaterte utfordringer som spredningen av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler medfører, og vil fremme aktive, regelmessige konsultasjoner og samarbeid internt i alliansen om dette viktige problemet. Det er gjort et betydelig arbeid med å opprette en styrket WMD-etterretningsdatabase og informasjonssentral for å oppnå bedret etterretningskvalitet og økt etterretningsmengde og informasjonsutveksling mellom de allierte til støtte for NATO-medlemmenes innsats i spredningsspørsmål. Vi støtter utdypende konsultasjoner om disse sakene med Russland i Det permanente fellesråd, og med Ukraina innenfor NATO-Ukraina-kommisjonen og andre partnere i EAPC, foruten med landene i Middelhavsdialogen.
32. På toppmøtet i Washington forpliktet våre ledere alliansen til å vurdere alternative tillits- og sikkerhetsbyggende tiltak, verifikasjon, ikke-spredning og rustningskontroll og nedrustning i lys av den generelle strategiske utvikling og den reduserte betydningen av kjernevåpen. Vi har vedtatt å sette denne prosessen i gang og har instruert Det faste råd om å gi Den øverste politiske komité, eventuelt forsterket med politiske og militære eksperter, i oppdrag å vurdere alliansens politiske alternativer for tillits- og sikkerhetsbyggende tiltak, verifikasjon, ikke-spredning og rustningskontroll og nedrustning, for å sikre en omfattende og integrert tilnærming til mandatet fra toppmøtet i Washington. De ansvarlige NATO-organer vil bidra til gjennomgangen. Vi har instruert Det faste råd om å legge fram en rapport for ministrene for vurdering i desember 2000. Vi tror at denne prosessen vil styrke de alliertes bidrag til tillits- og sikkerhetsbyggende tiltak, verifikasjon, ikke-spredning og rustningskontroll og nedrustning.
33. For å forsterke effektiviteten ved det sivil-militære samarbeid, som i det strategiske konseptet omtales som helt nødvendig for alliansens operative kapasitet, er det foretatt en grunnleggende gjennomgang av sivil kriseplanlegging (CEP) innenfor NATO som nå nærmer seg ferdigstilling. Vi setter pris på de framskrittene som er gjort. Et nært samarbeid mellom det sivile og militære samfunn vil muliggjøre mer effektiv utnyttelse av sivile ressurser i aktiviteter som alliansen gjennomfører, f.eks. fredsbevarende operasjoner. Vi håper denne gjennomgangen blir raskt fullført. Vi vil videreføre og befeste det utmerkede samarbeidet med partnerne på dette området, herunder gjennom Det euroatlantiske koordineringssenter for katastrofehjelp, som spilte en viktig rolle for å avhjelpe den humanitære krisen i og rundt Kosovo, og som støtte til allierte nasjonale myndigheter etter naturkatastrofer som har funnet sted i den senere tid.
34. Terrorisme utgjør en alvorlig trussel mot fred, sikkerhet og stabilitet som kan bringe statenes territorielle integritet i fare. Vi gjentar vår fordøm-

melse av terrorismen og vår faste beslutning om å bekjempe terrorismen i samsvar med våre internasjonale forpliktelser og nasjonale lovgivning. Terroristtrusselen mot utplasserte NATO-styrker og -anlegg gjør at man må vurdere og utvikle hensiktsmessige tiltak for å beskytte dem, samtidig som det tas fullt hensyn til vertsnasjonens ansvar.

35. På toppmøtet i Washington traff våre ledere nødvendige tiltak for å sikre at alliansen forblir grunnsteinen i vårt kollektive forsvar og vil fortsette å spille en nøkkelrolle i utviklingen av en sikker og stabil fred i det euroatlantiske området. I dag, på terskelen til det 21. århundret, kan vi trygt si at NATO er rede til å møte de utfordringer framtiden måtte by på.

Vedlegg 2**Forkortelser**

BTWC	Biological and Toxin Weapons ConventionKonvensjonen om biologiske våpen
CCMS	Committee on the Challenges of Modern SocietyKomiteen for utfordringene i det moderne samfunnet (miljøkomitéen)
CD	Conference on DisarmamentNedrustningskonferansen (i Genève)
CFE	Treaty on Conventional Armed Forces in EuropeAvtalen om konvensjonelle styrker i Europa
CFSP	Common Foreign and Security Policy(EUs) Felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP)
CJTF HQ	Combined Joint Task Forces HeadquartersKombinerte, flernasjonale og mobile hovedkvarterselementer
CNAD	Conference of National Armaments DirectorsKonferansen til de nasjonale materielldirektørene
CTBT	Comprehensive Nuclear Test Ban TreatyAvtalen om fullstendig forbud mot kjernefysiske prøvesprengninger
CWC	Chemical Weapons ConventionKonvensjonen om kjemiske våpen
DCI	Defence Capabilities InitiativeInitiativet for forbedret forsvarsevne
DGP	Senior Defence Group on ProliferationSenior forsvarsgruppe for spredningsspørsmål
DPC	Defence Planning CommitteeForsvarsplanleggingskomiteen
EADRCC	Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Center-Det euroatlantiske koordineringssenteret for katastrofehjelp
EAPC	Euro-Atlantic Partnership CouncilDet euroatlantiske partnerskapsrådet
ESDI	European Security and Defence IdentityEuropeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet

ESDP	European Security and Defence PolicyEuropeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (innenfor EU)
EU	European UnionDen europeiske union
FPU	Forsvarspolitisk utvalg
FRJ	Den føderale republikken Jugoslavia
HLSG	High Level Steering GroupStyringsgruppen (på høyt nivå) for gjennomføringen av DCI
ICTY	International Criminal Tribunal for the former YugoslaviaFNs internasjonale straffedomstol for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia
IMS	International Military StaffDet internasjonale militære sekretariat (i NATO-hovedkvarteret)
IPP	Individual Partnership ProgrammeIndividuelt partnerskapsprogram
IPTF	International Police Task ForceDen internasjonale politistyrken i Bosnia
IS	International SecretariatDet internasjonale sekretariatet (i NATO-hovedkvarteret)
KFOR	Kosovo ForceDen internasjonale fredsstyrken for Kosovo
KPC	Kosovo Protection CorpsKosovos beskyttelseskorps
MAP	Membership Action Plan Handlingsplan for medlemskap
MC	Military CommitteeMilitærkomiteen i NATO
NAC	North Atlantic CouncilDet nordatlantiske rådet (NATO-rådet)
NATO	North Atlantic Treaty OrganisationAtlanterhavspaktorganisasjonen
NAU	NATO Accounting UnitNATOs regneenhet (ca. 30 NOK)
NBC	Nuclear, Biological and Chemical (weapons)Kjernefysiske, biologiske og kjemiske (våpen)
NPA	NATO Parliamentary AssemblyNATOs parlamentarikerforsamling

NPG	Nuclear Planning GroupDen kjernefysiske planleggingsgruppen
NPT	Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear WeaponsAvtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen
NUC	NATO-Ukraine CommissionNATO-Ukraina-kommisjonen
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in EuropeOrganisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)
PARP	Planning and Review ProcessPlanleggings- og tilsynsprosessen i PfP
PJC	NATO-Russia Permanent Joint CouncilFellesrådet NATO-Russland
PJC-MR	NATO-Russia Permanent Joint Council-Military Representatives Fellesrådet NATO-Russland i militærrepresentantkonfigurasjon
PfP	Partnership for PeacePartnerskap for fred
PMF	Political-military frameworkDet politisk-militære rammeverket (for NATO-ledede krisehåndteringsoperasjoner)
SACEUR	Supreme Allied Commander EuropeØverstkommanderende for de allierte styrkene i Europa
SACLANT	Supreme Allied Commander AtlanticØverstkommanderende for de allierte styrkene i Atlanterhavsområdet
SCEPC	Senior Civil Emergency Planning CommitteeHøynivågruppen for sivil beredskapsplanlegging
SCMM	Standing Committee on Military MattersDen faste militærkomitéen i Bosnia-Hercegovina
SEEI	South Eastern Europe InitiativeNATOs Sørøsteuropa-initiativ
SFOR	Stabilisation ForceDen internasjonale stabiliseringsstyrken for det tidligere Jugoslavia
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers EuropeHovedkvarteret for øverstkommanderende for de allierte styrkene i Europa

SGP	Senior Political-Military Group on ProliferationDen politisk-militære høynivågruppen for spredningsspørsmål
SPC	Senior Political CommitteeDen øverste politiske komité
START	Strategic Arms Reduction TreatyAvtalen om reduksjon av strategiske våpen
UCK	Kosovo Liberation Army (KLA, UCK er en albansk forkortelse)Kosovos frigjøringshær
UN	The United NationsDe forente nasjoner (FN)
UNHCR	United Nations High Commissioner for RefugeesFNs høykommissær for flyktninger
UNMIK	United Nations Mission in KosovoFNs operasjon i Kosovo
WEAG	Western European Armaments GroupMateriellsamarbeidsgruppen i Den vesteuropeiske unionen
WEU	Western European UnionDen vesteuropeiske union (VEU)
WMD	Weapons of Mass DestructionMasseødeleggelsesvåpen
